

HRVATSKA OBRITNIČKA KOMORA
CROATIAN CHAMBER OF TRADES AND CRAFTS

Vodič za poslovanje u obrtu

Hrvatska obrtnička komora
rujan 2023.

Uvodna riječ

Obrtnici, njih više od 112 tisuća, danas su među najbrojnijim gospodarskim subjektima u Republici Hrvatskoj. Snaga obrtništva nije sadržana samo u brojnosti obrta, već se dokazuje i ukupnim brojem zaposlenih u obrtima, koji iznosi oko 222 tisuće¹. Također, ne treba zaboraviti da su obrti tijekom duge hrvatske povijesti očuvali tradiciju i razvili se u suvremen oblik poduzetništva.

Svaki od oblika poduzetništva ima svoje prednosti pred drugima, stoga treba pažljivo procijeniti specifičnu situaciju i sve okolnosti, a zatim odabrati ono što konkretnim prilikama najviše odgovara.

Kako bismo taj izbor pojednostavili svima onima koji razmišljaju o započinjanju poslovanja u obrtu i olakšali put prema registraciji vlastitog obrta, u ovom Vodiču skupili smo na jednom mjestu osnovne informacije, objašnjene na jednostavan način.

Ova verzija Vodiča namijenjena je obrtnicima i budućim obrtnicima te se nadamo da će im pomoći u registraciji i poslovanju obrta. Savjetodavna služba Hrvatske obrtničke komore stoji na raspolaganju svima koji imaju pitanja i trebaju stručni savjet.

Savjetodavna služba Hrvatske obrtničke komore

¹ Prema podacima Obrtnog registra Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja i Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje na dan 30.09.2023. godine

Definicija i vrste obrta	6
Uvjeti za otvaranje obrta	6
Mjesto i troškovi registracije obrta	7
Uvjeti za obavljanje obrta stranaca u RH	8
Sezonsko obavljanje obrta	8
Obavljanje obrta u stambenim prostorijama	9
Zajedničko obavljanje obrta	11
Obavljanje obrta uz radni odnos	11
Umirovljenici u obrtu	11
Početak rada obrta	12
Tvrtka i sjedište obrta	12
Privremena obustava obrta	13
Zatvaranje obrta	13
Razlika u registraciji obrta i trgovačkog društva	14
Osnivanje zadruge	15
II. ZAPOSŁJAVANJE RADNIKA – PRAVA I OBVEZE IZ RADNOG ODNOSA	16
Prijava na Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (HZMO)	16
Prijava na Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (HZZO)	17
Ugovori o radu	18
Radno vrijeme	19
Odmori i dopusti	20
Plaćeni i neplaćeni dopust, odsutnost s posla	21
Bolovanje	22
Pravo na rodiljni, očinski i roditeljski dopust	23
Otkaz ugovora o radu	24
Otpremnina	25
III. OBRAZOVANJE U OBRTU	26
Licencija za izvođenje praktičnog dijela naukovanja	26
Majstorski ispit	26
Ispit o stručnoj osposobljenosti	28
Ispit kojim se dokazuje osnovno znanje o poučavanju učenika na naukovanju	29
IV. MINIMALNI TEHNIČKI UVJETI	30
MTU trgovine na veliko i malo	30
MTU u ugostiteljstvu	30
MTU za turističke agencije	31
V. IZDAVANJE LICENCIJA ZA PRIJEVOZNIKE	32

Dobar ugled	33
Financijska sposobnost.....	33
Stručna osposobljenost	34
Licencija Zajednice.....	34
VI. POREZI, DOPRINOSI I DRUGE FINACIJSKE OBVEZE.....	35
Porez na dohodak.....	35
Paušalno oporezivanje dohotka	36
Prijelaz iz poreza na dohodak na porez na dobit	37
Porez na dobit	37
Porez na dodanu vrijednost (PDV).....	38
PDV identifikacijski broj.....	39
Trošarine	39
Posebni porezi	40
Lokalni porezi	40
Doprinosi za obvezna osiguranja.....	41
Komorski doprinos	41
Naknada za općekorisne funkcije šuma.....	42
Spomenička renta.....	42
Članarina turističkim zajednicama.....	44
VII. RAČUNOVODSTVENO POSLOVANJE	45
Otvaranje žiroračuna.....	45
Vođenje poslovnih knjiga	45
Obveza fiskalizacije.....	46
Isplata plaće – JOPPD obrazac	46
Porezna prijava dohotka od obrta	47
VIII. FINANCIRANJE OBRTA.....	49
Obrtni kapital	49
Poslovna skica	50
Poslovni plan	50
Bespovratne potpore ili poticaji	51
Investicije posebnih segmenata MSP-ova u okviru NPOO-a.....	51
ESIF zajmovi.....	52
Strukturni i investicijski fondovi EU-a	52
Mjere aktivne politike zapošljavanja	53
IX. FINANCIRANJE OBRTA – KREDITI	55
Osnove o kreditima	55

Odgoda otplate kredita	55
Valutna klauzula	55
Instrumenti povrata kredita	56
Reprogram kredita	56
Bankarski pojmovi	57
X. UGOVARANJE POSLA	58
XI. NAPLATA POTRAŽIVANJA	58
Asignacija	59
Cesija	59
Bankovna garancija	60
Faktoring	60
XII. RJEŠAVANJE SPOROVA IZVANSUDSKIM I SUDSKIM PUTEM	61
Izvensudsko rješavanje sporova	61
Sudsko rješavanje sporova	62
Parnični postupak	63
Upravni postupak	63
Ovršni postupak	64
XIII. TEHNIČKA PITANJA	66
Sigurnost proizvoda	66
Sigurnost hrane	66
Deklaracija proizvoda	68
Bar-kôd	68
CE oznaka	69
Zaštita na radu	70
Zaštita od požara	71
Zaštita okoliša	71
Patent	72
Žig	73
Industrijski dizajn	73
Oznaka zemljopisnog porijekla	74
Štićenje topografije poluvodičkih proizvoda	74
XIV. INSPEKCIJSKI NADZOR	75
Inspekcije državnog inspektorata	75
Ovlasti inspektora	75
Mjere koje poduzima inspektor	76
Nadzor objekata koji posluju hranom	76

I. OTVARANJE OBRTA

Definicija i vrste obrta

Obrt je samostalno i trajno obavljanje dopuštenih gospodarskih djelatnosti fizičke osobe sa svrhom postizanja dohotka ili dobiti koji se ostvaruju proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluge na tržištu.

Obrt može obavljati i pravna osoba koja obavlja gospodarsku djelatnost utvrđenu u popisu vezanih i povlaštenih obrta, ako izvodi naukovanje.

Obrt može biti i sezonski. U tom slučaju može se obavljati najduže devet mjeseci u jednoj kalendarskoj godini.

Obrti mogu biti:

- slobodni,
- vezani,
- povlašteni.

Slobodni obrti su oni obrti za čije je obavljanje potrebno ispuniti samo opće uvjete za otvaranje obrta, tj. ne traži se propisana stručna sprema.

Vezani obrti su oni obrti za čije se obavljanje, osim općih uvjeta, traži ispit o stručnoj osposobljenosti, odgovarajuća srednja stručna sprema ili majstorski ispit (npr. automehaničar, frizer, instalater grijanja i klimatizacije, stolar, klesar).

Povlašteni obrti su oni obrti čije je obavljanje moguće isključivo na temelju povlastice, koju izdaje nadležno ministarstvo ili drugo nadležno tijelo ovisno o djelatnosti (npr. morski ribar, slatkovodni ribar).

Uvjeti za otvaranje obrta

Fizička osoba može obavljati obrt ako ispunjava sljedeće **opće uvjete**:

- da joj pravomoćnom sudskom presudom, rješenjem o prekršaju ili odlukom Suda časti Hrvatske obrtničke komore nije izrečena sigurnosna mjera ili zaštitna mjera zabrane obavljanja djelatnosti dok ta mjera traje,
- da ima pravo korištenja prostora, ako je to potrebno za obavljanje obrta.

Posebni uvjeti su:

- odgovarajuća razina stručnosti za vezane obrte (ispit o stručnoj osposobljenosti, srednja stručna sprema, majstorski ispit),
- posebna zdravstvena sposobnost, za obrtnička zanimanja za koja je posebnim zakonima propisana (npr. građevinske djelatnosti zbog rada na visini),
- povlastica u slučaju obavljanja povlaštenih obrta, koju izdaje nadležno ministarstvo ili drugo državno tijelo (npr. za obavljanje ribolova na moru ili cestovnog prijevoza osoba ili stvari).

Iznimno, fizička osoba koja želi obavljati vezani obrt i ispunjava opće uvjete, ali ne ispunjava i poseban uvjet stručne osposobljenosti, odgovarajućeg srednjeg strukovnog obrazovanja ili položenog majstorskog ispita, može obavljati vezani obrt, ako na takvim poslovima zaposli radnika u punom radnom vremenu, koji udovoljava navedenim uvjetima.

Vezani obrt mogu obavljati osobe koje imaju odgovarajuće visoko obrazovanje, kao i fizičke osobe – izumitelji na temelju ostvarenog patentnog prava za patentirani proizvod ili uslugu i zaštićenog industrijskog dizajna.

Vezani obrt mogu obavljati i fizičke osobe sa završenim odgovarajućim srednjim strukovnim obrazovanjem, ako je sjedište obrta na području posebne državne skrbi, brdsko-planinskom području ili otocima. Navedene osobe dužne su u roku od tri godine od dana upisa obrta u obrtni registar položiti majstorski ispit za odgovarajuće zanimanje.

Kada je za obavljanje obrta potreban prostor, obrtnik može obavljati obrt samo u prostoru za koji ima dokaz o pravu korištenja. Prostor, oprema i sredstva potrebna za obavljanje obrta moraju udovoljavati minimalnim tehničkim i ostalim uvjetima, određenim posebnim propisima koji se odnose na obavljanje određene gospodarske djelatnosti.

U prostoru koji se smatra stambenim mogu se obavljati one djelatnosti koje su popisane Pravilnikom² i to u obujmu i na način koji ne zahtijeva izmjenu uvjeta korištenja stambenog prostora. Uz ovaj uvjet u stanu se mogu obavljati i druge djelatnosti koje nisu popisane ovim Pravilnikom.

Obrt se može obavljati u više izdvojenih pogona. Pod izdvojenim pogonom podrazumijeva se jedan ili više međusobno odvojenih prostora u kojima se obavlja obrt ili koji služi za obavljanje obrta, a nalazi se izvan sjedišta obrta.

U svakom izdvojenom pogonu obrtnik koji obavlja slobodni obrt dužan je imenovati poslovođu. Obrtnik koji obavlja vezane ili povlaštene obrte dužan je u svakom izdvojenom pogonu imenovati stručnog poslovođu. Poslovođa vodi obrt u ime i za račun obrtnika.

Obrtniku u obavljanju obrta mogu pomagati članovi obiteljskog kućanstva, bez obveze zasnivanja radnog odnosa. Obiteljsko kućanstvo čine braćni drugovi, djeca i drugi srodnici koji zajedno žive, privređuju, odnosno ostvaruju prihode na drugi način i troše ih zajedno.

Ako se radi o obavljanju vezanog obrta, član obiteljskog kućanstva koji pomaže obrtniku u njegovoj odsutnosti mora ispunjavati i poseban uvjet stručne osposobljenosti, odgovarajućeg srednjeg strukovnog obrazovanja ili položenog majstorskog ispita, odnosno posebne zdravstvene uvjete, ako je to propisano posebnim zakonom.

Mjesto i troškovi registracije obrta

Za registraciju obrta potrebno je obratiti se nadležnom upravnom tijelu županije odnosno Grada Zagreba na čijem području će biti sjedište obrta.

Izmjenama Tarife upravnih pristojbi od 1. rujna 2021. godine ukinuta je pristojba za registraciju obrta, čime je otvaranje obrta postalo u potpunosti besplatno.

² Pravilnik o obrtima koji se mogu obavljati u stambenim prostorijama, Narodne novine broj: 101/95, 143/13

Zadržane su pristojbe za izdavanje rješenja o priznavanju inozemne stručne kvalifikacije o stečenom majstorskom zvanju u iznosu od 300,00 kuna/39,82 eura te za izdavanje rješenja o priznavanju pojedinih dijelova inozemne stručne kvalifikacije o stečenom majstorskom zvanju u iznosu od 150,00 kuna/19,91 eura.

Uvjeti za obavljanje obrta stranaca u RH

Strani državljani mogu u Republici Hrvatskoj obavljati obrt pod istim uvjetima kao i državljani Republike Hrvatske. Dodatni uvjeti za državljane trećih zemalja određeni su Zakonom o strancima³ koji propisuje potrebu pribavljanja dozvole za boravak i rad, a koju izdaje ministarstvo nadležno za unutarnje poslove.

Postupak registriranja obrta stranca odvija se na sljedeći način:

1. korak: registracija obrta bez datuma početka obavljanja djelatnosti,
2. korak: pribavljanje dozvole za boravak i rad,
3. korak: prijava datuma početka obavljanja djelatnosti u obrtu.

Fizička osoba koja ima obrt registriran na teritoriju države članice Europske unije ili države ugovornice Ugovora o Europskom gospodarskom prostoru može u Republici Hrvatskoj obavljati vezani obrt, u skladu s odredbama Zakona o obrtu⁴.

Fizička osoba koja ima obrt registriran na teritoriju države članice Europske unije ili države ugovornice Ugovora o Europskom gospodarskom prostoru može obavljati uslužnu djelatnost u Republici Hrvatskoj na privremenoj ili povremenoj osnovi, u skladu s odredbama Zakona o uslugama⁵.

Sezonsko obavljanje obrta

Obrt se može obavljati kao sezonski obrt najdulje devet mjeseci unutar jedne kalendarske godine. Osobe koje obavljaju obrt u vrijeme trajanja sezonskog obavljanja obrta uspostavljaju svojstvo osiguranika (mirovinsko i zdravstveno). Sezonsko obavljanje obrta u određenom razdoblju upisuje se u Obrtni registar. Obrtnik ne smije sezonski obavljati obrt izvan upisanog razdoblja.

Sezonsko obavljanje obrta trajno se upisuje u Obrtni registar pa nije potrebno svake godine iznova prijavljivati obavljanje djelatnosti obrta što je prednost ovakvog načina obavljanja obrta.

Obrtnik koji obavlja sezonski obrt dužan je plaćati komorski doprinos Hrvatskoj obrtničkoj komori tijekom cijele kalendarske godine i ima pravo korištenja usluga HOK-a tijekom cijele godine.

Izvan razdoblja trajanja sezonskog obavljanja obrta, obrtniku koji obavlja sezonsku djelatnost miruje računanje staža (mirovinsko osiguranje) te nema pravo na zdravstvenu zaštitu (zdravstveno osiguranje). U vrijeme mirovanja sezonskog obrta, obrtnik se može osigurati na mirovinsko osiguranje

³ Zakon o strancima, Narodne novine broj: 133/20, 14/22 i 151/22

⁴ Zakon o obrtu, Narodne novine broj: 143/13, 127/19 i 41/20

⁵ Zakon o uslugama, Narodne novine broj: 80/11

i sam si plaćati doprinos te zdravstveno osiguranje kao član obitelji ili kao druga osigurana osoba (također si sam uplaćuje doprinos).

Obrtnik sezonac mora voditi poslovne knjige (knjigu primitaka i izdataka, knjigu prometa, popis dugotrajne imovine i evidenciju o tražbinama i obvezama te evidencije u vezi s porezom na dodanu vrijednost, ako je u sustavu PDV-a).

Obavljanje obrta u stambenim prostorijama

Obrt se može obavljati u stambenim prostorijama pod uvjetima i za djelatnosti propisane Pravilnikom o obrtima koji se mogu obavljati u stambenim prostorijama⁶:

Brojčana oznaka	Naziv djelatnosti	Odgovarajući NKD – 2007 sukladno uputi Državnog zavoda za statistiku
17401.01	Ručna izrada gotovih tekstilnih proizvoda od svih vrsta tekstilnih materijala, uključujući proizvodnju od pletenih i kukičanih tkanina popluna, perina, jastuka, pufova,	13.92, 13.99, 32.99, Razred 14.14 uključuje proizvodnju rublja;
17541.03	Izrada ukrasnog pribora: vrpce, resa, pompona (loptica),	13.91, 13.96, 13.99, 14.14
17541.04	Izrada čipki u vrpcama ili u motivima vezenih tkanina,	13.99
17720.01	Izrada pletenih i kukičanih pulovera, jakni, prsluka i sl. proizvoda - ručno pletenje,	13.91, 14.13, 14.39
18100.01	* Izrada po mjeri odjeće od kože i imitacije kože,	14.11
18222.01	* Izrada po mjeri ostale vanjske odjeće - šivanje po mjeri,	14.11, 14.12, 14.13, 14.14, 14.19, 14.20, 14.31, 14.39
18230.01	* Izrada po mjeri šivanog rublja od tkanog, pletenog ili kukičanog tekstila, čipke itd. za muškarce, žene, djecu - izrada steznika i pojaseva,	14.14
18242.01	* Izrada šešira i kapa,	14.19
18242.02	Izrada ostalih odjevnih predmeta: rukavica, remena, šalova, kravata, mrežica za kosu,	14.19
18242.03	Izrada krznjenih pokrivala za glavu,	14.19
18300.02	* Izrada proizvoda od krzna,	14.20
19200.02	Izrada remena za satove, osim metalnih,	15.12
19302.00	Izrada gornjih dijelova obuće i papuča,	15.20
20510.00	Izrada okvira za slike,	16.29, 23.41, 25.93, 25.99, 32.99
21250.03	Izrada sjenila za svjetiljke od papira i kartona,	17.29
25240.02	Izrada sjenila za svjetiljke od plastike,	22.29
26130.00	Slikanje na staklu,	23.13
26150.03	Izrada staklenih sjenila za svjetiljke,	23.19
26210.02	Oslikavanje figura i drugih ukrasnih keramičkih predmeta,	23.41

⁶ Pravilnik o obrtima koji se mogu obavljati u stambenim prostorijama, Narodne novine broj: 101/95, 143/13

36500.01	Izrada lutaka, odjeće i pribora za lutke,	32.40
36500.02	Izrada životinjskih igračaka,	32.40
36630.05	Izrada i presvlačenje dugmadi,	32.99
36630.10	Izrada raznovrsnih proizvoda - izrada predmeta za uspomenu i suvenira, izrada umjetnog cvijeća od tkanine i papira i izrada cvjetnih aranžmana od umjetnog i suhog cvijeća,	14.39, 15.12, 15.12, 16.29, 16.29, 16.29, 17.21, 32.99
52700.01	* Popravak predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo ukoliko nisu povezani s proizvodnjom, trgovinom na veliko ili trgovinom na malo,	95.11, 95.12, 95.21, 95.22, 95.23, 95.24, 95.25, 95.29
52720.00	* Popravak električnih aparata za kućanstvo, uključujući radioopremu, televizijsku opremu i ostalu audioopremu i videoopremu,	95.21; 95.22
52730.00	* Popravak satova i nakita,	95.25
52740.00	* Popravci - precizno mehaničarski za optičke instrumente,	33.13
52740.02	Krpanje i manje prepravljavanje odjeće, te popravak čarapa,	95.29
72100.00	Pružanje savjeta o računalnoj opremi (hardware-u) ,	62.02, 62.09
72200.00	Savjetovanje i pribavljanje programske opreme (software-a) ,	62.02, 62.09
74120.00	* Računovodstveni, knjigovodstveni poslovi te poslovi poreznog savjetovanja,	69.20
74130.00	Istraživanje tržišta i ispitivanje javnog mijenja,	73.20
74200.01	Savjetovanje i drugi poslovi u arhitektonskoj djelatnosti,	71.11
74200.02	Izrada nacрта strojeva i industrijskih postrojenja,	71.12
74200.03	^P Inženjering, projektni menadžment i projektiranje u arhitekturi i građevinarstvu,	71.11, 71.12
74200.04	^P Izrada projekata za kondicioniranje zraka, hlađenje, projekata sanitarne kontrole i kontrole zagađivanja i projekata akustičnosti,	71.12, 74.90
74830.04	Prevođenje	74,30
74840.02	Poslovno posredništvo tj. dogovaranje kupnje ili prodaje manjih ili srednjih količina robe,	46.11, 46.12, 46.13, 46.14, 46.15, 46.16, 46.17, 46.18, 46.19
74840.04	Modno dizajniranje tkanine, odjeće, obuće, nakita, namještaja i druge unutrašnje dekoracije, ostalih modnih proizvoda, kao i drugih proizvoda za osobnu potrošnju	74.10
74840.06	Djelatnost unutrašnjih dekoratera	74.10
74840.08	Djelatnost dizajnera štandova,	74.10
93020.02	Masaža lica, manikiranje, pedikiranje, šminkanje...	96.02, 96.04

NAPOMENE

Pravilnik je na snazi od 1995. godine te koristi starije broježane oznake djelatnosti, za koje je napravljena usporedba s važećim oznakama prema Odluci o nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. – NKD 2007 („Narodne novine“, broj 58/07)

* Pravilnik o vezanim i povlaštenim obrtima i načinu izdavanja povlastica (NN 42/08, 114/11 i 143/13)

^P Uvjeti definirani posebnim propisima.

Pravilnikom je dana vrlo široka mogućnost obavljanja pojedinih vrsta obrta u stanu, ali isto tako i bitnih ograničenja koja proizlaze iz opsega tehničko-tehnoloških procesa. Osim navedenih djelatnosti, u stambenim prostorijama mogu se obavljati i druge djelatnosti čije obavljanje ne zahtijeva izmjenu postojećih uvjeta korištenja stambenog prostora.

Navedeno ograničenje obujma djelatnosti koje se ne mogu obavljati u stanu prvenstveno se odnosi na poslove s posebnim uvjetima rada, a proizlaze iz složenih tehnoloških procesa, koji pak nadilaze uvjete u stanu.

Zajedničko obavljanje obrta

Radi obavljanja gospodarskih djelatnosti dvije ili više fizičkih osoba mogu zajednički obavljati obrt.

Međusobni odnosi osoba uređuju se pisanim ugovorom. Na ugovor se primjenjuju propisi kojima se uređuju obvezni odnosi u ortaštvu.

Obrt posluje pod zajedničkom tvrtkom. Radi obavljanja gospodarske djelatnosti, jedna fizička osoba može obavljati više zajedničkih obrta. Ako fizička osoba pristupi u obrt ili istupi iz zajedničkog obrta, obavljanje obrta se nastavlja.

Ortaštvo je normirano Zakonom o obveznim odnosima⁷. To je zajednica osoba i dobara bez pravne osobnosti. Ugovorom o ortakluku uzajamno se obvezuju dvije ili više osoba uložiti svoj rad i/ili imovinu radi postizanja zajedničkog cilja. Ugovor o ortakluku je neformalan jer za sklapanje ugovora ne postoji unaprijed propisan oblik.

Obavljanje obrta uz radni odnos

Obrt može obavljati osoba u radnom odnosu, ako ispunjava opće i posebne uvjete obavljanja obrta (vidi poglavlje *Uvjeti za otvaranje obrta*).

Radom u obrtu ostvaruju se prava u vezi s radnim odnosom pa su tako među njima i pravo na mirovinsko te pravo na zdravstveno osiguranje. Obrtnik koji uz radni odnos ima otvoren obrt obveznik je doprinosa za mirovinsko i zdravstveno osiguranje i kao obrtnik i kao radnik. To znači da je dužan i u obrtu plaćati doprinose za obvezna osiguranja koja obuhvaćaju mirovinsko i zdravstveno osiguranje, s time da se doprinosi plaćaju prema ostvarenom dohotku, odnosno prema godišnjoj prijavi poreza na dohodak.

Umirovljenici u obrtu

Kada osoba ostvari pravo na mirovinu, više nije u sustavu mirovinskog osiguranja, odnosno prestaje njezin status mirovinskog osiguranika. Ako umirovljenik i dalje želi obavljati neku djelatnost za koju

⁷ Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine broj: 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22 i 156/22

postoji obveza uspostavljanja statusa mirovinskog osiguranika, kao što je obrt, isplata mirovine obustavlja se za vrijeme obavljanja te djelatnosti.

U nekim slučajevima, iznimno se dopušta obavljanje djelatnosti ili zapošljavanje umirovljenika, a da se isplata mirovine ne obustavlja pa tako umirovljenici bez obustave mirovine mogu:

1. obavljati domaću radinost kod kuće – izrada proizvoda kod kuće osobnim radom;
2. obavljati sporedno zanimanje kod kuće, odnosno kod naručitelja usluge – obavljanje uslužnih djelatnosti;
3. pomagati u obrtu obrtniku članu obiteljskog kućanstva;
4. zaposliti se kod poslodavca najviše do polovine punog radnog vremena.

Također, korisniku invalidske mirovine zbog profesionalne nesposobnosti za rad, odnosno djelomičnog gubitka radne sposobnosti, koji se zaposli ili počne obavljati djelatnost na temelju koje postoji obveza na osiguranje, isplata mirovine se ne obustavlja, ali se određuje nova svota mirovine koja se isplaćuje za vrijeme zaposlenja. Visina mirovine ovog korisnika ovisi o tome je li riječ o zaposlenom ili nezaposlenom invalidu rada.

Početak rada obrta

Upisom obrta u Obrtni registar obrtnik je dužan početi s obavljanjem obrta u roku od jedne godine od dana izdavanja obrtnice.

Obrtnik je dužan najkasnije osam dana prije početka obavljanja obrta prijaviti obavljanje obrta mjesno nadležnom upravnom tijelu.

S danom otvaranja obrta obrtnik je dužan prijaviti se na obvezno mirovinsko i zdravstveno osiguranje. Obje prijave podnose se Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje, koji je elektroničkim putem povezan sa Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje.

Više informacija o prijavama i odjavama na mirovinsko osiguranje dostupno je ovdje: <https://www.mirovinsko.hr/hr/prijave-i-odjave-na-osiguranje-600/600>.

U roku od 8 dana od dana početka obavljanja djelatnosti, obrtnik je dužan ispostavi Porezne uprave nadležnoj prema njegovu prebivalištu ili uobičajenom boravištu podnijeti prijavu za upis u Registar poreznih obveznika.

Tvrtka i sjedište obrta

Tvrtka je ime pod kojim obrt posluje. Tvrtka sadrži naziv obrta, oznaku obrta, ime i prezime obrtnika i sjedište, a može sadržavati i posebne oznake.

Tvrtka se mora istaknuti na adresi sjedišta obrta i izdvojenih pogona u kojima se obavlja obrt ili na mjestu gdje se obrt obavlja, ako se radi o obrtima za koje nije potreban prostor.

Obrt može upotrebljavati i skraćeni naziv tvrtke koji sadrži naziv obrta te ime i prezime obrtnika.

Sjedište obrta je mjesto u kojem se obavlja obrt. Ako se obrt obavlja u više mjesta, sjedište je u jednom od mjesta koje obrtnik odredi. Ako za obavljanje obrta nije potreban prostor, sjedište obrta je mjesto u kojem obrtnik ima prebivalište, odnosno boravište.

Privremena obustava obrta

Obrtnik može privremeno obustaviti obavljanje obrta u trajanju do jedne godine, o čemu pisano izvješćuje nadležno upravno tijelo u roku od 30 dana od dana obustave.

Iznimno, obrtnik može privremeno obustaviti obavljanje obrta u trajanju do tri godine, kada koristi roditeljski, odnosno roditeljski dopust do navršene treće godine djetetova života, odnosno do osme godine djetetova života kada koristi pravo na njegovu djeteta s težim smetnjama u razvoju. Obrtnik može obustaviti obavljanje obrta dulje od jedne godine u slučaju bolesti ili nastupa više sile.

O ponovnom početku obavljanja obrta obrtnik je dužan pisano izvijestiti nadležno upravno tijelo najkasnije u roku od sedam dana po isteku vremena privremene obustave obavljanja obrta. Privremena obustava obavljanja obrta može se prijaviti za sjedište obrta i za izdvojeni pogon obrta.

O privremenoj obustavi i ponovnom početku obavljanja djelatnosti nadležni ured donosi rješenje.

Zatvaranje obrta

Nadležno upravno tijelo koje izdaje obrtnicu, obavlja i odjavu obrta, odnosno rješenjem utvrđuje prestanak obrta i po pravomoćnosti rješenja briše obrt iz Obrtnog registra.

Obrt prestaje odjavom ili po sili zakona.

Obrt prestaje po sili zakona, primjerice, u slučaju smrti obrtnika, ako se ne nastavi vođenje obrta, ako je obrtnik pravomoćnom sudskom presudom osuđen na kaznu zatvora za kazneno djelo povezano s obavljanjem obrta, ako obrtnik ne započne obavljati obrt u roku od jedne godine od dana izdavanja obrtnice i dr.

Razlika u registraciji obrta i trgovačkog društva

OPIS	OBRT	TRGOVAČKO DRUŠTVO
Temeljni kapital	Nema	1,00 euro za j. d. o. o. 2.500,00 eura za d. o. o. 25.000,00 eura za d. d.
Troškovi osnivanja	Nema	oko 800,00 kuna/106,18 eura do 6.000,00 kuna/796,37 eura
Vrijeme potrebno za registraciju/osnivanje	Obično od 1 do 3 dana, a najdulje 15 dana	40 dana
Mjesto registracije	Nadležno upravno tijelo ⁸	Trgovački sud
Odgovornost	Cjelokupnom imovinom obrtnika**	Visinom temeljnog kapitala
Knjigovodstvo	Jednostavno knjigovodstvo u skladu sa Zakonom o porezu na dohodak	Dvojno knjigovodstvo u skladu sa Zakonom o računovodstvu
Članstvo u Komori	Hrvatska obrtnička komora	Hrvatska gospodarska komora
Djelatnosti	Sve dopuštene gospodarske djelatnosti	Sve dopuštene gospodarske djelatnosti
Porezne stope	Porez na dohodak – 20 % i 30 % Paušalni porez na dohodak – 10 %	Porez na dobit – 10 % za godišnje prihode do 995.421,06 eura – 18 % za godišnje prihode iznad 995.421,06 eura
Zaposleni	Nema ograničenja	Nema ograničenja
Plaćanje poreza na dodanu vrijednost (PDV)	Iznad 39.816,84 eura naplaćenih godišnjih primitaka	Godišnje isporuke dobara i usluga iznad 39.816,84 eura
Pomaganje u radu članova obitelji	Da	Ne
Mogućnost privremene obustave rada do 1 godine	Da	Ne

** Ovrha radi ostvarenja novčane tražbine protiv obrtnika ne može se provesti na onim stvarima i pravima na kojima se protiv njega ne bi mogla provesti kad ne bi obavljao gospodarsku djelatnost te na onim stvarima i pravima koja su nužna za obavljanje njegove gospodarske djelatnosti ako mu je ona glavni izvor sredstava za život (čl. 36. st. 2. Zakona o obrtu). Ovrha radi ostvarenja novčane tražbine protiv obrtnika ne može se provesti na nekretni

⁸ Adrese nadležnih upravnih tijela dostupne su na poveznici: <https://portor.gov.hr/>.

u kojoj ovršenik stanuje u opsegu nužnom za zadovoljavanje osnovnih stambenih potreba ovršenika i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati (čl. 36. st. 3. Zakona o obrtu).

Osnivanje zadruga

Zadruga je dobrovoljno udruženje zadrugara (najmanje tri osnivača), a osniva se ugovorom o osnivanju. Zadruga ima svojstvo pravne osobe i upisuje se u Sudski registar.

Zadruga se osniva radi ostvarenja osobne i zajedničke dobiti zadrugara (opskrbljivanje članova repromaterijalom, prodaje proizvoda zadrugara, prerade i prodaje finalnih proizvoda te razvitka seljačkih gospodarstava).

Zadrukar je fizička osoba koja u cijelosti ili djelomično posluje preko zadruge, stječe svojstvo zadrugara osnivanjem ili pristupanjem zadruzi.

Tijela zadruge su: skupština, nadzorni odbor i upravitelj. Svojstvo zadrugara stječe se osnivanjem ili pristupanjem, davanjem izjave o usvajanju statuta i unosom zadružnih udjela. Detaljnije informacije možete naći u Zakonu o zadrugama⁹.

⁹ Zakon o zadrugama, Narodne novine broj: 34/11, 125/13, 76/14, 114/18, 98/19

II. ZAPOŠLJAVANJE RADNIKA – PRAVA I OBVEZE IZ RADNOG ODNOSA

Prijava na Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (HZMO)

Temeljem Zakona o mirovinskom osiguranju¹⁰, pravo na mirovinsko osiguranje utvrđuje se priznanjem svojstva osiguranika. Svojstvo osiguranika utvrđuje Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje na osnovi prijave osiguranja. Prijavu osiguranja podnosi obveznik plaćanja doprinosa, odnosno osiguranik kada je sam obveznik plaćanja doprinosa.

Poslodavac je dužan prijaviti radnika nadležnoj službi Zavoda za mirovinsko osiguranje najkasnije prije početka rada, a najranije ga može prijaviti osam dana ranije. Ako radnik ne počne raditi na dan naveden u prijavi o početku osiguranja, tj. na ugovoreni datum, poslodavac je dužan o toj činjenici najkasnije istog dana izvijestiti Zavod za mirovinsko osiguranje. Prijava se obavezno obavlja elektroničkim putem, odnosno posredstvom servisa e-mirovinsko Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, osim za poslodavce koji zapošljavaju najviše 3 radnika, koji prijavu mogu izvršiti osobno.

Rok za odjavu radnika iz sustava osiguranja, rok za prijavu i odjavu osiguranika koji su samostalni obveznici plaćanja doprinosa i rok za dostavljanje podataka o promjenama nastalim tijekom osiguranja je 24 sata.

Više informacija o prijavama i odjavama na mirovinsko osiguranje dostupno je na: <https://www.mirovinsko.hr/hr/prijave-i-odjave-na-osiguranje-600/600>.

Obvezno osigurane osobe:

- radnici, službenici i namještenici i s njima, prema posebnim propisima, izjednačene osobe, zaposleni na području RH,
- osobe koje se stručno osposobljavaju za rad prema posebnim propisima,
- državljani trećih zemalja i osobe bez državljanstva zaposleni na području RH,
- izaslani radnici koji za poslodavca sa sjedištem u RH obavljaju poslove u drugoj državi,
- sezonski radnici u poljoprivredi,
- obrtnici upisani u Obrtni registar,
- osobe koje u skladu s posebnim propisima, samostalno obavljaju profesionalnu djelatnost, kao što su odvjetnici, privatni zdravstveni radnici, umjetnici, novinari, odgojitelji, lektori i prevoditelji, primalje, predstavnici obiteljskog doma, fizička osoba koja samostalno kao profesionalnu djelatnost obavlja poslove savjetovališta i usluga pomoći i njege u kući i drugi,
- vrhunski sportaši, ako nisu obvezno osigurani po drugoj osnovi,
- osobe koje su po osnovi obavljanja samostalne djelatnosti poljoprivrede i šumarstva obveznici poreza na dohodak ili poreza na dobit,
- osobe koje obavljaju djelatnost za čije obavljanje nije propisano izdavanje odobrenja ili registracije, ali imaju obilježje samostalnosti, trajnosti i s namjerom stvaranja izvora

¹⁰ Zakon o mirovinskom osiguranju, Narodne novine broj: 157/13, 151/14, 33/15, 93/15, 120/16, 18/18, 62/18, 115/18, 102/19, 84/21, 119/22

- dohotka ili dobiti i po osnovi obavljanja tih djelatnosti su obveznici poreza na dohodak ili poreza na dobit, ako nisu obvezno osigurane po drugoj osnovi,
- osobe koje obavljaju domaću radinost ili sporedno zanimanje prema Zakonu o obrtu¹¹, ako nisu obvezno osigurane po drugoj osnovi ili ako nisu korisnici mirovine, osim korisnika invalidske mirovine zbog djelomičnog gubitka radne sposobnosti,
 - osobe koje obavljaju poljoprivrednu i šumarsku djelatnost kao jedino ili glavno zanimanje, a upisane su u upisnik OPG-ova, odnosno u upisnik šumoposjednika u svojstvu nositelja ili člana OPG-a, odnosno šumoposjednika i člana njegova obiteljskog domaćinstva,
 - na osobni zahtjev obvezno se osiguravaju osobe koje su upisane u Upisnik poljoprivrednika,
 - osobe koje ostvaruju drugi dohodak prema propisima o porezu na dohodak na koji se plaća doprinos za mirovinsko osiguranje prema propisima o doprinosima za obvezna osiguranja.

Prijava na Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (HZZO)

Osnovno zdravstveno osiguranje je obvezno zdravstveno osiguranje kojim su obuhvaćene sve osobe s prebivalištem u Republici Hrvatskoj. Njime se svim osiguranim osobama Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje osiguravaju prava i obveze iz osnovnog zdravstvenog osiguranja na načelima uzajamnosti i solidarnosti, u skladu sa Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju¹².

Status osigurane osobe utvrđuje Zavod za zdravstveno osiguranje na osnovi prijave na obvezno zdravstveno osiguranje.

Pokretanje postupka za utvrđivanje statusa osigurane osobe u obveznom zdravstvenom osiguranju moguće je obaviti elektroničkim putem, podnošenjem prijave na propisanom obrascu u .pdf obliku na e-zdravstveno. Ako osoba nije evidentirana u sustavu e-Prijave HZZO-a, može se registrirati slanjem Pristupnog lista na e-adresu prijava@hzzo.hr.

Od 17. srpnja 2014. godine uspostavljeno je povezivanje sustava, razmjena i preuzimanje podataka između Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje i Hrvatskog zavoda za obvezno zdravstveno osiguranje pa obveznici podnošenja prijave u sustave obveznih osiguranja više ne moraju podnositi dvije prijave u dva sustava, nego samo jednu prijavu u mirovinski sustav.

Prijavom u sustav mirovinskog osiguranja poslodavci više nisu obvezni osobno podnositi prijavu u sustav obveznog zdravstvenog osiguranja. Detaljnije informacije dostupne su na internetskim stranicama HZZO-a: <https://hzzo.hr/e-zdravstveno>

Prijava, promjena i odjava u obveznom zdravstvenom osiguranju podnosi se u bilo kojem regionalnom uredu, odnosno područnoj službi HZZO-a, u roku od 8 dana od dana nastanka, promjene ili prestanka okolnosti na osnovi kojih se stječe status u obveznom zdravstvenom osiguranju. Osiguraniku koji prijavu na obvezno zdravstveno osiguranje nije podnio u roku od 8 dana od dana nastanka okolnosti na osnovi kojih se stječe status u obveznom zdravstvenom osiguranju, status u obveznom zdravstvenom osiguranju utvrđuje se s danom nastanka tih okolnosti, a prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja stječe danom zaprimanja prijave u Zavodu. Osobi koja je sklopila ugovor o

¹¹ Zakon o obrtu, Narodne novine broj: 143/13, 127/19 i 41/20

¹² Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju, Narodne novine broj: 80/13, 137/13 i 98/19

radu s dva ili više poslodavaca status osiguranika utvrđuje se na osnovi prijave pravne ili fizičke osobe – prvog podnositelja prijave.

Poslodavac je dužan uručiti radniku primjerak prijave na obvezno mirovinsko i zdravstveno osiguranje u roku od 8 dana od isteka roka za prijavu na obvezna osiguranja.

Ugovori o radu

Radni odnos zasniva se ugovorom o radu. Prilikom sklapanja ugovora o radu može se ugovoriti probni rad koji ne smije trajati duže od šest mjeseci, a može trajati duže ako je tijekom njegova trajanja radnik bio privremeno odsutan, osobito zbog privremene nesposobnosti za rad, korištenja roditeljskih i roditeljskih prava prema posebnom propisu i korištenja prava na plaćeni dopust, razmjerno dužini trajanja nenazočnosti. Ako je ugovor o radu sklopljen na određeno vrijeme, trajanje probnog rada mora biti razmjerno očekivanom trajanju ugovora i naravi posla. Nezadovoljavanje radnika na probnom radu predstavlja posebno opravdan razlog za otkaz ugovora o radu koji se radniku može otkazati tijekom njegova trajanja. U slučaju ugovaranja probnog rada, otkazni rok iznosi najmanje jedan tjedan.

Ugovor o radu obvezno se sklapa u pisanom obliku. Ako ugovor o radu nije sklopljen u pisanom obliku, poslodavac je dužan radniku prije početka rada uručiti pisanu potvrdu o sklopljenom ugovoru. Ako poslodavac ne sklopi s radnikom ugovor o radu u pisanom obliku ili mu prije početka rada ne izda pisanu potvrdu o sklopljenom ugovoru, smatra se da je s radnikom sklopio ugovor o radu na neodređeno vrijeme.

Poslodavac je dužan radniku dostaviti primjerak prijave na obvezno mirovinsko i zdravstveno osiguranje u roku od 8 dana od isteka roka za prijavu na obvezna osiguranja, odnosno početka rada. Prijavu radnika na obvezna osiguranja potrebno je izvršiti najranije 8 dana prije početka rada, a najkasnije prije početka rada.

Ugovor o radu sklapa se u pravilu na neodređeno vrijeme, osim ako Zakonom o radu¹³ nije drukčije određeno. Ugovor o radu na neodređeno vrijeme obvezuje stranke dok ga jedna od njih ne otkáže ili dok ne prestane na neki drugi način određen Zakonom o radu. Ako ugovorom o radu nije određeno vrijeme na koje je sklopljen, smatra se da je sklopljen na neodređeno vrijeme.

Ugovor o radu može se iznimno sklopiti na određeno vrijeme za zasnivanje radnog odnosa čiji je prestanak unaprijed utvrđen kada je zbog objektivnog razloga potreba za obavljanjem posla privremena. Pod objektivnim razlogom koji opravdava sklapanje ugovora o radu na određeno vrijeme i koji se u tom ugovoru mora navesti smatra se zamjena privremeno nenazočnog radnika te obavljanje posla čije je trajanje zbog prirode njegova izvršenja ograničeno rokom ili nastupanjem određenog događaja.

Ugovor o radu na određeno vrijeme može se sklopiti u najdužem trajanju od tri godine. S istim radnikom smije se sklopiti najviše tri uzastopna ugovora o radu na određeno vrijeme čije ukupno trajanje, uključujući i prvi ugovor, nije duže od tri godine. Iznimno, trajanje ugovora o radu kao i ukupno trajanje svih uzastopnih ugovora uključujući i prvi ugovor, smije biti duže od tri godine ako je to potrebno zbog zamjene privremeno nenazočnog radnika, ako je to potrebno zbog dovršetka rada na

¹³ Zakon o radu, Narodne novine broj: 93/14, 127/17, 98/19, 151/22

projektu koji uključuje financiranje iz fondova Europske unije te ako je to zbog nekih drugih objektivnih razloga dopušteno posebnim zakonom ili kolektivnim ugovorom

Svaka izmjena, odnosno dopuna ugovora o radu na određeno vrijeme koja bi utjecala na produljenje ugovorenog trajanja tog ugovora, smatra se svakim sljedećim uzastopnim ugovorom o radu na određeno vrijeme.

Ako je ugovor o radu na određeno vrijeme sklopljen protivno odredbama Zakona o radu ili ako radnik ostane raditi kod poslodavca i nakon isteka vremena za koje je ugovor sklopljen, smatra se da je radnik sklopio ugovor o radu na neodređeno vrijeme.

Poslodavac može, za posao koji se obavlja sezonski, s radnikom sklopiti ugovor o radu za stalne sezonske poslove. Takvim poslom smatra se posao čiji se opseg i intenzitet privremeno povećavaju u skladu s povećanjem intenziteta poslovnih aktivnosti određenih djelatnosti koje ovise o izmjeni godišnjih doba, na način da je u određenim godišnjim razdobljima, koja tijekom kalendarske godine mogu trajati ukupno najduže devet mjeseci, povećana potreba za njegovim obavljanjem, a u drugim se razdobljima smanjuje ili potpuno nestaje (npr. poslovi u djelatnosti poljoprivrede, ugostiteljstva, turizma). Ugovor za stalne sezonske poslove može se sklopiti na neodređeno i na određeno vrijeme.

Radnik koji je zaposlen i radi u punom radnom vremenu kod jednog poslodavca, odnosno radi u nepunom radnom vremenu kod više matičnih poslodavaca, tako da je njegovo ukupno radno vrijeme 40 sati tjedno, može dodatno raditi na temelju ugovora o dodatnom radu za drugog poslodavca do osam sati tjedno.

Radno vrijeme

Radno vrijeme radnika utvrđuje se ugovorom o radu. Puno radno vrijeme ograničeno je na najviše 40 sati tjedno. Ako ugovorom nije određeno radno vrijeme, smatra se da je puno radno vrijeme 40 sati tjedno. Svako kraće ugovoreno radno vrijeme smatra se nepunim radnim vremenom.

Radnik može sklopiti više ugovora s različitim poslodavcima na nepuno radno vrijeme, uz ograničenje da ukupno radno vrijeme po svim sklopljenim ugovorima ne smije prelaziti 40 sati tjedno, osim u slučaju sklapanja ugovora o dodatnom radu.

Rad dulji od 40 sati tjedno smatra se prekovremenim radom, koji se smije odrediti samo iznimno uz opravdani razlog (viša sila, izvanredno povećanje opsega posla i drugi slučajevi prijeke potrebe). Ako radnik radi prekovremeno, ukupno trajanje rada radnika ne smije biti duže od pedeset sati tjedno. Prekovremeni rad pojedinog radnika ne smije trajati duže od sto osamdeset sati godišnje, osim ako je ugovoreno kolektivnim ugovorom, u kojem slučaju ne smije trajati duže od dvjesto pedeset sati godišnje.

Kod rada u smjenama ili u drugim okolnostima kad to zahtijeva narav posla, moguće je radno vrijeme rasporediti tako da je jedan tjedan dulje od 40 sati, ali ne dulje od 48 sati, a drugi tjedan kraće od 40 sati, pri čemu se takav raspored ne smatra prekovremenim radom, ako se radno vrijeme unutar razdoblja od 4 mjeseca svodi na prosjek od 40 sati tjedno.

Za prekovremeni rad plaća se obračunava i isplaćuje u povećanom iznosu.

Raspored radnog vremena određuje se ugovorom o radu, pravilnikom o radu ili kolektivnim ugovorom, a za posebne slučajeve i zakonom (npr. radno vrijeme mobilnih radnika u prijevozu), a ako nije određen

na takav način, o rasporedu radnog vremena odlučuje poslodavac pisanom odlukom. O rasporedu radnog vremena poslodavac mora obavijestiti radnike najmanje jedan tjedan unaprijed, osim u slučaju hitnog prekovremenog rada.

Kod sezonskih djelatnosti moguća je i posebna preraspodjela radnog vremena na temelju plana preraspodjele tijekom najdulje jedne godine, tako da se u jednom razdoblju radi duže, a u drugom kraće od 40 sati tjedno.

Dulji rad od punog radnog vremena tada se ne smatra prekovremenim radom. Razdoblje duljeg radnog vremena može trajati najviše do 4 mjeseca, osim ako je kolektivnim ugovorom omogućeno da traje do najviše 6 mjeseci.

Plan preraspodjele mora se prethodno dostaviti inspektoru rada i mora sadržavati naznaku poslova i broja radnika uključenih u preraspodjelu. Najduže trajanje radnog vremena duljeg od punog ograničeno je zakonom, ovisno o vrsti djelatnosti.

Odmori i dopusti

Temeljem Zakona o radu postoje sljedeće vrste odmora i dopusta radnika:

- stanka,
- dnevni, tjedni i godišnji odmor.

Radnik koji radi najmanje šest sati dnevno ima svakog radnog dana pravo na odmor (stanku) od najmanje 30 minuta, osim ako posebnim zakonom nije drukčije određeno. Vrijeme odmora ubraja se u radno vrijeme.

Među dvama uzastopnima radnim danima radnik ima pravo na odmor od najmanje 12 sati neprekidno. Iznimno, punoljetni radnik koji radi na sezonskim poslovima, koji se obavljaju u dva navrata tijekom radnog dana, ima pravo na odmor među dvama uzastopnima radnim danima u trajanju od najmanje 8 sati neprekidno. Odmah po okončanju razdoblja sa skraćenim dnevnim odmorom radniku se mora omogućiti korištenje zamjenskog dnevnog odmora.

Radnik ima pravo na tjedni odmor u trajanju od najmanje 24 sata neprekidno. Tjedni odmor koristi se nedjeljom te u dan koji nedjelji prethodi odnosno iza nje slijedi. Ako radnik ne može koristiti tjedni odmor u propisanom trajanju, za svaki radni tjedan mora mu se omogućiti korištenje zamjenskog tjednog odmora i to odmah po okončanju razdoblja u kojem tjedni odmor nije koristio ili ga je koristio u kraćem trajanju.

Radnik ima za svaku kalendarsku godinu pravo na plaćeni godišnji odmor u trajanju od najmanje 4 tjedna. Malodobni radnik ima za svaku kalendarsku godinu pravo na godišnji odmor u trajanju od najmanje 5 tjedana.

Radnik koji se prvi put zaposli ili koji ima prekid između dva radna odnosa duži od osam dana, stječe pravo na godišnji odmor nakon šest mjeseci neprekidnog radnog odnosa kod toga poslodavca.

Radnik koji nije ispunio uvjet za stjecanje prava na godišnji odmor, ima pravo na razmjernan dio godišnjeg odmora koji se utvrđuje u trajanju od jedne dvanaestine godišnjeg odmora za svaki mjesec trajanja radnog odnosa. Polovica dana godišnjeg odmora zaokružuje se na cijeli dan godišnjeg odmora,

a najmanje polovica mjeseca rada na cijeli mjesec. Ništetan je sporazum o odricanju od prava na godišnji odmor.

Raspored korištenja godišnjeg odmora utvrđuje poslodavac ujedno utvrđujući broj radnih dana u ovisnosti o radnikovu tjednom rasporedu radnog vremena najkasnije do 30. lipnja tekuće godine.

U slučaju prestanka ugovora o radu poslodavac je dužan radniku koji nije iskoristio godišnji odmor isplatiti naknadu umjesto korištenja godišnjeg odmora. Naknada se određuje razmjerno broju dana neiskorištenog godišnjeg odmora.

Plaćeni i neplaćeni dopust, odsutnost s posla

Tijekom kalendarske godine radnik ima pravo na oslobođenje od obveze rada uz naknadu plaće (plaćeni dopust) za važne osobne potrebe (sklapanje braka, rođenje djeteta, teža bolest ili smrt člana uže obitelji i sl.). Radnik ima pravo na dopust u ukupnom trajanju od 7 radnih dana godišnje ako to nije drugačije uređeno kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu.

Radnik ima pravo na plaćeni dopust za vrijeme obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja te obrazovanja za potrebe radničkog vijeća ili sindikalnog rada, pod uvjetima, u trajanju i uz naknadu određenu kolektivnim ugovorom, sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca ili pravilnikom o radu.

Radnik poslije svakog darivanja krvi ostvaruje pravo na 1 plaćeni slobodan dan koji koristi na dan darivanja krvi ili prvi idući radni dan, osim ako se s poslodavcem ne dogovori drukčije. O namjeri davanja krvi radnik je dužan obavijestiti poslodavca najmanje 3 dana unaprijed.

Razdoblja plaćenog dopusta smatraju se vremenom provedenim na radu. Plaćeni dopust radnik koristi u vrijeme ili neposredno nakon nastanka događaja zbog kojeg ostvaruje pravo na njegovo korištenje.

Poslodavac može radniku na njegov zahtjev odobriti neplaćeni dopust. Za vrijeme neplaćenog dopusta prava i obveze iz radnog odnosa ili u vezi s radnim odnosom miruju, ako zakonom nije drukčije određeno.

Radnik ima pravo na neplaćeni dopust u ukupnom trajanju od pet radnih dana godišnje za pružanje osobne skrbi (skrb koju radnik pruža članu uže obitelji ili osobi koja živi u istom kućanstvu i kojoj je potrebna zbog ozbiljnog zdravstvenog razloga). Radnika koji se koristi pravom na pružanje osobne skrbi, poslodavac ne smije odjaviti iz obveznih osiguranja prema propisima o obveznim osiguranjima.

Također, radnik ima pravo na odsutnost s posla jedan dan u kalendarskoj godini kada je zbog osobito važnog i hitnog obiteljskog razloga uzrokovanog bolešću ili nesretnim slučajem prijeko potrebna njegova trenutačna nazočnost. Razdoblje odsutnosti s posla smatra se vremenom provedenim na radu.

Bolovanje

Naknada plaće za vrijeme bolovanja pripada samo osobama kojima je utvrđen status osiguranika i to pod uvjetom da ostvaruju plaću.

Osiguranik u statusu obrtnika naknadu plaće zbog bolovanja isplaćuje iz svojih sredstava za prva 42 dana bolovanja, a od 43. dana bolovanja na teret sredstava Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje – HZZO, uz pravo na povrat u roku od 45 dana.

Ako je obrtnik ujedno i jedini zaposlenik u obrtu, treba privremeno odjaviti obrt zbog bolesti, kako bi mogao ostvariti pravo na naknadu plaće zbog bolovanja nakon 42. dana. Da bi obrtnik mogao ostvariti prava, doprinosi za zdravstveno osiguranje moraju biti podmireni. Pravo na naknadu plaće ostvaruje se na osnovi Izvješća o bolovanju i Potvrde o osnovicama osiguranja.

U navedenu potvrdu koju popunjava sam osiguranik upisuju se osnovice osiguranja na koje je u posljednjih šest mjeseci prije mjeseca nastanka bolovanja obračunavan i plaćan doprinos za osnovno zdravstveno osiguranje (bruto osnovica)¹⁴.

Navedene osnovice umanjuju se za zakonom propisane obvezne doprinose, poreze i prireze. Za koje je osnovice obrtnik obavezan plaćati doprinos za osnovno zdravstveno osiguranje ovisi o tome utvrđuje li dohodak na temelju poslovnih knjiga ili ima određen paušalni dohodak ili iskazuje dobit.

Naknada plaće zbog bolovanja obračunava se prema unaprijed utvrđenim osnovicama osiguranja (neto osnovica) u visini od 70 % za prvih šest kalendarskih mjeseci neprekidnog bolovanja, a potom 80 % do kraja bolovanja.

Navedenu naknadu isplaćuje nadležni područni ured Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje kod kojeg je obrtnik osiguran, a isplata naknade dopijeva 15. dana u mjesecu za prethodni mjesec.

Naknada plaće određuje se od osnovice za naknadu koju čini prosječni iznos plaće koja je osiguraniku isplaćena u posljednjih šest mjeseci prije mjeseca u kojem je nastupio slučaj na osnovi kojeg se stječe pravo na naknadu, neovisno na čiji se teret isplaćuje.

Naknada plaće pripada osiguraniku pod uvjetom da prije dana nastanka slučaja na osnovi kojeg se stječe pravo na naknadu ima ostvaren staž osiguranja u HZZO-u, na osnovi:

- radnog odnosa ili obavljanja gospodarske djelatnosti,
- obavljanja profesionalne djelatnosti samostalno u obliku zanimanja,
- primanja naknade plaće nakon prestanka radnog odnosa,
- prestanka obavljanja djelatnosti osobnim radom, od najmanje 9 mjeseci neprekidno ili 12 mjeseci s prekidima u posljednje dvije godine.

Osiguraniku koji ne ispunjava uvjet prethodnog staža osiguranja naknada plaće za sve vrijeme trajanja bolovanja pripada u iznosu od 25 % od proračunske osnovice za puno radno vrijeme.

Naknada plaće ne može biti niža od 70 % osnovice za naknadu, s time da kao mjesečni iznos za puno radno vrijeme ne može biti niža od 25 % proračunske osnovice.

¹⁴ Zakon o doprinosima, Narodne novine broj: 84/08, 152/08, 94/09, 18/11, 22/12, 144/12, 148/13, 41/14, 143/14, 115/16, 106/18 i Naredba o iznosima osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja za 2022. godinu, Narodne novine broj: 127/2021

Pravo na roditeljski, očinski i roditeljski dopust

Zaposlen i samozaposlen roditelj koji ne ispunjava uvjet staža osiguranja u trajanju od najmanje 6 mjeseci neprekidno ili 9 mjeseci s prekidima u posljednje dvije godine (prethodno osiguranje), za vrijeme korištenja prava iz sustava roditeljskih i roditeljskih potpora ima pravo na novčanu naknadu koja iznosi 125 % proračunske osnovice, odnosno 551,80 eura/4.157,50 kuna.

Rodiljni dopust otvara se najranije 45, a najkasnije 28 dana prije datuma očekivanog poroda i traje do djetetovih navršanih šest mjeseci.

Razlika između roditeljskog i roditeljskog dopusta je u vremenu u kojem se koristi.

Rodiljni dopust koristi se do navršanih 6 mjeseci, dok se roditeljski dopust može koristiti od navršanih 6 mjeseci djetetova života.

Rodiljni dopust zaposlena ili samozaposlena trudnica odnosno majka obavezno koristi od 28., a može ga koristiti (najranije) od 45. dana prije dana očekivanog poroda te on traje do navršanih 6 mjeseci djetetova života, od čega obvezni dio roditeljskog dopusta obuhvaća razdoblje od 28. dana prije dana očekivanog poroda do 70. dana nakon rođenja djeteta (sveukupno 98 dana u neprekinutom trajanju).

Dodatni roditeljski dopust, obuhvaća razdoblje od proteka obveznog dijela roditeljskog dopusta (od 71. dana nakon rođenja djeteta) do navršanih 6 mjeseci djetetova života.

Majka djeteta može korištenje dodatnog roditeljskog dopusta prenijeti u cijelosti ili djelomično na oca djeteta.

Naknada plaće iznosi 100 % od utvrđene osnovice za naknadu plaće, bez limita.

Zaposleni ili samozaposleni otac može koristiti očinski dopust u razdoblju od dana rođenja djeteta pa sve do navršanih šest mjeseci života djeteta, u trajanju deset radnih dana za jedno dijete, odnosno 15 radnih dana u slučaju rođenja blizanaca, trojki ili istovremenog rođenja više djece.

Pravo se koristi u neprekinutom trajanju i pod uvjetom da u isto vrijeme i za isto dijete ne koristi jedno od prava iz sustava roditeljskih i roditeljskih potpora. Otac pravo koristi neovisno o radnopravnom statusu majke i neovisno da li ona koristi roditeljski dopust. Ovo je pravo neprenosivo.

Za vrijeme korištenja prava na očinski dopust naknada plaće iznosi 100% od osnovice za naknadu plaće utvrđene prema propisima obveznog osiguranja (bez limita), a isplaćuje se na teret sredstava državnog proračuna.

Zaposleni ili samozaposleni roditelj nakon navršanih 6 mjeseci života djeteta ima pravo na roditeljski dopust, koji može koristiti do osme godine života djeteta. Ovo je osobno pravo obaju roditelja, koje oni koriste u trajanju od:

- 8 mjeseci (za prvo, drugo rođeno dijete),
- 30 mjeseci (za rođene blizance, treće i svako sljedeće dijete).

Pravo na roditeljski dopust u pravilu mogu koristiti oba roditelja, u jednakom trajanju, odnosno svaki po 4 odnosno 15 mjeseci (ovisno o broju djece), s time da su 2 mjeseca neprenosiva.

Kada samo jedan od roditelja koristi roditeljski dopust, on traje 6 odnosno 30 mjeseci.

Naknada plaće isplaćuje se u punom iznosu od utvrđene osnovice za naknadu plaće (100 % od osnovice za naknadu plaće), ali ne može za puno radno vrijeme iznositi više od 225,50 % proračunske osnovice mjesečno, odnosno 995,45 eura/7.500,13 kuna.

U preostalom dijelu roditeljskog dopusta (nakon proteka prvih 6 mjeseci roditeljskog dopusta, odnosno 8 mjeseci roditeljskog dopusta za blizance, treće i svako sljedeće dijete) isplaćuje se u iznosu od 125 % proračunske osnovice, odnosno 551,80 eura/4.157,50 kuna.

U slučaju da nema radnika koji bi vodio obrt za vrijeme roditeljskog odnosno roditeljskog dopusta, prema članku 34. Zakona o obrtu, obrtnik može privremeno obustaviti obrt na jednu godinu, o čemu mora u roku od 30 dana od dana obustave pisanim putem izvijestiti nadležno upravno tijelo prema sjedištu obrta.

Iznimno, obrtnik može privremeno obustaviti obavljanje obrta na najdulje tri godine, kada koristi roditeljski dopust do navršene treće godine djetetova života.

Otkaz ugovora o radu

Zakon o radu određuje dvije vrste otkaza ugovora o radu:

- redoviti otkaz, kod kojeg je obavezan otkazni rok,
- izvanredni otkaz, koji nema propisanog otkaznog roka, ali se otkaz može dati samo u roku od 15 dana od saznanja činjenice na kojoj se izvanredni otkaz temelji.

Otkaz uvijek mora biti u pisanom obliku i ima učinak od dostave osobi kojoj se otkazuje, a otkaz poslodavca mora biti i obrazložen.

Privremena nenazočnost na radu zbog bolesti ili ozljede nije opravdan razlog za otkaz ugovora o radu.

Otkazni rok počinje teći od dana dostave otkaza ugovora o radu. Iznimno, otkazni rok radniku koji je u vrijeme dostave odluke o otkazu privremeno nesposoban za rad počinje teći od dana prestanka njegove privremene nesposobnosti za rad.

Otkazni rok ne teče za vrijeme: trudnoće, korištenja roditeljskog, roditeljskog, posvojiteljskog i očinskog dopusta ili dopusta koji je po sadržaju i načinu korištenja istovjetan pravu na očinski dopust, rada s polovicom punog radnog vremena, rada s polovicom punog radnog vremena radi pojačane njege djeteta, dopusta trudne radnice, dopusta radnice koja je rodila ili radnice koja doji dijete te dopusta ili rada s polovicom punog radnog vremena radi skrbi i njege djeteta s težim smetnjama u razvoju u skladu s propisom o roditeljskim i roditeljskim potporama, privremene nesposobnosti za rad tijekom liječenja ili oporavka od ozljede na radu ili profesionalne bolesti, vršenja dužnosti i prava državljana u obrani.

Otkazni rok ne teče za vrijeme privremene nesposobnosti za rad, ali teče za vrijeme razdoblja privremene nesposobnosti za rad radnika kojem je poslodavac prije početka toga razdoblja otkazao ugovor o radu i tom odlukom radnika u otkaznom roku oslobodio obveze rada, ako kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu nije drugačije uređeno.

Otpremnina

Otpremnina je novčani iznos koji kao sredstvo osiguravanja prihoda i ublažavanja štetnih posljedica otkaza ugovora o radu poslodavac isplaćuje radniku kojem ugovor o radu otkazuje nakon dvije godine neprekidnoga rada.

Otpremninu ne ostvaruje radnik kojem se ugovor o radu otkazuje zbog razloga uvjetovanih ponašanjem te radnik koji u trenutku otkazivanja ugovora o radu ima najmanje navršenih 65 godina života i 15 godina mirovinsko staža.

Iznos otpremnine određuje se s obzirom na dužinu prethodnog neprekidnog trajanja radnog odnosa s tim poslodavcem, a ne smije se ugovoriti, odnosno odrediti u iznosu manjem od 1/3 prosječne mjesečne plaće koju je radnik ostvario u tri mjeseca prije prestanka ugovora o radu, za svaku navršenu godinu rada kod toga poslodavca.

Ukupan iznos otpremnine ne može biti veći od šest prosječnih mjesečnih plaća koje je radnik ostvario u tri mjeseca prije prestanka ugovora o radu ako zakonom, kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu nije određeno drukčije.

III. OBRAZOVANJE U OBRTU

Licencija za izvođenje praktičnog dijela naukovanja

Za izvođenje praktičnog dijela naukovanja obrtnik i pravna osoba moraju imati dozvolu (licenciju). Dozvolu izdaje Hrvatska obrtnička komora, koja ujedno propisuje i postupak i način njezina izdavanja.

Naukovanje u obrtu i pravnoj osobi provodi mentor koji može biti vlasnik obrta, odnosno zaposlenik obrta ili pravne osobe.

Mentori mogu biti:

- osobe s položenim majstorskim ispitom u odgovarajućoj kvalifikaciji,
- osobe koje imaju odgovarajuće srednje strukovno obrazovanje i najmanje sedam godina radnog iskustva u kvalifikaciji za koju izvode naukovanje te položen ispit kojim dokazuju osnovna znanja o poučavanju učenika na naukovanju,
- osobe s odgovarajućim višim ili visokim obrazovanjem uz položen ispit kojim dokazuju osnovna znanja o poučavanju učenika na naukovanju,
- fizičke osobe, izumitelji, osobe sa završenim odgovarajućim srednjim strukovnim obrazovanjem sa sjedištem obrta u područjima posebne državne skrbi, brdsko-planinskim područjima ili na otocima koje imaju najmanje tri godine radnog iskustva u zanimanju za koje izvode praktični dio naukovanja i položen ispit kojim dokazuju osnovna znanja o poučavanju učenika na naukovanju.

Obrt ili pravna osoba koji žele izvoditi program praktičnog dijela naukovanja moraju imati i odgovarajuće prostorne i/ili materijalne uvjete za izvođenje naukovanja. Poseban program stjecanja osnovnih znanja o poučavanju učenika na naukovanju donosi ministarstvo nadležno za obrt.

Dozvola se izdaje s rokom važenja od sedam godina.

Majstorski ispit

Majstorska zvanja vrlo su cijenjena u Hrvatskoj i u Europi, a stječu se polaganjem majstorskog ispita.

Majstorski ispiti državno su priznati ispiti, regulirani Zakonom o obrtu i Pravilnikom o postupku i načinu polaganja majstorskog ispita te ispita o stručnoj osposobljenosti¹⁵, a mogu se polagati za zvanja s liste vezanih obrta, čije je programe donio ministar nadležan za gospodarstvo.

¹⁵ Pravilnik o postupku i načinu polaganja majstorskog ispita te ispita o stručnoj osposobljenosti, Narodne novine broj: 88/02, 143/13, 127/19

Objavljeni su programi majstorskih ispita za 61 majstorsko zvanje:

Alatničar	Limar
Autoelektričar	Ljevač
Autolakirer	Mehaničar poljoprivredne mehanizacije
Autolimar	Mesar
Automehaničar	Mlinar
Autoserviser	Mljekar
Bravar	Natkonobar
Brodski mehaničar	Očni optičar
Dimnjačar	Obučar
Elektroinstalater	Ortopedski obučar
Elektromehaničar	Pećar
Elektroničar – mehaničar	Pediker
Fasader	Pekar
Fotograf	Pismoslikar
Frizer	Plinoinstalater
Galanterist	Precizni mehaničar
Glazbalar	Puškar
Graditelj brodova	Slastičar
Graditelj orgulja	Soboslikar – ličilac
Instalater grijanja i klimatizacije	Staklar
Kemijski čistač	Stolar
Klesar	Strojbravar
Klobučar	Tapetar
Kotlar	Tesar
Kovač	Tokar
Kozmetičar	Urar
Krojač muške odjeće	Vodoinstalater
Krojač ženske odjeće	Vodoinstalater, instalater grijanja i klimatizacije
Krovopokrivač	Zidar
Krznar	Zlatar
Kuhar	

Majstorska diploma omogućava samostalno otvaranje i vođenje obrta ili vođenje obrta za drugog obrtnika, kao i lakše zapošljavanje. Majstorsko zvanje upisuje se u e-radnu knjižicu.

Majstorski ispit polaže se pred komisijom Hrvatske obrtničke komore u područnim obrtničkim komorama. Članovi ispitnih komisija su ugledni majstori obrtnici i ostali stručnjaci.

Majstorskom ispitu mogu pristupiti:

- osobe koje nakon položenog naučničkog ispita imaju najmanje dvije godine radnog iskustva u zanimanju za koje žele polagati majstorski ispit;
- osobe koje nakon završetka srednjeg strukovnog obrazovanja za stjecanje kvalifikacije koja nije kvalifikacija stečena strukovnim obrazovanjem za vezane obrte, programa gimnazije te srednjeg umjetničkog obrazovanja, ako na dan pristupanja ispitu imaju najmanje četiri godine radnog iskustva u zanimanju za koje žele polagati majstorski ispit;
- osobe s položenim naučničkim ispitom u odgovarajućem zanimanju i završenim obrazovanjem u majstorskoj školi u trajanju od jedne godine;
- osobe koje su stekle odgovarajuću srednju stručnu spremu do školske godine 1999./2000., ako na dan pristupanja ispitu imaju najmanje dvije godine radnog iskustva u zanimanju za koje žele polagati majstorski ispit;
- osobe koje nakon završetka srednjeg strukovnog obrazovanja za stjecanje kvalifikacije koja nije kvalifikacija stečena strukovnim obrazovanjem za vezane obrte, programa gimnazije te srednjeg umjetničkog obrazovanja, ako na dan pristupanja ispitu imaju najmanje dvije godine radnog iskustva u zanimanju za koje žele polagati majstorski ispit i završeno obrazovanje u majstorskoj školi u trajanju od jedne godine.

Ispit o stručnoj osposobljenosti

Ispit o stručnoj osposobljenosti može se polagati za jednostavnija zanimanja s liste vezanih obrta.

To su:

- armirač,
- bruslač alata,
- cvječar – aranžer,
- drvogalanterist,
- drvotokar,
- elektrozavarivač,
- građevinski staklar,
- graver,
- izolater,
- keramičar,
- maser,
- mehaničar za bicikle,
- parketar,
- podopolagač,
- pečenjar,
- poslužitelj jela i pića,
- prerađivač plastičnih masa,
- priprematelj bureka i pizza,
- priprematelj jednostavnih jela i slastica,
- skupljač gljiva,
- teracer,
- vulkanizer,
- zavarivač plinom.

Uvjet za pristupanje ispitu o stručnoj osposobljenosti je završena osnovna škola.

Ispit kojim se dokazuje osnovno znanje o poučavanju učenika na naukovanju

Osobe koje u skladu sa Zakonom o obrtu udovoljavaju uvjetima da postanu mentori, a nemaju položen majstorski ispit, u svrhu ishođenja dozvole (licencije) za provedbu naukovanja trebaju položiti ispit kojim se dokazuje osnovno znanje o poučavanju učenika na naukovanju.

Ispit se sastoji od općeg i posebnog dijela.

- opći dio: odnosi se na sustav strukovnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj,
- posebni dio: odnosi se na pedagoške osnove obrazovanja učenika, planiranje, programiranje i izvođenje učenja i poučavanja u radnom okruženju te praćenje, vrednovanje i ocjenjivanje učenika.

Ispit je moguće prijaviti na stranici Hrvatske obrtničke komore za prijavu ispita kojim se dokazuje osnovno znanje o poučavanju učenika na naukovanju: <https://obrazovanje.hok.hr> ili u područnoj obrtničkoj komori.

IV. MINIMALNI TEHNIČKI UVJETI

Za početak obavljanja gospodarskih djelatnosti i naknadne promjene u prostoru za ugostiteljstvo, trgovinu i turizam obrtnik treba pribaviti odgovarajuće rješenje da prostor i oprema odgovaraju propisanim uvjetima, odnosno zadovoljavaju tzv. minimalne tehničke uvjete (MTU).

Kod utvrđivanja minimalnih tehničkih uvjeta, nadležno tijelo kojem je podnesen zahtjev za izdavanje rješenja, utvrđuje udovoljava li prostor, uređaji i oprema svim propisanim uvjetima za obavljanje tražene djelatnosti. To tijelo je Ured državne uprave u županiji prema mjestu sjedišta obrta.

MTU trgovine na veliko i malo

Poslovne prostorije, oprema i sredstva kojima se obavlja trgovina na veliko i malo i trgovačko posredovanje, moraju udovoljiti minimalnim tehničkim, sanitarnim, zdravstvenim i drugim propisima, s obzirom na oblik i način obavljanja trgovine.

Obrtnici u djelatnosti trgovine dužni su prije početka rada imati ishođeno rješenje Upravnog tijela državne uprave nadležnog za upis obrta u Obrtni registar (županijski ured za gospodarstvo, odnosno nadležni Ured Grada Zagreba) o ispunjavanju minimalnih tehničkih uvjeta. To podrazumijeva dokumentaciju kojom će dokazati da imaju pravo korištenja prostora, ispravne električne i plinske instalacije te da je u prostoru voda za piće sanitarno i higijenski ispravna.

Za prodaju robe izvan prodavaonice odredbom Zakona o trgovini¹⁶ propisano je da se prodaja robe na klupama izvan tržnice, u kioscima, na automatima te pokretna i prigodna prodaja mogu obavljati samo na mjestima koje svojim propisima odredi nadležno tijelo lokalne samouprave.

MTU u ugostiteljstvu

Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti¹⁷ određuje djelatnost pripremanja hrane i pružanja usluga prehrane, pripremanja i usluživanja pića i napitaka i pružanja usluga smještaja. Ugostiteljska djelatnost podrazumijeva i pripremanje hrane za potrošnju na drugom mjestu (u prijevoznim sredstvima, na priredbama i sl.) i opskrbu tom hranom (*catering* usluga).

Uz zahtjev za utvrđivanjem minimalnih tehničkih uvjeta za ugostiteljske objekte koji se ne kategoriziraju treba priložiti dokumentaciju kojom se dokazuje pravo korištenja prostora, stručna sprema, odnosno stručna osposobljenost za voditelja poslovanja, ispravnost električnih instalacija, učinkovitost ventilacije, razina buke, zvučna izolacija, razina onečišćenja zraka od štetnih emisija za ugostiteljske objekte u kojima se pripremaju i uslužuju jela, zdravstvena ispravnost vode za piće, a ako se radi o ugostiteljskom objektu koji se prvi put otvara, nepropusnost vodovodne i kanalizacijske instalacije te nepropusnost sabirne jame za objekte koji su smješteni na područjima koja nisu priključena na javnu kanalizacijsku mrežu.

¹⁶ Zakon o trgovini, Narodne novine broj: 87/08, 96/08, 116/08, 76/09, 114/11, 68/13, 30/14, 32/19, 98/19, 32/20

¹⁷ Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti, Narodne novine broj: 85/15, 121/16, 99/18, 25/19, 98/19, 32/20, 42/20, 126/21

MTU za turističke agencije

Zakonom o pružanju usluga u turizmu¹⁸ propisane su usluge turističke agencije, koje obuhvaćaju organizaciju, prodaju i provođenje turističkih paket-aranžmana i izletničkih programa.

Zahtjevu za utvrđivanje minimalnih tehničkih uvjeta za turističke agencije potrebno je priložiti dokumentaciju:

- zahtjev za otvaranjem turističke agencije,
- presliku rješenja Trgovačkog suda o upisu u sudski registar ili presliku rješenja o upisu u Obrtni registar i obrtnicu,
- dokaz o pravu korištenja prostora (izvadak iz zemljišne knjige, kupoprodajni ugovor, ugovor o zakupu i sl.),
- dokaz da se građevina može koristiti odnosno izdati rješenje za obavljanje djelatnosti u skladu s odredbama Zakona o gradnji¹⁹,
- izvješće o ispravnosti električnih instalacija,
- za obrte i poduzeća na području grada Zagreba potrebno je i prethodno odobrenje Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode (Kuševićeva 2) u skladu s čl. 65. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara²⁰ – za objekte u Povijesnoj urbanoj cjelini grada Zagreba te za zaštićena nepokretna kulturna dobra izvan povijesno urbane cjeline.

Voditelj poslovnice treba ispunjavati sljedeće uvjete:

- da je državljanin Republike Hrvatske ili države članice Europskog gospodarskog prostora i Švicarske konfederacije (ili državljanin trećih država uz suglasnost Ministarstva turizma),
- da je poslovno sposoban,
- da ima najmanje srednju stručnu spremu,
- da se aktivno služi najmanje jednim svjetskim jezikom i poznaje još jedan,
- da ima položen stručni ispit za voditelja poslovnice i jednu godinu radnog iskustva na odgovarajućim poslovima u turističkoj agenciji ili drugim odgovarajućim poslovima u turizmu,
- da mu pravomoćnom sudskom presudom ili rješenjem o prekršaju nije izrečena mjera sigurnosti ili zaštitna mjera zabrane obavljanja poslova voditelja poslovnice – dok ta mjera traje.

¹⁸ Zakon o pružanju usluga u turizmu, Narodne novine broj: 130/17, 25/19, 98/19, 42/20, 70/21

¹⁹ Zakon o gradnji, Narodne novine broj: 153/13, 20/17, 39/19, 125/19

²⁰ Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, Narodne novine broj: 69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 98/15, 44/17, 90/18, 32/20, 62/20, 117/2021, 114/22

V. IZDAVANJE LICENCIJA ZA PRIJEVOZNIKE

Obavljanje djelatnosti javnog cestovnog prijevoza regulirano je Zakonom o prijevozu u cestovnom prometu²¹.

Pravna ili fizička osoba – obrtnik smije obavljati djelatnost javnog cestovnog prijevoza putnika ili tereta u unutarnjem cestovnom prometu ako je upisana u sudski, odnosno obrtni registar i posjeduje licenciju za unutarnji prijevoz.

Licenciju izdaje ured državne uprave u županiji prema sjedištu, odnosno prebivalištu prijevoznika, odnosno upravno tijelo Grada Zagreba nadležno za poslove prometa.

Licenciju za unutarnji prijevoz potrebno je imati za sljedeće vrste prijevoza:

- prijevoz tereta u unutarnjem cestovnom prometu,
- prijevoz putnika u unutarnjem cestovnom prometu,
- autotaksi prijevoz.

Licenciju nije potrebno imati za sljedeće vrste prijevoza:

1. prijevoz pošte kao javne usluge,
2. prijevoz oštećenih vozila, odnosno vozila u kvaru,
3. prijevoz osoba i tereta za vlastite ili osobne potrebe,
4. prijevoz vozilima koja su namijenjena potrebama javne sigurnosti, obrane, zaštite od prirodnih i drugih nepogoda, potrebama državnih tijela, medicinskih i humanitarnih prijevoza i prijevoza specijalnim vozilima koja su nakon proizvodnje bila prilagođena posebnim namjenama i služe prijevozu za vlastite potrebe te se njima ne može obavljati prijevoz putnika ili tereta na isti način kao s neprilagođenim vozilima (npr. vozila za prijevoz pčela, putujuće knjižnice), što mora biti razvidno iz prometne dozvole,
5. prijevoz tereta vozilima ili skupom vozila čija najveća dopuštena masa ne prelazi 3.500 kg.

Izdavatelj licencije vodi evidenciju o izdanim licencijama, a ministar pravilnikom propisuje obrazac licencije za unutarnji prijevoz.

Licenciju za unutarnji prijevoz može dobiti fizička osoba – obrtnik ili pravna osoba ako:

1. ima dobar ugled,
2. ima financijsku sposobnost,
3. ispunjava uvjet stručne osposobljenosti,
4. je vlasnik najmanje jednog registriranog motornog vozila za pojedine vrste prijevoza ili ima pravo na upotrebu tog vozila na osnovi sklopljenog ugovora o zakupu ili lizingu.

Za obavljanje autotaksi prijevoza pravna ili fizička osoba ne mora ispunjavati uvjete 1. i 2. točke.

²¹ Zakon o prijevozu u cestovnom prometu, Narodne novine broj: 41/18, 98/19, 30/21, 89/21, 114/22

Dobar ugled

Dobar ugled nema pravna osoba ili upravitelj prijevoza u pravnoj osobi te fizička osoba-obrtnik ili druga fizička osoba:

- koja je pravomoćno osuđena zbog kaznenog djela protiv radnih odnosa i socijalnog osiguranja, okoliša, opće sigurnosti, sigurnosti prometa, imovine, gospodarstva, službene dužnosti te zbog kaznenog djela krivotvorenja,
- kojoj je izrečena sigurnosna mjera zabrane obavljanja djelatnosti cestovnog prijevoza,
- koja je osuđena za druga kaznena djela na kaznu zatvora dužu od jedne godine,
- koja je u zadnje dvije godine od dana podnošenja zahtjeva za izdavanje licencije pravomoćnom odlukom prekršajnog suda više od dva puta bila kažnjena za teži prekršaj, povezan s obavljanjem djelatnosti cestovnog prijevoza putnika ili tereta, iz područja sigurnosti cestovnog prometa, prijevoza opasnog tereta, nezakonitog rada i zapošljavanja, javnih cesta, nelojalne konkurencije ili je obavljala prijevoze bez odgovarajuće licencije, odnosno u suprotnosti s odredbama međunarodnih ugovora,
- kojoj je izrečena zaštitna mjera zabrane obavljanja djelatnosti cestovnog prijevoza.

Težim prekršajem smatra se prekršaj za koji je propisana novčana kazna, za pravnu osobu i fizičku osobu – obrtnika u iznosu većem od 50.000,00 kuna, odnosno za upravitelja prijevoza u iznosu većem od 8.000,00 kuna.

Dobar ugled, u smislu ovog Zakona, iznova stječe nastupanjem rehabilitacije.

Pravna osoba ili fizička osoba – obrtnik koja ima sjedište ili prebivalište u Republici Hrvatskoj, odnosno upravitelj prijevoza, dobar ugled dokazuje izvodom iz kaznene evidencije i evidencije o prekršajima, koji po službenoj dužnosti pribavlja tijelo koje odlučuje o zahtjevu. Ako takva evidencija ne postoji, dokazom se smatra izjava odgovorne osobe u pravnoj osobi ili fizičke osobe – obrtnika, ovjerovljena kod javnog bilježnika.

Kao dokaz dobrog ugleda priznaju se dokumenti uredbe (EZ-a) br. 1071/2009. Isprave ne smiju biti starije od tri mjeseca od dana izdavanja.

Financijska sposobnost

Smatra se da financijsku sposobnost u skladu s ovim Zakonom ima domaći prijevoznik ako ima na raspolaganju imovinu u visini od najmanje 9.000,00 eura za prvo vozilo te 5.000,00 eura za svako sljedeće vozilo, računajući u kunsnoj protuvrijednosti, prema važećem tečaju Europske središnje banke (ECB) objavljenom u Službenom listu Europske unije.

Financijska sposobnost dokazuje se jednim od sljedećih dokumenata:

- izvodom iz odgovarajućeg registra iz kojeg je razvidna visina osnivačkog kapitala,
- kopijom bilance stanja koju je prijevoznik za proteklu godinu podnio poreznom tijelu,
- popisom pojedinih osnovnih sredstava uključujući i troškove nabave ili uplate za vozila, poslovni prostor, uređaje i opremu,
- ispravom o vlasništvu neopterećenih nekretnina,
- ugovorom o namjenski vezanom depozitu u banci,
- garancijom banke ili druge financijske institucije kojom se daje jamstvo za dobro poslovanje prijevoznika za razdoblje važenja garancije u visini propisanoj stavkom 1. ovog članka (Bankom i drugom financijskom institucijom, u smislu ovog Zakona, smatraju se banke koje su dobile dozvolu Hrvatske narodne banke za izdavanje garancija na području Republike Hrvatske prema zakonu koji uređuje bankarstvo, odnosno poslovanje društava za osiguranje.),

- potvrdom o raspoloživim sredstvima.

Kao dokaz o odgovarajućoj financijskoj sposobnosti priznaju se dokumenti iz članka 20. Uredbe (EZ-a) br. 1071/2009.

Stručna osposobljenost

Prijevoznik mora biti stručno osposobljen ili imati zaposlenog upravitelja prijevoza. Upravitelj prijevoza je osoba koja je položila ispit o stručnoj osposobljenosti za obavljanje djelatnosti javnog cestovnog prijevoza.

Ispit o stručnoj osposobljenosti obuhvaća znanja iz građanskog, gospodarskog, radnog i socijalnog prava, poreznih propisa, poslovanja i financijskog upravljanja, pristupa tržištu prijevoznih usluga, tehničkih standarda i organizacije poslovanja te sigurnosti u cestovnom prometu.

Za izdavanje licencije za prijevoz u unutarnjem cestovnom prometu potrebna znanja odnose se na znanja potrebna za obavljanje unutarnjeg cestovnog prijevoza.

Provjera znanja sastoji se od obveznog pisanog ispita koji može biti dopunjen usmenim ispitom. Osobe koje imaju višu ili visoku stručnu spremu cestovnog smjera oslobođene su obveze polaganja ispita.

Osobe koje imaju završenu višu ili visoku naobrazbu pravnog, ekonomskog, prometnog ili strojarskog smjera oslobođene su polaganja dijela ispita iz predmeta koje su tijekom svog obrazovanja položili.

Licencija Zajednice

Pravna ili fizička osoba smije obavljati djelatnost međunarodnog javnog cestovnog prijevoza putnika ili tereta ako je upisana u sudski, odnosno obrtni registar i posjeduje licenciju Zajednice, izdanu u skladu s odredbama Uredbe (EZ-a) br. 1071/2009, Uredbe (EZ-a) br. 1072/2009 i Uredbe (EZ-a) br. 1073/2009. Licenciju Zajednice izdaje Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture. Prijevoznik koji ima licenciju Zajednice ne treba imati licenciju za unutarnji prijevoz.

VI. POREZI, DOPRINOSI I DRUGE FINANCIJSKE OBVEZE

Porez na dohodak

Prema Zakonu o porezu na dohodak²² dohodak je razlika između primitaka i izdataka nastalih u jednoj kalendarskoj godini kao poreznom razdoblju.

Dohotkom se smatraju primici koje ostvari porezni obveznik na tržištu rada, robe, usluga i kapitala te davanjem na korištenje imovine i imovinskih prava, kao i primici od osiguranja.

Dohotkom od samostalne djelatnosti smatra se dohodak od obrta i s obrtom izjednačenih djelatnosti, dohodak od slobodnih zanimanja, dohodak od poljoprivrede i šumarstva.

Rashodima se smatraju i rashodi po osnovi uplaćenih premija dobrovoljnog mirovinskog osiguranja koje poslodavac uplaćuje u korist zaposlenika, uz njegov pristanak, tuzemnom dobrovoljnom mirovinskom fondu koji je registriran u skladu s propisima koji uređuju dobrovoljno mirovinsko osiguranje, a na koje se ne plaća porez na dohodak prema Zakonu o porezu na dohodak.

Rashodima poreznog razdoblja ne smatraju se rashodi koji nisu u vezi s obavljanjem djelatnosti poreznog obveznika i nisu posljedica obavljanja djelatnosti.

Visina stope po kojoj se plaća porez na dohodak ovisi o visini ostvarenog dohotka. Ostvoreni dohodak moguće je umanjiti u skladu s odredbama Zakona o porezu na dohodak (za plaće novozaposlenih osoba, za izvođenje praktične nastave i vježbe naukovanja, državne potpore za obrazovanje i naobrazbu, izdatke za istraživanje i razvoj, dane donacije i sl.). Na taj se način izračunava iznos oporezivog dohotka na koji se, do visine osobnog odbitka, porez ne plaća. Iznad tog iznosa porez na dohodak plaća se na sljedeći način:

Porezna stopa	Porezna osnovica mjesečno	Porezna osnovica godišnje
20 %	do 30.000,00 kn/do 3.981,69 eura	do 360.000,00 kn/do 47.780,28 eura
30 %	iznad 30.000,00 kn/iznad 3.981,69 eura	iznad 360.000,00 kn/iznad 47.780,28 eura

Porez na dohodak uvećava se za prizrez porezu na dohodak²³ koji uvedu jedinice lokalne samouprave posebnom odlukom.

²² Zakon o porezu na dohodak, Narodne novine broj: 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 151/22

²³ Grad/Općina – STOPE: https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/Popisi/Stopa.aspx

Paušalno oporezivanje dohotka

Poreznom obvezniku koji obavlja samostalnu poduzetničku djelatnost, a nije obveznik poreza na dodanu vrijednost prema Zakonu o porezu na dodanu vrijednost²⁴ te ostvaruje godišnje primitke u visini do 39.816,84 eura, porez na dohodak može se utvrđivati i u paušalnom iznosu.

Godišnji paušalni porez na dohodak utvrđuje se rješenjem nadležne ispostave Porezne uprave, obrtnicima koji su prijavili paušalno oporezivanje prilikom upisa u Registar poreznih obveznika. Uz to, rješenjem se utvrđuje i iznos mjesečnog paušalnog prireza porezu na dohodak temeljem sjedišta obveznika te rokovi plaćanja. Za sljedeća porezna razdoblja iznos paušalnog poreza i prireza utvrđuje se temeljem godišnjeg izvješća kojeg obrtnik sam podnosi na Obrascu PO-SD. Porezna uprava može na temelju obavljenog nadzora i prikupljenih podataka o ostvarenom prometu, ukinuti rješenje o paušalnom oporezivanju i donijeti rješenje o plaćanju predujma poreza prema ostvarenom dohotku, ako utvrdi da je porezni obveznik ostvario primitke iznad iznosa propisanog za obvezni ulazak u sustav poreza na dodanu vrijednost.

Porezni obveznik koji porez na dohodak plaća u paušalnom iznosu ne vodi poslovne knjige, osim evidencije o prometu na Obrascu KPR, u skladu s odredbama Zakona o porezu na dohodak. Ostale evidencije (npr. prema Zakonu o radu) u obvezi je voditi obrtnik koji porez na dohodak plaća paušalno.

Uvjeti za paušalno oporezivanje obrtničke djelatnosti su:

- da obrtnik nije obveznik PDV-a (ni kao obvezni, ni kao dobrovoljni obveznik),
- da po osnovi samostalnih djelatnosti godišnje ne ostvari ukupne primitke veće od dozvoljenog graničnog iznosa za ulazak u sustav PDV-a.

Mogućnost paušalnog oporezivanja imaju i obrtnici koji djelatnost obavljaju u supoduzetništvu, tj. u zajedničkom obrtu. Oni su dužni imenovati nositelja zajedničke djelatnosti koji je odgovoran za izvršavanje propisanih obveza, pod uvjetom da svaki suvlasnik zajedničkog obrta pojedinačno ispunjava navedene uvjete.

Godišnji paušalni porez na dohodak utvrđuje se u iznosima od:

UKUPNI PRIMICI	GODIŠNJA POREZNA OSNOVICA	GODIŠNJI PAUŠALNI POREZ NA DOHODAK	MJESEČNI PAUŠALNI POREZ NA DOHODAK
od 0,00 do 11.281,44 eura	1.692,22 eura	169,22 eura	14,10 eura
od 11.281,44 do 15.263,13 eura	2.289,47 eura	228,95 eura	19,08 eura
od 15.263,13 do 19.842,06 eura	2.976,31 eura	297,63 eura	24,80 eura
od 19.842,06 do 30.526,25 eura	4.578,94 eura	457,89 eura	38,16 eura
od 30.526,25 do 39.816,85 eura	5.972,53 eura	597,25 eura	49,77 eura

²⁴ Zakon o porezu na dodanu vrijednost, Narodne novine broj: 73/13, 99/13, 148/13, 153/13, 143/14, 115/16, 106/18, 121/19, 138/20, 39/22, 113/22

Prijelaz iz poreza na dohodak na porez na dobit

Fizička osoba koja ostvaruje dohodak od obrta i s obrtom izjednačenim djelatnostima mora iz sustava poreza na dohodak prijeći u sustav poreza na dobit ako je u prethodnom poreznom razdoblju ostvarila ukupni primitak veći od 7,500.000,00 kuna/995.421,06 eura.

O tome je obvezna izvijestiti Poreznu upravu pisanom izjavom najkasnije do 15. siječnja iduće godine. Oblik i sadržaj izvješća nisu propisani.

Taj način oporezivanja porezom na dobit može odabrati i dragovoljno bez obzira na visinu ostvarenih primitaka u prethodnoj godini. O tome treba izvijestiti Poreznu upravu najkasnije do 31. prosinca tekuće godine. Plaćanje poreza na dobit obvezuje te porezne obveznike sljedeće tri godine.

Promijeniti način oporezivanja, odnosno umjesto poreza na dohodak plaćati porez na dobit, znači promijeniti način vođenja poslovnih knjiga, način financijskog izvješćivanja, način utvrđivanja porezne osnovice i obvezu plaćanja poreza na dobit.

Porez na dobit

Temeljem Zakona o porezu na dobit²⁵, porez na dobit plaća se po stopi od 18 % ako su u poreznom razdoblju ostvareni prihodi jednaki ili veći od 995.421,06 eura, dok za porezne obveznike koji ostvaruju godišnje prihode do 995.421,06 eura porezna stopa iznosi 10 %.

Obveznik poreza na dobit može biti fizička osoba koja utvrđuje dohodak na način propisan za samostalne djelatnosti prema propisima o oporezivanju dohotka ili koja počinje obavljati takvu samostalnu djelatnost, ako izjavi da će plaćati porez na dobit umjesto poreza na dohodak.

Fizička osoba postaje obveznik poreza na dobit ako u prethodnom poreznom razdoblju ostvari ukupni primitak veći od 995.421,06 eura.

Porezna osnovica je dobit koja se utvrđuje prema računovodstvenim propisima kao razlika prihoda i rashoda prije obračuna poreza na dobit, uvećana i umanjena prema odredbama Zakona o porezu na dobit.

Poreznu osnovicu poreznog obveznika rezidenta čini dobit ostvarena u tuzemstvu i inozemstvu.

Mali porezni obveznici koji ostvaruju godišnje prihode do 398.168,43 eura mogu utvrđivati poreznu osnovicu poreza na dobit prema novčanom načelu (načelu blagajne).

Poreznu osnovicu nerezidenta čini samo dobit ostvarena u tuzemstvu, a utvrđuje se prema odredbama Zakona o porezu na dobit.

U poreznu osnovicu ulazi i dobit od likvidacije, prodaje, promjene pravnog oblika i podjele poreznog obveznika, a porezna osnovica utvrđuje se prema tržišnoj vrijednosti imovine, ako Zakonom o porezu na dobit nije drukčije određeno.

²⁵ Zakon o porezu na dobit, Narodne novine broj: 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 114/22

Porez na dodanu vrijednost (PDV)

Porez na dodanu vrijednost uplaćuje u proračun RH svaka fizička i pravna osoba koja samostalno obavlja gospodarsku djelatnost. Riječ je o naknadi za isporučena dobra ili obavljene usluge, a plaća se po stopama od 5 %, 13 % i 25 %.

Obrtnik je obveznik poreza na dodanu vrijednost, ako isporučuje dobra i obavlja usluge čija je vrijednost u prethodnoj kalendarskoj godini (nakon odbitka vrijednosti isporuka koje su oslobođene plaćanja PDV-a) veća od 300.000,00 kuna/39.816,84 eura.

U tom je slučaju obrtnik dužan upisati se u Registar obveznika PDV-a u ispostavi Porezne uprave prema svom prebivalištu ili uobičajenom boravištu u trenutku kada su isporuke malog poreznog obveznika prešle prag isporuka od 300.000,00 kuna/39.816,84 eura.

Obrtnik može postati obveznik PDV-a i na početku obavljanja djelatnosti, ako se dobrovoljno prijavi u Registar obveznika PDV-a u tekućoj godini kad počinje obavljati poduzetničku djelatnost, i to najkasnije prije prve isporuke dobara i usluga. Osim obveznog ulaska u sustav PDV-a, obrtnici mogu ući u sustav PDV-a, odnosno upisati se u registar obveznika PDV-a, dobrovoljno, bilo kada tijekom godine. Odluka o dobrovoljnom ulasku u sustav PDV-a obvezuje ih da trebaju biti obveznici PDV-a sljedeće tri kalendarske godine.

Obrtnik ima pravo na odbitak pretporeza ako je upisan u Registar obveznika PDV-a, a ako je u obračunskom razdoblju pretporez veći od porezne obveze, ima pravo na povrat razlike između plaćenog poreza i porezne obveze.

Predmet oporezivanja PDV-om je:

1. isporuka dobara uz naknadu koju porezni obveznik obavi u tuzemstvu;
2. stjecanje dobara unutar Europske unije koje u tuzemstvu obavi uz naknadu:
 - a) porezni obveznik ili pravna osoba koja nije porezni obveznik, ako je prodavatelj (isporučitelj) porezni obveznik u drugoj državi članici i koji u skladu s propisima te države članice nije oslobođen obračunavanja PDV-a kao mali porezni obveznik,
 - b) u slučaju novih prijevoznih sredstava, porezni obveznik ili pravna osoba koja nije porezni obveznik, čija ostala stjecanja nisu predmet oporezivanja PDV-om ili bilo koja druga osoba koja nije porezni obveznik,
 - c) u slučaju proizvoda koji podliježu trošarinama, ako se trošarina na stjecanje unutar Europske unije obračunava u tuzemstvu u skladu s propisima koji uređuju trošarine, porezni obveznik ili pravna osoba koja nije porezni obveznik, čija ostala stjecanja nisu predmet oporezivanja PDV-om;
3. obavljanje usluga u tuzemstvu uz naknadu koje obavi porezni obveznik;
4. uvoz dobara.

Porezni obveznik koji je obveznik poreza na dohodak PDV obračunava na temelju primljene ili naplaćene naknade za isporučena dobra i obavljene usluge te za primljene predujmove.

Porezni obveznik ima pravo na odbitak pretporeza u trenutku kada je isporučitelju platio račun za isporučena dobra ili obavljene usluge te za dani predujam.

Navedeno se ne primjenjuje na isporuke dobara unutar Europske unije, na stjecanje dobara unutar Europske unije – u tom slučaju porezni obveznik obračunava PDV na temelju primljenog/izdanog računa, bez obzira na to je li on plaćen/naplaćen.

PDV identifikacijski broj

PDV identifikacijski broj dodjeljuje se:

1. tuzemnom poreznom obvezniku upisanom u registar obveznika PDV-a koji obavlja transakcije unutar Europske unije,
2. tuzemnom poreznom obvezniku koji isporučuje dobra ili obavlja usluge bez prava na odbitak pretporeza i pravnoj osobi koja nije porezni obveznik, a obvezni su plaćati PDV na stjecanje dobara unutar Europske unije ili su se opredijelili za mogućnost da plaćaju PDV na stjecanje neovisno o tome što nisu prešli prag stjecanja u iznosu od 77.000,00 kuna/10.219,66 eura,
3. svakom poreznom obvezniku koji stječe dobra unutar Europske unije u tuzemstvu za obavljanje gospodarske djelatnosti na području koje nije tuzemstvo,
4. tuzemnom poreznom obvezniku kojem su usluge obavljene i koji je obavezan platiti PDV na primljenu uslugu,
5. tuzemnom poreznom obvezniku koji obavlja usluge na području druge države članice za koje je primatelj usluge u drugoj državi članici obavezan platiti PDV.

Porezni obveznici iz država članica Europske unije koji na području Republike Hrvatske obavljaju isporuke dobara i usluga, čije je mjesto oporezivanja u Republici Hrvatskoj ili koji isporučuju dobra kojima prijeđu hrvatski prag isporuke ili odustaju od hrvatskog praga isporuke od 270.000,00 kuna/35.835,16 eura, moraju zatražiti od Porezne uprave dodjelu PDV ID broja. Isto vrijedi i za strane porezne obveznike koji isporučuju dobra koja podliježu trošarinama, osobama koje nisu porezni obveznici i ne plaćaju PDV na stjecanje.

Porezni obveznici iz država članica Europske unije kojima je dodijeljen hrvatski PDV ID broj, postaju obveznici podnošenja PDV prijave u Republici Hrvatskoj od trenutka izdavanja PDV ID broja. Potrebni obrasci podnose se Poreznoj upravi, Područnom uredu Zagreb, Avenija Dubrovnik 32.

Prije nego što obrtnici isporuče dobra ili pruže usluge poslovnom partneru u Europskoj uniji, trebaju od njega zatražiti njegov PDV ID broj kojim se koristi prilikom isporuka, odnosno stjecanja dobara i usluga na zajedničkom europskom tržištu. Provjera valjanosti PDV ID broja poslovnog partnera je bitna, jer ako poslovni partner nema valjani PDV ID broj, isporuka dobara ili usluga ne može biti oslobođena od PDV-a.

Provjera valjanosti PDV ID broja poslovnog partnera može se obaviti na internetskim stranicama Europske komisije: http://ec.europa.eu/taxation_customs/vies/.

Trošarine

Trošarine se uplaćuju u državni proračun, a postoje tri vrste:

- trošarine na energente i električnu energiju,
- trošarine na duhanske prerađevine,
- trošarine na alkohol i alkoholna pića.

Trošarine plaćaju proizvođači, uvoznici, ovlašteni držatelji trošarinskog skladišta, registrirani primatelji, trošarinski zastupnici i drugi.

Predmet oporezivanja trošarinama na energente i električnu energiju su energenti koji se rabe kao pogonsko gorivo, gorivo za grijanje i električna energija, određeni tarifnim oznakama kombinirane

nomenklature (kn): motorni benzin, plinsko ulje, kerozin – petrolej, UNP, teško loživo ulje, prirodni plin, ugljen, koks, električna energija i biogoriva.

Predmet oporezivanja trošarinama na duhanske proizvode su cigarete i ostali duhanski proizvodi, poput cigara, cigarilloša, sitno rezanog duhana i ostalih vrsta duhana za pušenje.

Predmet oporezivanja trošarinama na alkohol i alkoholna pića su pivo, mirna i pjenušava vina, međuproizvodi i etilni alkohol.

Posebni porezi

Posebni porezi uplaćuju se u državni proračun, a postoje sljedeće vrste:

- posebni porez na kavu,
- posebni porez na bezalkoholna pića,
- posebni porez na motorna vozila.

Posebni porez na kavu i posebni porez na bezalkoholna pića plaćaju ovlaštene držatelji poreznog skladišta, proizvođači i trgovci izvan sustava odgode, primatelji i osobe koje nezakonito postupaju s kavom ili bezalkoholnim pićima u Republici Hrvatskoj.

Predmet oporezivanja je pržena kava, ekstrakti, esencije i koncentracije kave, kava u gotovim proizvodima te ekstrakti, esencije i koncentracije u gotovim proizvodima.

Predmet oporezivanja posebnim porezom na bezalkoholna pića su bezalkoholna pića po hektolitru i bezalkoholna pića koja se dobivaju otapanjem sirupa, koncentrata, praškova i granula.

Posebni porez na motorna vozila plaćaju fizičke i pravne osobe koje stječu ili uvoze, unose motorno vozilo u Republiku Hrvatsku: rabljena i nova vozila – osobni automobili i ostala motorna vozila, motocikli, bicikli i slična vozila na motorni pogon, *pick up* vozila s dvostrukom kabinom, ATV vozila.

Lokalni porezi

Lokalni porezi utvrđuju se temeljem Zakona o financiranju jedinice lokalne i područne samouprave²⁶, a služe za financiranje lokalnih potreba.

Županijski porezi su:

- porez na cestovna motorna vozila,
- porez na plovila,
- porez na automate za zabavne igre.

Županijski i gradski/općinski porez je:

- porez na nasljedstva i darove (nekretnine, gotov novac, novčana potraživanja, vrijednosnice i pokretnine, ako im je pojedinačna vrijednost veća od 50 tisuća kuna).

Gradski ili općinski porezi su:

- prirez poreza na dohodak,
- porez na potrošnju (prodajna cijena pića koje se prodaju u ugostiteljskim objektima),
- porez na korištenje javnih površina (po m² veličine korištene javne površine),
- porez na kuće za odmor.

²⁶ Zakon o financiranju jedinice lokalne i područne samouprave, Narodne novine broj: 127/17, 138/20, 151/22

Doprinosi za obvezna osiguranja

Obvezni doprinosi obrtnika propisani su Zakonom o doprinosima²⁷. Osiguranici po osnovi obavljanja samostalnih djelatnosti obrta, slobodnog zanimanja (profesionalne djelatnosti), sportaša, poljoprivrede i šumarstva te ostalih samostalnih djelatnosti koji od obavljanja tih djelatnosti utvrđuju dohodak od samostalne djelatnosti, sami su obveznici doprinosa i obveznici plaćanja doprinosa za osobno osiguranje.

Od 1. siječnja 2016. godine za osobe koje obavljaju samostalnu djelatnost od koje utvrđuju dohodak na temelju poslovnih knjiga u skladu sa Zakonom o porezu na dohodak, Porezna uprava više ne izdaje rješenje o obvezi doprinosa, već takve osobe same za sebe utvrđuju osnovicu i svote doprinosa i o tome podnose izvješće na obrascu JOPPD. Dospijeće plaćanja doprinosa je 15. u tekućem mjesecu za prethodni mjesec, kao i obveza dostave obrasca JOPPD.

Kod obrtnika koji obavljaju samostalnu djelatnost od koje porez na dohodak plaćaju u paušalnoj svoti, obveza doprinosa i nadalje se utvrđuje rješenjem Porezne uprave. Rješenje se izdaje prilikom utvrđivanja statusa osiguranika i vrijedi do donošenja novog rješenja, do promjene osnove osiguranja, do prestanka osiguranja ili do prestanka obveze doprinosa.

Doprinosi se obračunavaju na utvrđenu osnovicu po sljedećim stopama:

1. doprinos za mirovinsko osiguranje – 15 %,
2. doprinos za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje (za osiguranike tog osiguranja) – 5 %,
3. doprinos za zdravstveno osiguranje – 16,50 %.

Ministar financija donosi Naredbu o iznosima osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja za svaku godinu posebno. Sve mjesečne i godišnje osnovice u sustavu obveznih doprinosa ovise o prosječnom iznosu mjesečne bruto plaće isplaćene po jednom zaposlenom kod pravnih osoba u Republici Hrvatskoj u razdoblju siječanj – kolovoz u prethodnoj godini.

Komorski doprinos

U skladu s odredbama Zakona o obrtu i Odluci o obveznom komorskom doprinosu za jedinstveni sustav organiziranosti obrta²⁸ definirani su obveznici plaćanja komorskog doprinosa. To su:

- obrtnici,
- fizičke osobe, trgovačka društva i druge pravne osobe koje su se dobrovoljno učlanile u članstvo Hrvatske obrtničke komore na temelju Zakona o obrtu.

Obveza plaćanja komorskog doprinosa za obrtnike nastaje datumom početka obavljanja obrta upisanog u Obrtni registar, odnosno datumom prijema u dobrovoljno članstvo za dobrovoljne članove,

²⁷ Zakon o doprinosima, Narodne novine broj: 84/08, 152/08, 94/09, 18/11, 22/12, 144/12, 148/13, 41/14, 143/14, 115/16, 106/18

²⁸ Odluka o obveznom komorskom doprinosu za jedinstveni sustav organiziranosti obrta, Narodne novine broj: 154/22, na snazi od 01. siječnja 2023. godine

a prestaje datumom prestanka obrta upisanog u Obrtni registar, odnosno datumom prestanka dobrovoljnog članstva.

U skladu s navedenom Odlukom, obrtnici novootvorenih obrta oslobođeni su plaćanja komorskog doprinosa za prve dvije godine obavljanja obrta. Novootvorenim obrtom smatra se samo prvi upis u Obrtni registar.

Obvezni komorski doprinos za jedinstveni sustav organiziranosti obrta mjesečno, prema Odluci umanjen je i obračunava se u visini od 1,9 % osnovnog osobnog odbitka iz dohotka, u skladu s odredbama Zakona o porezu na dohodak.

Područna obrtnička komora iznimno može u cijelosti ili djelomično otpisati potraživanje s osnove komorskog doprinosa obvezniku koji je u nemogućnosti izvršiti svoju obvezu zbog:

- privremene obustave obavljanja obrta zbog bolesti,
- nastupa više sile,
- korištenja roditeljskog, roditeljskog, posvojiteljskog, skrbničkog ili očinskog dopusta odnosno korištenja dopusta radi skrbi i njege djeteta s težim smetnjama u razvoju, za vrijeme trajanja prava,
- prestanka obrta odjavom zbog poslovanja s gubitkom, za kalendarsku godinu u kojoj je u poreznoj prijavi iskazan gubitak,
- otvorenog predstečajnog postupka ili stečaja,
- privremene obustave obavljanja obrta zbog gubitka poslovnog prostora, odnosno gubitka poslovnog partnera.

Naknada za općekorisne funkcije šuma

Obveznici plaćanja naknade za korištenje općekorisnih funkcija šuma su pravne osobe i fizičke osobe koje su obveznici poreza na dobit te fizičke osobe koje su obveznici poreza na dohodak, a u Republici Hrvatskoj obavljaju registriranu djelatnost i ostvaruju ukupni godišnji prihod ili primitak veći od 7,500.000,00 kuna/995.421,06 eura.

Svrha ove naknade je očuvanje općekorisnih funkcija šuma (ekoloških, socijalnih i socijalno-ekoloških).

Osnovica na koju se obračunava naknada za šume je ukupni prihod ostvaren na domaćem i inozemnom tržištu, umanjen za iznos primljene državne potpore za očuvanje radnih mjesta.

Stopa za obračun naknade je 0,024 %. Naknada se obračunava na obrascu OKFŠ i uplaćuje se tromjesečno, a konačan godišnji obračun treba poslati na adresu Hrvatskih šuma najkasnije do 30. travnja za prethodnu godinu.

Spomenička renta

Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara²⁹ propisana je obveza plaćanja spomeničke rente i to po dvije osnove:

- obavljanje djelatnosti u nepokretnom kulturnom dobru ili na području kulturno-povijesne

²⁹ Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, Narodne novine broj: 69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 98/15, 44/17, 90/18, 32/20, 62/20, 117/21, 114/22

cjeline; ova se renta plaća prema rješenju jedinice lokalne samouprave u roku od 15 dana od dostave rješenja, a može iznositi od 1,00 kune do najviše 7,00 kuna po četvornom metru prostora na kojem se obavlja djelatnost,

- stjecanje prihoda od djelatnosti određene Zakonom:

- 46.35 trgovina na veliko duhanskim proizvodima,
- 46.45 trgovina na veliko parfemima i kozmetikom,
- 47.26 trgovina na malo duhanskim proizvodima u specijaliziranim prodavaonicama,
- 61 telekomunikacije (osim održavanja komunikacijske mreže i prijenosa radijskog i televizijskog programa),
- 64.1 novčarsko poslovanje,
- 66.1 pomoćne djelatnosti kod financijskih usluga, osim osiguranja i mirovinskih fondova,
- 92.00 djelatnost kockanja i klađenja.

Članarina turističkim zajednicama

Obveza plaćanja članarine turističkim zajednicama obavlja se prema Zakonu o članarinama u turističkim zajednicama³⁰. Članarinu turističkim zajednicama obvezne su plaćati pravne i fizičke osobe koje obavljaju djelatnosti razvrstane prema Odluci o Nacionalnoj klasifikaciji 2007. navedene u popisu u Zakonu o članarinama u turističkim zajednicama.

Osnovicu na koju obveznici obračunavaju članarinu čine:

- ukupno naplaćeni ukupni primici iskazani u knjizi primitaka i izdataka smanjeni za naplaćeni PDV **kod fizičkih osoba,**
- ukupno ostvareni naplaćeni primici u knjizi prometa – Obrazac KP kod fizičkih osoba koje plaćaju porez na dohodak **paušalno,**
- ukupan prihod iskazan u računu dobiti i gubitka **kod pravnih osoba.**

Obveznici plaćaju članarinu turističkoj zajednici koja djeluje na području na kojem je registrirano sjedište obrta, a za poslovne jedinice na području općine ili grada gdje je registrirano sjedište poslovne jedinice.

Visina članarine ovisi o skupini u koju je razvrstana djelatnost kojom se pravna ili fizička osoba bavi te o pripadajućoj stopi po kojoj je obvezna obračunavati članarinu i plaćati članarinu.

U nastavku slijedi pregled djelatnosti i pripadajućih stopa:

Skupina djelatnosti (djelatnosti iz čl. 5. Zakona o članarinama u turističkim zajednicama, Nar. nov., br. 52/19 i 144/20)	Stopa
Prva: 49.31; 49.32; 49.39; 50.1; 51.10; 52.23; 55; 56; 65.12; 66.12; 68; 73.11; 77.21; 79; 82.3; 92; 93.12; 93.21; 93.29	0,14212
Druga: 50.3; 52.29; 61; 77.11; 77.34; 77.35 te banke koje imaju odobrenje za rad HNB-a za prihode u bilanci iz skupine "Prihod od provizija i naknada"	0,11367
Treća: 45.20; 53; 59.11; 59.14; 81.30; 90.01; 90.04	0,08527
Četvrta: 45.1; 45.32; 45.40; 47; 58.11; 58.13; 58.14; 58.19; 59.13; 59.2; 60; 74.1	0,02842
Peta: 45; 45.31; 46.2; 46.3; 46.4; 46.5; 46.6; 46.7; 46.9	0,01705

³⁰ Zakon o članarinama u turističkim zajednicama, Narodne novine broj: 52/19, 144/20

VII. RAČUNOVODSTVENO POSLOVANJE

Otvaranje žiroračuna

Obrtnik sam bira poslovnu banku kod koje će otvoriti svoj transakcijski račun. Istovremeno može imati otvoreno i više transakcijskih računa, no tada je dužan odrediti jedan s kojeg će se naplaćivati porezi, doprinosi i druge javne obveze.

Naplata za svoje proizvode i usluge može primiti na svoj osobni transakcijski račun, a ako posluje s građanima, i u gotovini.

Zakonom o fiskalizaciji u prometu gotovinom ograničeno je korištenje gotovine za plaćanja među poslovnim subjektima, za nabavu proizvoda i usluga do iznosa od 5.000,00 kuna/663,61 eura po jednom računu.

Vođenje poslovnih knjiga

Poslovne knjige obrtnika obveznika poreza na dohodak jesu:

- knjiga primitaka i izdataka,
- knjiga prometa,
- evidencija o tražbinama i obavezama,
- popis dugotrajne imovine.

Obrtnici koji su uključeni u sustav PDV-a moraju voditi i propisane knjige ulaznih i izlaznih računa, temeljem kojih se obračunava obveza za plaćanje PDV-a.

Ako se obrtnik bavi trgovinom, dužan je voditi i Popis robe u trgovini na malo.

Knjiga primitaka i izdataka je pregled svih nastalih primitaka i izdataka tijekom jedne godine (poreznog razdoblja), zabilježenih po datumima nastanka.

Knjiga prometa je knjiga u koju se krajem dana, ili početkom sljedećeg, upisuju svi primici naplaćeni u gotovini.

Knjigu prometa nisu obvezni voditi obrtnici koji dnevno ažurno vode knjigu primitaka i izdataka, kao ni oni koji dnevni promet ostvaren u trgovini upisuju u Popis robe u trgovini na malo.

Evidencija o tražbinama i obavezama je pregled svih ispostavljenih i primljenih računa, osim gotovinski naplaćenih ili plaćenih. Obrtnici koji su u sustavu PDV-a pa knjige ulaznih i izlaznih računa vode redosljedom primanja/izdavanja računa, ne moraju voditi posebnu evidenciju o tražbinama i obavezama. No, ako knjige ulaznih i izlaznih računa vode redosljedom plaćanja/naplate, dužni su voditi i ovu evidenciju.

Kako će voditi knjige, odlučuje sam obrtnik. Može birati između uvezanih knjiga, slobodnih listova ili korištenja informatičkim programom za vođenje knjiga. Izgled knjiga nije zakonski utvrđen, ali se u njima moraju osigurati svi propisani podaci.

Popis dugotrajne imovine je pregled upisanih stvari i prava čija nabavna vrijednost iznosi više od 3.500,00 kuna/464,53 eura (bez PDV-a ako je obrtnik upisan u sustav PDV-a ili s PDV-om ako obrtnik

nije upisan u sustav PDV-a), a vijek trajanja mu je duži od jedne godine. Popis služi za utvrđivanje otpisa vrijednosti imovine (amortizacije).

Obveza fiskalizacije

Obveznici fiskalizacije su sve fizičke osobe obveznici poreza na dohodak po osnovi samostalne djelatnosti te pravne i fizičke osobe koje se smatraju obveznikom poreza na dobit. U skladu s navedenim, u obvezi su donijeti Interni akt o slijednosti numeričkih brojeva računa, popisu poslovnih prostora te oznake operatera. Također, dužni su izdavati račune s obaveznim elementima vremena izdavanja računa (sati i minuta), oznakom operatera (osobe) na naplatnom uređaju te oznakom načina plaćanja računa (novčanice, kartica, ček, transakcijski račun, ostalo).

Izuzeti iz obveze fiskalizacije su sve fizičke ili pravne osobe koje prema Zakonu o porezu na dodanu vrijednost nemaju obvezu izdavanja računa, primjerice za prodaju karata ili žetona u putničkom prometu, prodaju vlastitih poljoprivrednih proizvoda na tržnicama i otvorenim prostorima, ostvareni promet evidentiran preko mjernih uređaja.

Detalji obveznih postupaka vezanih uz fiskalizaciju regulirani su Zakonom o fiskalizaciji u prometu gotovinom³¹.

Obveznik fiskalizacije koji ostvaruje promet gotovinom dužan je izdavati račune putem elektroničkih naplatnih uređaja te u skladu s time račun mora sadržavati jedinstveni identifikator računa (JIR), zaštitni kôd izdavatelja obveznika fiskalizacije (ZIR) i QR kôd. Promet gotovinom je plaćanje za isporučena dobra ili obavljene usluge novčanicama ili kovanicama koje se smatraju platežnim sredstvom, karticama, čekom ili drugim sličnim načinima plaćanja, osim plaćanja na transakcijski račun kod banaka.

Obveznici fiskalizacije koji zaprimaju uplate isključivo na transakcijski račun obrta nisu dužni izdavati račune putem elektroničkih naplatnih uređaja nego ih kreiraju i izdaju sami.

Obveznici fiskalizacije koji račune izdaju putem elektroničkih naplatnih uređaja dužni su Poreznoj upravi dostaviti podatke o svim poslovnim prostorima u kojima se obavlja djelatnost.

Radi provedbe postupka fiskalizacije prodaje putem samoposlužnih uređaja, kada se prodaja robe ili usluge ostvaruje prometom gotovine, obveznik fiskalizacije dužan je fiskalizirati svaku prodaju u trenutku prodaje dostavom podataka o prodaji Ministarstvu financija, Poreznoj upravi.

Isplata plaće – JOPPD obrazac

Poslodavci, ali i drugi isplataljci plaća i ostalih primitaka imaju obvezu sastavljanja izvješća o isplaćenim plaćama te o svim drugim oporezivim i neoporezivim primicima. Podaci se podnose Poreznoj upravi na JOPPD-u – jedinstvenom obrascu poreza, prireza i doprinosa.

U obrascu JOPPD iskazani su podaci o primicima od nesamostalnog rada, porezu na dohodak, prirezu te doprinosima za obvezna osiguranja, zatim podaci o drugom dohotku (ugovor o djelu, autorski

³¹ Zakon o fiskalizaciji u prometu gotovinom, Narodne novine broj: 133/12, 115/16, 106/18, 121/19, 138/20

honorari, drugi dohodak u naravi) te pripadajućim porezima i doprinosima, podaci o primicima od kojih se utvrđuje dohodak od imovinskih prava, dohodak od kapitala ili dohodak od osiguranja.

Uz navedene, u JOPPD obrascu iskazuju se i podaci o isplatama dnevnica i putnih troškova, upotrebi privatnog automobila u službene svrhe, podaci o dividendama i udjelima u dobiti, naknade za prijevoz, darovi dani djeci zaposlenika, prigodne nagrade, otpremnine, naknade za vrijeme nezaposlenosti ili profesionalne rehabilitacije i sl.

JOPPD obrazac podnosi se, u pravilu, elektroničkim putem preko elektroničkog servisa Porezne uprave e-Porezna.

Kada se prilikom predaje obrasca ne koristi spomenuti servis e-Porezna (isto je moguće samo ako obrtnik nije upisan u sustav PDV-a), obrazac se predaje nadležnoj ispostavi Porezne uprave prema sjedištu isplatitelja ili pak prema prebivalištu ili uobičajenom boravištu poreznog obveznika, ako je on sam obveznik dostavljanja JOPPD obrasca.

Obrazac se podnosi na dan isplate plaće, odnosno na dan nastanka obveze uplate doprinosa (ako nema isplate plaće), kao i na dan isplate prigodne nagrade do propisanog iznosa (božićnica npr.)

Također, obrazac se podnosi u roku od 30 dana od primitka koji fizičke osobe ostvare izravno iz inozemstva ili od druge fizičke osobe te primitka koji ostvare osobe zaposlene u diplomatskom ili konzularnom predstavništvu.

Obrazac se podnosi do posljednjeg dana u mjesecu, kada je primitak ostvaren:

- za plaće u naravi ostvarene kod poslodavca ili za primitke u naravi koje osobe ostvaruju od davatelja koji nisu njihovi poslodavci,
- za mirovine isplaćene od HZMO-a,
- primitke ostvarene na osnovu sezonskog rada u poljoprivredi.

Do 15. u mjesecu obrazac se podnosi za primitke koji se ne smatraju dohotkom, kao što su stipendije, dnevnice i slično, isplaćene u prethodnom mjesecu.

Porezna prijava dohotka od obrta

Obveznici sastavljanja i podnošenja godišnje porezne prijave poreza na dohodak prema Zakonu i Pravilniku o porezu na dohodak³² su sve fizičke osobe koje ostvaruju dohodak od samostalne djelatnosti (obrta) i to na temelju vođenja propisanih poslovnih knjiga.

Svake godine Porezna uprava izdaje Uputu o sastavljanju i podnošenju godišnje porezne prijave obveznika poreza na dohodak.

Godišnja porezna prijava podnosi se putem sustava e-Porezna ili, ako niste upisani u sustav PDV-a, osobno ili poštom ispostavi područnog ureda Porezne uprave prema mjestu prebivališta poreznog obveznika i to od isteka godine za koju se podnosi pa najkasnije do 28. veljače iduće godine.

Porezno razdoblje za koje se podnosi porezna prijava u pravilu je prethodna kalendarska godina odnosno dio godine u kojem je obveznik radio, ako je tek započeo s radom, ili ako je u toj godini prestao sa radom.

³² Pravilnik o porezu na dohodak, Narodne novine broj: 10/17, 128/17, 106/18, 1/19, 80/19, 1/20, 74/20, 1/21

Konačno utvrđena obveza poreza na dohodak umanjuje se za uplaćene predujmove, a preostala razlika za uplatu plaća se najkasnije s predajom DOH obrasca, odnosno najkasnije do kraja veljače. Ako se utvrdi da su plaćeni predujmovi veći od utvrđene porezne obveze, preplaćeni se iznos može vratiti poreznom obvezniku ili uračunava se kao predujam za iduće razdoblje.

Mjesečni predujam obrtnika za naredno porezno razdoblje utvrđuje se na temelju podataka u podnesenoj godišnjoj prijavi poreza na dohodak i to na način da se utvrđena porezna obveza podijeli s brojem mjeseci koliko je obrt radio u prethodnoj godini.

Za utvrđivanje poreza na dohodak porezni obveznik predaje sljedeće obrasce:

- Obrazac DOH-Z „Prijava dohotka od zajedničke djelatnosti“ (predaju vlasnici zajedničkog obrta),
- Obrazac DOH „Prijava poreza na dohodak“ (predaju samostalni vlasnici obrta).

VIII. FINANCIRANJE OBRTA

Početni kapital za većinu obrtnika i poduzetnika koji pokreću posao predstavlja problem jer ne raspolažu s dovoljno financijskih sredstava za realizaciju svoje ideje.

Najčešći oblici financiranja malih i srednjih tvrtki u Hrvatskoj su krediti poslovnih banaka ili državni poticaji te dominantno sredstva iz europskih fondova.

Osim poslovnih banaka, u kreditiranje poduzetništva uključene su i državne institucije poput Hrvatske banke za obnovu i razvitak (HBOR) ili Hrvatske agencije za malo gospodarstvo, investicije i inovacije (HAMAG-BICRO), koje dodjeljuju poduzetničke kredite, subvencije na kredite, garancije ili sama poticajna sredstva.

Pojedini poticajni programi i subvencionirane kreditne linije realiziraju se u suradnji s ministarstvima, kao što je Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstvo turizma, Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije te druge institucije. Poticaje i subvencionirane kredite dodjeljuju i jedinice lokalne uprave i samouprave (županije, gradovi, općine), samostalno ili u suradnji s poslovnim bankama. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike putem Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (HZZ) mjerama aktivne politike zapošljavanja razvija poduzetništvo, povećava zapošljavanje te potporama za obrazovanje, usavršavanje i osposobljavanje ulaže u konkurentnost radnika na tržištu rada.

Početicima su na raspolaganju i alternativni izvori financiranja, poput poslovnih anđela, fondova rizičnog kapitala ili *crowdfunding* platformi.

Obrtni kapital

Osnovni uvjet za ostvarivanje procesa proizvodnje je raspolaganje potrebnim sredstvima – kapitalom. Bez odgovarajućih sredstava ne može se započeti gospodarska djelatnost. Novac potreban za tekuća plaćanja, materijal, energiju, sirovine i plaće su obrtna sredstva.

Obrtnim sredstvima smatra se i novac dan dobavljačima prije isporuke robe te potraživanja od kupaca od trenutka isporuke proizvoda, odnosno pružanja usluge do trenutka naplate. Ta se sredstva neprestano obrću (cirkuliraju) u poslovnom procesu.

Međutim, potrebno je uvijek raspolagati jednim njihovim dijelom, kako bi se nesmetano odvijao poslovni proces. Upravo za taj dio treba osigurati novac već prilikom poslovnih ulaganja u poslovanje i to tako da taj iznos novca bude na raspolaganju dulje vrijeme.

Veličina potrebnih obrtnih sredstava ovisi o vrsti djelatnosti i brzini obrtaja sredstava te o vrijednosti ulaganja u poslovanje tijekom vremena. Što je veća vrijednost ulaganja i dulje razdoblje obrtaja, trebat će osigurati veći iznos obrtnih sredstava.

Poslovna skica

Poslovna skica je najbolji način da se utvrdi opravdanost ulaska u određenu poslovnu ideju. Ona prije svega služi za definiranje proizvoda ili usluge, zatim za utvrđivanje potencijalnih kupaca određenog proizvoda ili usluge te identifikaciju glavnih konkurenata.

Ona pomaže u razmišljanju o tome kako će se ponuditi vlastiti proizvod na tržištu, kako će se pribaviti potreban kapital te u grubom proračunu troškova i dobiti u poslovanju.

Kod izrade poslovne skice treba odgovoriti na određena pitanja, kao što su:

- postoji li tržište, odnosno potreba, za tim proizvodom ili uslugom,
- poznaje li se proces proizvodnje,
- je li taj proizvod ili usluga po nekim svojim obilježjima konkurentan u odnosu na ostale,
- može li se proizvesti odnosno realizirati,
- tko su kupci proizvoda ili usluge.

Ako je odgovor na neko od prethodno postavljenih pitanja negativan, potrebno je razmotriti novu poslovnu ideju.

Iz poslovne skice može se vidjeti je li poslovna ideja dobra pa se nakon toga pristupa izradi poslovnog plana.

Ako se u poslovnoj skici pokaže da poslovna ideja nije dobra, to znači da nije potrebna izrada poslovnog plana te preostaje pronalazak nove poslovne ideje.

Poslovni plan

Poslovni plan ključan je za realizaciju poduzetničke ideje i neizostavan je kod potrage za financijskim sredstvima, od državnih i EU poticaja, bankarskih kredita do alternativnih oblika financiranja.

Poslovni plan je dokument koji potanko razrađuje poduzetničku ideju i daje procjenu budućeg poslovanja i financijskih kretanja tijekom trajanja projekta te potreban je kako bi poslužio detaljnoj provjeri ideje i time smanjio rizik ulaganja, odnosno povećao izgleda za uspjeh.

Pri izradi poslovnog plana važno je dobro se pripremiti i po potrebi surađivati sa stručnom osobom koja će plan izraditi. Poslovni plan ili investicijski program mora biti izrađen prema prihvaćenoj metodologiji, a može ih izraditi sam poduzetnik ili ovlaštena institucija, tvrtka ili konzultant. Pomoć za izradu poslovnog plana može se potražiti i u poduzetničkim centrima. Priprema poslovnog plana podrazumijeva promišljanje o poslovnoj ideji, a osobito provjeru njezine tržišne isplativosti.

To znači da je potrebno provjeriti kakvi su stvarni ulazni troškovi poslovanja. Pri tome treba voditi računa o planiranju određene rezerve zbog mogućeg povećanja troškova. Također, treba predvidjeti kakve su stvarne mogućnosti prodajnog tržišta i naplate obavljenog posla. Treba planirati s određenom rezervom zbog mogućeg smanjenja cijena, a time i prihoda.

Najvažnija pitanja koja treba provjeriti i procijeniti pri izradi poslovnog plana su prodajna cijena proizvoda ili usluga, veličina tržišta za prodaju proizvoda ili usluge, visina rashoda, troškova proizvodnje, plaća, poreza i drugih troškova te mogući izvori financiranja (vlastiti izvori, krediti).

Bespovratne potpore ili poticaji

Bespovratni poticaji ili bespovratna sredstva predstavljaju oblike financijske pomoći državnih institucija, koje svake godine dodjeljuju različita ministarstva, županije, gradovi i općine, a od 2013. godine dominantno Europska unija kroz fondove.

Vlada RH na temelju Zakona o poticanju malog gospodarstva³³ svake godine donosi programe poticanja poduzetništva i obrta, koji su u nadležnosti Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja, no i druga ministarstva imaju svoje programe, poput ministarstava nadležnih za turizam i poljoprivredu (poticaji u poljoprivredi i ribarstvu). Poticaji se dodjeljuju i za projekte iz područja zaštite okoliša i energetske učinkovitosti, prerađivačke industrije i druge, a u skladu s različitim sektorskim strategijama.

Premda su bespovratna sredstva svima dostupna, potrebno je određeno znanje kako bi se projektna ideja prepoznala i odabrala te uklopila u sve uvjete natječaja. Potrebno je paziti i na sve zahtjeve natječaja u pogledu administracije i dokumentacije koju je potrebno poslati, a po dodjeli potpora i na popratne aktivnosti poput pravdanja sredstava.

Najčešći oblici poticaja su poticaji za početnike, za ulaganja u strojeve i opremu, opremanje poslovnog prostora, stručno osposobljavanje i obrazovanje, marketinške aktivnosti, inovacije, udruživanje u klastere, internacionalizaciju poslovanja.

Poticaji se obično dodjeljuju na godišnjoj razini, kada se raspisuju natječaji s vremenskim ograničenjem od jednog mjeseca do nekoliko mjeseci ili do iskorištenja sredstava.

Investicije posebnih segmenata MSP-ova u okviru NPOO-a

HBOR iz sredstava Nacionalnog plana oporavka i otpornosti (NPOO) u okviru i prema uvjetima ovog programa kreditiranja, u svoje ime i za račun RH, provodi Financijski instrument izravnih kredita HBOR-a iznad 100.000 eura za mikro, male i srednje poduzetnike. Razdoblje provedbe Programa (krajnji rok za potpisivanje ugovora o kreditu) je do iskorištenja raspoloživih sredstava NPOO-a, a najkasnije 30.6.2026. Sredstva NPOO-a namijenjena su za financiranje ulaganja na području Republike Hrvatske u:

- zelenu tranziciju i/ili
- digitalnu tranziciju i/ili
- jačanje konkurentnosti i otpornosti.

Kredite je moguće odobriti za ulaganja u osnovna sredstva (materijalnu i nematerijalnu imovinu) s ciljem pokretanja poslovanja, modernizacije poslovanja, uvođenja novih tehnologija, povećanja kapaciteta (uključujući i turističke), razvoja i uvođenja novih proizvoda ili usluga, digitalizacije poslovanja, ulaganje u ekološki prihvatljive proizvodne procese i učinkovitost resursa, istraživanje i razvoj i sl.

³³ Zakon o poticanju malog gospodarstva, Narodne novine broj: 29/02, 63/07, 53/12, 56/13, 121/16

ESIF zajmovi

Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO) objavila je 13.10.2022. kako su poduzetnicima ponovo na raspolaganju ESIF Mikro zajmovi za obrtna sredstva, a zaprimanje zahtjeva počinje 14.10.2022. putem on-line obrasca. Programom će se kreditirati mikro i mali poduzetnici uz povoljnije uvjete financiranja. Namjena ESIF Mikro zajma za obrtna sredstva je financiranje troškova poput: sirovina i materijala, pripreme proizvodnje, režijskih troškova, troškova zaposlenih i zakupa poslovno prostora. Minimalni iznos zajma je 25.000 eura, uz kamatnu stopu od 0,5% do 1% s rokom otplate od jedne do tri godine uključujući početak. Ovaj financijski instrument važit će do iskorištenja sredstava, a najkasnije do 31.12.2023.

Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO) obavijestila je korisnike kako se od 24.1.2023. godine zbog iskorištenja sredstava privremeno zatvaraju prijave za Mikro zajmove za ruralni razvoj za investicije te prijave za Mikro zajmove za ruralni razvoj za obrtna sredstva.

Strukturni i investicijski fondovi EU-a

Ulaskom Hrvatske u članstvo Europske unije hrvatskim građanima, tvrtkama i institucijama na raspolaganju su sredstva iz strukturnih i investicijskih fondova Europske unije.

Strukturni i investicijski fondovi prilika su za svakoga tko ima ideju i viziju na nizu područja, kao što su obrazovanje, održivi razvoj, poljoprivreda, proizvodnja i inovacije da ostvari svoj potencijal i pridonese zapošljavanju. Strukturni i investicijski fondovi omogućavaju ulaganja u željeznički i pomorski promet, gospodarenje otpadom i zaštitu vodnih resursa.

Sredstva iz EU fondova zapravo su novac poreznih obveznika Europske unije, stoga se ta sredstva dodjeljuju u svrhu ispunjavanja određenih ciljeva i prema zadanim pravilima. U praksi to znači da se financiraju oni projekti koji doprinose razvojnim ciljevima kako Republike Hrvatske, tako i Europske unije u cjelini. Područja koja se mogu financirati kroz EU fondove definirana su u programskim dokumentima, tzv. operativnim programima.

Operativni programi su dokumenti u kojima su određena područja financiranja kroz pojedini sektor, tko su potencijalni prijavitelji i dr.

Da bi se neki projekt uzeo u obzir za financiranje iz EU fondova, mora biti raspisan natječaj. Natječaje objavljuju i sredstva dodjeljuju resorna ministarstva.

Natječajnom dokumentacijom koja je objavljena uz svaki natječaj određeno je na koji način prijaviti projekt i u kojem obliku. Najvažniji dokument su upute za prijavitelje, koje sadrže apsolutno sve informacije potrebne za prijavu projekta: aktivnosti koje se financiraju, potencijalne prijavitelje, rokove i ostale uvjete.

Prijavni obrazac dostavlja se u pisanom obliku te na elektronskom mediju osobno, poštom ili kroz sustav e-Fondovi. Trajanje postupka od roka za prijavu do donošenja odluke o dodjeli bespovratnih sredstava je najviše 4 mjeseca. Ugovor o dodjeli sredstava sklapa se u roku od 30 dana od donošenja odluke o dodjeli bespovratnih sredstava.

Krajnji korisnici samostalno ili uz pomoć konzultantskih tvrtki razvijaju projektni prijedlog. Da bi dobili novac iz EU fondova, potrebno je imati financijski razrađen projekt i određeni udio vlastitih sredstava. Postoci sufinanciranja projekata kroz EU fondove razlikuju se od natječaja do natječaja.

Minimalna i maksimalna potpora koja se može dobiti kroz pojedini poziv za dostavu projektnih prijedloga definirana je u uputama za prijavitelje.

Dobivena sredstva moraju se koristiti namjenski, za financiranje troškova nastalih tijekom provedbe projekata, odnosno u razdoblju prihvatljivosti troškova.

Stvarni troškovi i izdaci se tek nakon realizacije projekta nadoknađuju ili refundiraju iz sredstava iz EU fondova (metoda nadoknade).

Nakon što se pronađe natječaj čiji su prioriteti financiranja u skladu s ciljevima i misijom projekta, treba dobro proučiti natječajnu dokumentaciju i priložene obrasce i pripremiti projektni prijedlog prema zadanim obrascima.

Prije nego što se prijava dostavi na natječaj u nadležnu instituciju i u roku naznačenom u samom natječaju dodatno treba provjeriti je li sve pravilno ispunjeno i dostavlja li se potpuna dokumentacija.

Na taj se način osigurava da projektni prijedlog ne bude odbijen zbog administrativnih ili tehničkih razloga poput nepotpune dokumentacije, nedostatka originalnih ili nepotpisanih dokumenata.

Kvalitetna ideja i projekt put su do sredstava iz svih izvora financiranja pa tako i EU fondova. Ideja mora biti popraćena kvalitetnim sadržajem. Ako je riječ o razvojnim projektima, odnosno o ulaganjima u proizvodne objekte, turističke kapacitete i slično, potrebno je imati riješene imovinsko-pravne odnose i usklađenost s prostorno-planskom dokumentacijom.

Projektno-tehničku dokumentaciju (građevinske dozvole i dr.) potrebno je ishoditi na vrijeme. Veći infrastrukturni projekti zahtijevaju stručno vodstvo pa je dobro razmisliti o angažiranju konzultantskih tvrtki.

Više informacija dostupno je na internetskoj stranici www.strukturfondovi.hr.

Mjere aktivne politike zapošljavanja

Mjerama aktivnog zapošljavanja diljem Hrvatske razvija se poduzetništvo, povećava zapošljavanje te potporama za obrazovanje, usavršavanje i osposobljavanje ulaže se u konkurentnost radnika na tržištu rada. I dalje su jedan od najefikasnijih alata za razvoj tržišta rada i poduzetništva, a uz podršku Vlade RH kontinuirano se provode iz godine u godinu uz osiguravanje sve većeg iznosa sredstava. Svake se godine planira povećanje broja korisnika mjera te u skladu s time osigurava se veći iznos sredstava. Također, uveden je sustav *online* prijave i predstavljena je nova, jednostavnija i informativnija internetska stranica.

- Potpore za samozapošljavanje (dodjeljuju se nezaposlenim osobama za pokrivanje troškova za osnivanje i započinjanje poslovanja poslovnog subjekta u sljedećim organizacijskim oblicima – obrt, trgovačko društvo, samostalna djelatnost i ustanova). Ciljane skupine: nezaposlene osobe prijavljene u evidenciju nezaposlenih osoba koju vodi Hrvatski zavod za zapošljavanje. Iznos potpore: do 20.000,00 eura (150.690,00 kn).
- Pripravništvo – zeleno i digitalno (može se dodijeliti poslodavcima, koji kao fizičke ili pravne osobe, te osobe koje su osnovane temeljem posebnih propisa samostalno i trajno obavljaju gospodarsku djelatnost, kao potpora male vrijednosti za zapošljavanje koja nema obilježje državne potpore za zapošljavanje.) Ciljane skupine: nezaposlene osobe prijavljene u evidenciji

nezaposlenih osoba koju vodi Zavod bez obzira na staž osiguranja, a koje se prvi puta zapošljavaju radi obavljanja poslova u zanimanju za koje su se školovale. Zavod dodjeljuje mjesečni paušalni iznos potpore, neovisno o stvarnom trošku poslodavca, sukladno razini obrazovanja i mogućnosti korištenja porezne olakšice za sufinanciranje osobe. Iznosi potpora mogu se povećati ili smanjiti i tijekom trajanja razdoblja sufinanciranja, a da se pritom ne treba pribaviti suglasnost podnositelja zahtjeva izmjene li se ili dopune propisi na temelju kojih su predmetni iznosi određeni, odnosno izračunati.

- Biram Hrvatsku – povratak u RH (Povratnici u Hrvatsku iz država Europskog gospodarskog prostora koji koriste potporu za samozapošljavanje.) Visina subvencije do 7.000 eura (52.741,50 kuna). Cilj je osnažiti gospodarsku aktivnost i raspon djelatnosti većem dijelu RH, posebice u gospodarski slabije razvijenim i demografski oslabljenim područjima s naglaskom na ruralna područja Slavonije, zaleđa dalmatinski županija, Banovine, Korduna, Like, Gorskog kotara i otoka te poticati povratak aktivnog radnog stanovništva iz Europskog gospodarskog prostora, Švicarske Konfederacije i Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske, Argentine, Australije, Brazila, SAD-a, Čilea, Kanade i Novog Zelanda.
- Potpore za zapošljavanje (Sufinanciranje troška plaće poslodavcima za zapošljavanje novih radnika.)
- Potpore za zapošljavanje – zeleno/digitalno (Sufinanciranje troška plaće poslodavcima za zapošljavanje novih radnika u zelenim i digitalnim djelatnostima.)
- Potpore za pripravništvo (Napravite svoje prve korake na tržištu rada u realnom sektoru.)
- Potpore za pripravništvo – zeleno/digitalno (Napravite svoje prve korake na tržištu rada u zelenim i digitalnim zanimanjima.)
- Potpore za usavršavanje (Ako su vašim zaposlenicima za zadržavanje radnog mjesta potrebne nove kompetencije, iskoristite potpore za usavršavanje.)
- Osposobljavanje na radnom mjestu (Stjecanje praktičnih znanja i vještina ili osvježavanje vještina koje su se izgubile tijekom vremena.)
- Osposobljavanje na radnom mjestu i u ustanovama za obrazovanje odraslih (Stjecanje praktičnih znanja i vještina za obavljanje poslova određenog radnog mjesta ili rad u zanimanju u stvarnom gospodarskom okruženju i ustanovama za obrazovanje odraslih.)
- Potpore za očuvanje radnih mjesta – skraćivanje radnog vremena (Za poslodavce koji imaju privremenih poteškoća u poslovanju.)
- Stalni sezonac (Financijska podrška sezoncima u razdoblju kada ne rade.)

IX. FINANCIRANJE OBRTA – KREDITI

Osnove o kreditima

Kredit je novac koji kreditor (najčešće je to poslovna banka) daje na korištenje korisniku kredita – dužniku, sa strogo određenom namjenom ili bez nje, a koji je korisnik obvezan vratiti uz ugovorenu kamatu, kao cijenu korištenja novca, u određenom roku i uz druge ugovorene uvjete.

Kamata je svota koja se plaća na posuđeni ili uloženi novac. Kamata je zapravo naknada koju dužnik plaća za pozajmljenu glavnicu na određeno vrijeme.

Sve financijske institucije imaju obvezu iskazivanja efektivne kamatne stope. To je dekurzivna kamatna stopa iskazana na godišnjoj razini primjenom složenog kamatnog računa, a čiji se izračun temelji na ukupnim troškovima, uključuje sve naknade i troškove te mora biti predočena stranci s ciljem transparentnosti i lakše usporedivosti uvjeta banaka za kredite i depozite.

Kamatna stopa može biti fiksna, što znači da je nepromjenjiva za vrijeme trajanja ugovora o kreditu ili promjenjiva koja se može promijeniti za vrijeme trajanja ugovora.

Interkalarna kamata obračunava se na iznos odobrene glavnice kredita od dana puštanja kredita u tečaj pa do prvog dana u sljedećem mjesecu kada počinje otplata. Ova kamata ima svojevrsan „kazneni“ karakter, a njezino se plaćanje može izbjeći ili smanjiti brzim iskorištenjem kredita po dobivanju pozitivne odluke o kreditu i to dobrom pripremom u postupku odobravanja (npr. pravovremeno prikupljenim predračunima za opremu ili ugovorom o avansnom plaćanju izvođačima radova).

Odgoda otplate kredita

Ako obrtnik na početku poslovanja, zbog razdoblja „uhodavanja“ posla ne može vraćati kredit, prilikom ugovaranja uvjeta kreditiranja, ako je moguće, treba ugovoriti odgodu otplate kredita.

Razdoblje počeka ili *grace period* vremensko je razdoblje od početka korištenja kredita do prijenosa kredita u otplatu. Za vrijeme *grace perioda* otplata kredita miruje, a obično se plaća samo kamata.

Valutna klauzula

Valutna klauzula unosi se u kupoprodajne ugovore i druge ugovore kojima se utvrđuje novčana obveza, npr. ugovore o kreditu, kako bi se vjerovnik zaštitio od promjena vrijednosti novca u razdoblju između nastanka obveze i trenutka njezina dospijeca.

Valutnom klauzulom veže se vrijednost novca u domaćoj valuti uz vrijednost jedne ili više stranih valuta. Iznos potraživanja, izražen u kunama, obračunava se prema tečaju strane valute (npr. prema euru). Valutna klauzula može biti pozitivna i puna.

Za informacije o kreditima obrtnici se mogu obratiti poslovnoj banci u kojoj vode žiroračun za poslovanje svog obrta, Hrvatskoj banci za obnovu i razvitak (HBOR) ili kreditnoj uniji, ako djeluje na području gdje se nalazi obrt. Kreditne unije odobravaju kredite svojim članovima u skladu sa Zakonom o kreditnim unijama³⁴.

HBOR financira razvoj gospodarskih djelatnosti, poticanje izvoza, poticanje malog i srednjeg poduzetništva te infrastrukturne projekte.

Instrumenti povrata kredita

Kao instrumenti povrata kredita u poslovnim bankama i kreditnim unijama najčešće se traže i koriste: jamci, mjenice, zadužnice, hipoteka ili zalog na pokretnini, fiducijarni prijenos vlasništva.

Za kredite manjeg iznosa i kraćeg roka otplate najčešće se koriste jamci, mjenice i zadužnice, dok se za kredite većeg iznosa i duljeg roka otplate traži hipoteka ili fiducijarni prijenos vlasništva.

Kod hipoteke vlasništvo se ne prenosi na davatelja kredita nego se njegovo pravo upisuje u zemljišne knjige kao teret, dok kod fiducijarnog prijenosa vlasništva davatelj kredita postaje vlasnik nekretnine i upisuje se u zemljišne knjige kao vlasnik do povrata kredita.

Prije uzimanja kredita potrebno je dobro razmisliti o potrebnim ulaganjima, bilo da se radi o početnom ulaganju ili proširenju poslovanja. Kod uzimanja kredita valja pripaziti na sljedeće:

- visinu kredita koji se uzima,
- rok otplate kredita (je li rok dovoljno dug zbog redovne otplate kredita),
- visinu kamatne stope,
- je li kamata na godišnjoj ili mjesečnoj razini,
- postoji li period odgode otplate kredita (*grace period*) i koliki je (mjesec, godina),
- koliko iznosi anuitet,
- kako se plaća kredit (mjesečno, tromjesečno ili godišnje),
- sredstva osiguranja povrata kredita.

Kod pozajmljivanja novca važno je da u trenutku uloženi novac u poslovanje mora donositi toliko novca od dobiti da se može nabaviti sve što je potrebno za redovno poslovanje i dodatno za vraćanje dugova i plaćanje kamate (ako postoji razdoblje počeka), a kasnije i rate kredita.

Reprogram kredita

Poteškoće u poslovanju dovode i do problema u otplati kredita. Ako se takvi problemi primijete ili se mogu predvidjeti, treba od kreditora (banke ili druge financijske institucije) zatražiti reprogramiranje kredita, posebno ako se radi o kreditu koji je ugovoren pod nepovoljnim uvjetima.

Vjerojatnost da se riješi problem veći je ako se brzo reagira te, stoga, ne treba oklijevati s traženjem reprogramiranja kredita. Kreditoru treba obrazložiti iz kojih je razloga došlo do problema (predočiti

³⁴ Zakon o kreditnim unijama, Narodne novine broj: 141/06, 25/09, 90/11

situaciju) i predložiti reprogramiranje kredita. Za reprogramiranje potrebna je izrada novog plana otplate duga prema sporazumu između kreditora i dužnika.

Bankarski pojmovi

bonitet	sposobnost plaćanja kredita, formalna i materijalna svojstva nekog subjekta koja ga čine financijski sigurnim poslovnim partnerom, dužnikom kojem se odobrava kredit ili bankom u koju se ulaže novac
depozit	novac koji deponent polaže u banku, s namjenom ili bez nje, a banka mu se obvezuje vratiti taj novac uvećan za ugovorenu kamatu u određenom roku i uz određene uvjete
glavnica	neto imovina; kod kredita, pod glavnicom se podrazumijeva iznos odobrenog, odnosno plasiranog kredita; kod štednje, pod glavnicom se podrazumijeva iznos štednog uloga koji se ukamaćuje
hipoteka	uknjiženo pravo zajmodavca na raspolaganje nekretninom (kućom, stanom, zemljištem i dr.) u vlasništvu zajmoprimca, ako on ne vrati zajam u ugovorenom roku
fiducij	prijenos prava vlasništva nad nekretninom ili pokretninom u korist banke do konačne otplate kreditnog dugovanja
vinkulacija	naznaka novog primatelja isplate, npr. polica osiguranja često se vinkulira u korist banke, koja je kreditirala kupnju osigurane imovine, a radi osiguranja otplate kredita u slučaju nastupa osiguranog događaja
aval	mjenično jamstvo, mjenično-pravna radnja kojom se osigurava isplata cjelokupne mjenične svote ili njezina dijela; može ga dati treća osoba ili netko od potpisnika mjenice
akreditiv	dokument koji je izdala banka koja garantira plaćanje određene sume, po garanciji ili čeku; u mnogim slučajevima izvoznici zahtijevaju akreditiv i na taj način osiguravaju naplatu za robu koju isporučuju kupcima po drugim zemljama
administrativna zabrana	obustava na plaću kojom banka osigurava naplatu kredita na način da poslodavac temeljem nje ušteže dužniku dospjelo dugovanje
insolventnost	nesposobnost (nemogućnost) gospodarskog subjekta da plati preuzete i dospjele obveze; u najužem smislu posljedica je nesklada između novčanih sredstava kojima raspolaže gospodarski subjekt i veličine dospjelih obveza plaćanja

X. UGOVARANJE POSLA

Ugovor je pravni posao zaključen suglasnim očitovanjem volja dviju ili više osoba usmjerenima na proizvođenje pravom dopuštenih pravnih učinaka koji se sastoje u postanku, prestanku i promjeni pravnih odnosa.

Ugovor je sklopljen kad su se ugovorne strane usuglasile o bitnim sastojcima ugovora, a to su predmet i cijena. Koristan sastojak ugovora je i rok. Ugovor može biti sklopljen u pisanom, ali i usmenom obliku. Za neke vrste ugovora zakonom je propisano da moraju obvezatno biti sklopljeni u pisanom obliku (npr. ugovor o građenju).

Ponuda kao prijedlog za sklapanje ugovora određenoj osobi obvezuje ponuditelja, ako sadrži sve bitne sastojke ugovora.

Korisno je u ugovor unijeti i odredbe (tzv. klauzule) o konkretnom načinu izvansudskog rješavanja sporova (npr. mirenjem pred centrima za mirenje) prije pokretanja sudskog postupka.

Primjer klauzule: „u slučaju spora među strankama vezano uz valjanost, tumačenje i/ili provedbu ovog ugovora, stranke će najprije pokušati same sporazumno riješiti spor, a ako to ne uspije, pokušat će ga riješiti mirenjem u Centru za mirenje pri Hrvatskoj obrtničkoj komori. Stranke se obvezuju da neće okončati mirenje prije nego što svaka stranka na zajedničkom sastanku ne iznese svoju uvodnu izjavu.“

XI. NAPLATA POTRAŽIVANJA

Obrtnik već kod ugovaranja prodaje i načina naplate mora voditi računa o bonitetu i instrumentima osiguranja naplate kojima se treba koristiti. Ne postoji li dovoljna pouzdanost u moguću naplatu, takvim kupcima treba ponuditi sljedeće mogućnosti:

- prodaja predujmom (avansno plaćanje),
- zalog stvari koje po tržišnoj vrijednosti mogu predstavljati i pokriće svote iz računa u slučaju da otpremljenu robu kupac ne plati,
- prijeboj ili kompenzacija stare tražbine s novonastalom obvezom,
- prijenos duga na dužnikove dužnike – cesija, asignacija, preuzimanje duga od druge osobe, jamstva i sl.

Prije pokretanja sudskog postupka, kako ne bi opteretili svoje poslovanje vođenjem najčešće dugotrajnih i skupih sudskih postupaka s neizvjesnim ishodom, koji osim financijskih sredstava traže vrijeme i energiju, obrtnici mogu pokušati naplatiti svoje potraživanje posredovanjem tijela koja pružaju usluge mirnog rješavanja sporova izvan redovnog sudskog postupka, tzv. izvansudskim ili alternativnim načinima rješavanja sporova.

Krajnji način naplate dospjelih potraživanja ostvaruje se podizanjem sudske tužbe.

Asignacija

Asignacija ili uputa (uputnica) raširen je način izmirivanja obveza. Obično je predmet asignacije novac. Riječ je o mogućnosti reguliranja međusobnog dugovanja i potraživanja izmirivanjem dugovanja i potraživanja među trima ili više pravnih i fizičkih osoba koje jedna drugoj duguju i potražuju isti iznos novčanih sredstava.

Kod asignacija među trima osobama jedna osoba istovremeno potražuje i duguje, druga osoba je samo dužnik, dok je treća osoba samo vjerovnik. Kod asignacije među četirima osobama, dvije su osobe istovremeno dužnici i vjerovnici, dok je među drugim dvjema jedna samo dužnik, a druga samo vjerovnik.

Cesija

Cesija predstavlja reguliranje međusobnih dugovanja i potraživanja među trima ili više osoba ustupanjem tražbine, odnosno prijenosom tražbine na drugu osobu. Cesijom se omogućava prijenos tražbine s dosadašnjeg vjerovnika na novog vjerovnika. Obično se izvršava ugovorom, a osnova joj može biti zakon ili sudska prinuda. Cesijom se ne mijenja pravo odnosno tražbina koja se ustupa nego samo vjerovnik. Predmetom cesije mogu biti sve tražbine.

Bankovna garancija

Bankovna garancija je instrument osiguranja plaćanja ili izvršenja ugovorenih obveza kojima banka garantira da će nalogodavac garancije u ugovorenom roku ispuniti sve obveze navedene u garanciji prema korisniku garancije. Kod bankovne garancije osobito je važno da se u garanciji navedu obveze banke, najveći iznos i rok do kojeg banka ima obveze.

Četiri su bitna elementa garancije:

- naziv nalogodavca (naziv obrta/poduzeća koji/koje izdaje nalog banci za izdavanje garancije u korist drugoga),
- naziv korisnika (naziv obrta/poduzeća u čiju se korist izdaje garancija)
- obveze banke i iznos garantiranog plaćanja,
- rok u kojem vrijedi garancija.

Garancija ima više vrsta, a ovise o poslu koji se obavlja, tržištu te o tome radi li se o izvozu ili uvozu robe ili usluga. Poslovne banke nude garancije u zemlji i prema inozemstvu koje se dijele na nekoliko važnijih vrsta:

- garancija za dobro i pravovremeno izvršenje posla,
- garancija za kvalitetu u garantnom roku,
- garancija za povrat avansa,
- konsignacijska garancija,
- garancija za učešće na licitaciji (javni natječaji),
- carinska garancija,
- platežna garancija,
- pismo namjere.

Faktoring

Faktoring je posao naplate tuđih dugova. Ovu vrstu usluge najčešće koriste izvoznici koji imaju velik promet pa problem naplate povjeravaju specijaliziranoj tvrtki.

Posao faktoringa reguliran je ugovorom kojim jedna strana (faktor) preuzima potraživanje druge strane (klijenta) uz obavezu da ga naplati klijentu odmah ili u nekom unaprijed utvrđenom roku isplati protuvrijednost potraživanja, a klijent se obvezuje da za to faktoru plati ugovorenu naknadu.

Poduzeće često svoja potraživanja tj. nenaplaćene fakture kreditora faktora prodaje podružnici banke uz diskont. Zatim faktor naplaćuje dospjela potraživanja. Njegov profit ostvaruje se u trenutku kada prikupi više od diskontne cijene koju je platio za dugove. Kompanija koja prodaje svoje dugove faktoru poboljšava time svoje novčane tokove.

XII. RJEŠAVANJE SPOROVA IZVANSUDSKIM I SUDSKIM PUTEM

Sporovi iz poslovanja mogu se rješavati izvansudskim ili sudskim putem.

Izvansudsko rješavanje sporova

Prije pokretanja sudskog ili upravnog postupka preporučljivo je pokušati nastalu spornu situaciju riješiti korištenjem alternativnih načina rješavanja sporova bez pokretanja sudskog postupka zbog čega se ovaj način još zove i izvansudski način rješavanja sporova. Alternativni načini rješavanja sporova su efikasna mogućnost za brže (nekoliko dana, tjedana, mjeseci), jeftinije i učinkovitije rješavanje sporova s ciljem sklapanja nagodbe i očuvanja poslovnih odnosa.

U Hrvatskoj se obrtnicima i poduzetnicima kao najpristupačniji način rješavanja sporova nude usluge alternativnog rješavanja sporova pred sudovima časti i centrima za mirenje. Pri Hrvatskoj obrtničkoj komori djeluju Sud časti i Centar za mirenje.

Sudovi časti rješavaju potrošačke i trgovačke sporove svojih članova, a postupak je za stranke besplatan. Prva faza postupka je tzv. prethodni postupak mirenja kojem je cilj sklapanje nagodbe među strankama kojima rješavaju svoj spor. Nagodba sklopljena u postupku pred sudovima časti ovršna je isprava u skladu s ovršnim zakonom, što znači da je izbjegnuto cijeli sudski postupak koji bi trebalo provesti kako bi se dobila ovršna isprava. U slučaju da ne dođe do sklapanja nagodbe, postupak se nastavlja pred prvostupanjskim vijećem Suda časti. Članovi vijeća su, osim pravnih stručnjaka, obrtnici te predstavnici potrošača, ovisno o vrsti spora. Vijeće donosi odluku o samom sporu. Povodom žalbe stranaka sudovi časti provode i drugostupanjski postupak. Odluka sudova časti u drugom stupnju je konačna.

Sud časti Hrvatske obrtničke komore je temeljem Zakona o obrtu tijelo s javnim ovlastima te obrt može prestati postojati odlukom Suda časti o prestanku obavljanja obrta za vrijeme duže od tri mjeseca. U postupku provođenja javnih ovlasti Sud časti Hrvatske obrtničke komore izdaje potvrde o neizricanju mjera Suda časti npr. za obavljanje djelatnosti domaćeg ili međunarodnog cestovnog prijevoza, za ishođenje licencija za primanje učenika na naukovanje, potvrde o dobrom ugledu te EU potvrde za poslovanje izvan Republike Hrvatske.

Centri za mirenje pružaju obrtnicima, poduzetnicima i njihovim poslovnim partnerima usluge mirnog rješavanja svih vrsta sporova o pravima s kojima stranke mogu slobodno raspolagati. Mirenje (medijacija, posredovanje) je dobrovoljan i povjerljiv način rješavanja sporova u kojima treća nepristrana osoba, izmiritelj (medijator) posreduje među strankama u sporu s ciljem pronalaženja obostrano prihvatljivog rješenja. Spor se okončava nagodbom koja je ovršna isprava kad se u nju unese klauzula ovršnosti. Pokretanjem postupka mirenja nastupa zastoje zastarijevanja. U usporedbi s postupkom pred redovnim sudom, troškovi su za stranke znatno niži, postupak je jednostavniji (često nije potrebno angažiranje odvjetnika) i brži te može završiti u nekoliko sati, dana, tjedana ili mjeseci u usporedbi sa sudskim postupkom koji najčešće traje nekoliko godina.

Postupak mirenja je povjerljiv, a sklopljena nagodba je privatna odluka stranaka, odnosno poslovnih partnera. Kada riješe spor nagodbom, stranke su zadovoljnije, između ostalog i zato što su očuvale poslovni odnos, koji se kod podizanja tužbe gotovo uvijek prekida. Za razliku od sudskog postupka, postupak mirenja stavlja poslovne interese stranaka ispred njihovih pravnih pozicija te traže se kreativna rješenja koja su prihvatljiva za obje strane u postupku. Sudski postupak kontroliraju i usmjeravaju suci i odvjetnici, a postupak mirenja sami poduzetnici.

S obzirom na to da je postupak mirenja od početka do kraja dobrovoljan i da stranke nisu obvezne postići nagodbu, u bilo kojem trenutku svaka ga stranka može prekinuti. Prekid postupka mirenja nema nikakvih pravnih posljedica za stranke i za daljnji nastavak rješavanja spora sudskim putem, osim što nastavlja teći rokovi prekinuti njegovim pokretanjem.

Oba komorska tijela, Sud časti i Centar za mirenje, notificirali su za alternativno rješavanje domaćih i prekograničnih potrošačkih sporova Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja RH i Europska komisija.

Osim sudova časti i centara za mirenje, kao način rješavanja sporova izvan redovnih sudova koristi se i arbitraža kao suđenje pred arbitražnim (izabranim) sudom bez obzira na to organizira li ga ili njegovo djelovanje osigurava arbitražna ustanova ili ne. Arbitražni sud (izabrani sud) je nedržavni sud koji svoje ovlaštenje za suđenje crpi iz sporazuma stranaka. Odluka arbitražnog suda o biti spora zove se pravorijek.

Sudsko rješavanje sporova

Sudovi su tijela državne vlasti koja sudbenu vlast obavljaju samostalno i neovisno u okviru djelokruga i nadležnosti određene zakonom.

U Republici Hrvatskoj sudbenu vlast obavljaju redovni i specijalizirani sudovi te Vrhovni sud Republike Hrvatske. Redovni sudovi su općinski sudovi i županijski sudovi.

Specijalizirani sudovi su trgovački sudovi, upravni sudovi, prekršajni sudovi, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Visoki upravni sud Republike Hrvatske i Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske. Najviši sud u Republici Hrvatskoj je Vrhovni sud Republike Hrvatske.

Ustavni sud Republike Hrvatske ne spada u redovne sudove već je on tijelo koje jamči poštovanje i primjenu Ustava Republike Hrvatske i svoje djelovanje temelji na odredbama Ustava Republike Hrvatske i Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske. Ustavna tužba nije redovni ili izvanredni pravni lijek u sustavu domaćih pravnih lijekova. Ona je posebno ustavnopravno sredstvo zaštite ustavnih prava u pojedinačnim slučajevima.

Europski sud pravde najviša je sudska instanca u Europskoj uniji sa sjedištem u Luxembourg. Nadležnost Europskog suda pravde očituje se u rješavanju predmeta usporedno s nacionalnim sudovima te o odluci Suda često ovisi krajnji ishod i ostvarenje subjektivnih prava pred nacionalnim sudovima.

Europski sud pravde tumači odredbe Osnivačkih ugovora i cjelokupno pravo EU-a te osigurava uniformnost tumačenja i primjene toga prava u svim državama članicama. On štiti subjektivna prava pojedinaca koja mogu biti povrijeđena nekom odlukom tijela EU-a ili je povrijedila država.

Za razliku od Europskog suda pravde, Europski sud za ljudska prava, čije je sjedište u Strasbourgu, nije sud EU-a, već sud međunarodne organizacije Vijeće Europe. Njegova nadležnost proteže se na gotovo dvostruki veći broj država od država članica Europske unije, odnosno na sve države koje su ratificirale Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, na temelju koje je on i osnovan.

Europski sud za ljudska prava odlučuje o pojedinačnim ili međunarodnim zahtjevima koji se odnose na povredu građanskih i političkih prava sadržanih u Konvenciji. Zadaća je Suda osigurati da države potpisnice Konvencije poštuju prava i jamstva koja su njome predviđena. Kada Sud utvrdi da je neka država povrijedila jedno ili više tih prava i jamstava, donosi presude koje su obvezujuće za svaku državu i dovode do toga da dotične zemlje imaju obvezu postupati po njima i mijenjati svoje zakonodavstvo i administrativnu praksu u velikom broju područja, kako se slične povrede ne bi ponavljale u budućnosti. Sud razmatra samo predmete koji su ranije izneseni u postupku pred domaćim sudovima, uključujući i najviši sud.

Parnični postupak

Na području građansko-pravnih odnosa (npr. za trgovačke, radne, imovinsko-pravne, potrošačke i druge vrste građanskih sporova) redovni put pravne zaštite je parnični postupak.

Parnični postupak pokreće se podnošenjem tužbe nadležnom sudu. U parničnom postupku sud odlučuje o granicama zahtjeva koji su postavljeni. Sud ne može odbiti odlučivati o zahtjevu za koji je nadležan.

Tako npr. trgovački sudovi, između ostalog, u prvom stupnju sude u sporovima među pravnim osobama; u sporovima između pravnih osoba i obrtnika, uključujući i trgovce pojedince; u sporovima među obrtnicima, uključujući i sporove među trgovcima pojedincima, ako se radi o sporu u vezi s njihovom djelatnošću, osim ako nije riječ o sporovima u kojima prema ovom Zakonu uvijek sude općinski sudovi, odnosno ako nije riječ o sporovima za koje je Zakonom utvrđena nadležnost nekog drugog suda; u sporovima koji se odnose na zaštitu i uporabu industrijskog vlasništva, autorskog prava i srodnih prava i drugih prava intelektualnog vlasništva, na zaštitu i uporabu izuma i tehničkih unapređenja te tvrtke, ako posebnim zakonom nije drugačije određeno.

Upravni postupak

Upravni postupak je skup postupovnih pravila (propisa) kojima je uređen postupak ostvarivanja pojedinih prava fizičkih i pravnih osoba kod tijela i ustanova koje imaju javne ovlasti. Upravni postupak uređen je Zakonom o općem upravnom postupku, koji je zajednički svim upravnim djelatnostima, s tim da se za svaku djelatnost propisuju posebni propisi, svojstveni za nju (poseban upravni postupak). U upravnom postupku osigurava se dvostupnost u rješavanju (pravo na žalbu i drugostupanjsko rješenje povodom žalbe), kao i sudska zaštita prava putem pokretanja upravnog spora u dva stupnja.

Javnopravna tijela su:

1. tijela državne uprave,
2. druga državna tijela,
3. tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave,
4. pravne osobe koje imaju javne ovlasti (npr. Hrvatska obrtnička komora u području strukovnog

obrazovanja i djelovanja Suda časti Hrvatske obrtničke komore).
Isprave koje u granicama svoje nadležnosti i u propisanom obliku izdaju javnopravna tijela jesu javne isprave. U upravnom postupku primjenjuje se načelo učinkovitosti i ekonomičnosti. To znači da tijelo koje vodi postupak treba postupati što je moguće jednostavnije uz što manje troškova za stranke, ali tako da se utvrde sve činjenice i okolnosti bitne za rješavanje upravne stvari.

Upravni spor može se pokrenuti protiv upravnog akta koji je donesen u drugom stupnju ili protiv prvostupanjskog upravnog akta protiv kojeg se ne može izjaviti žalba. Upravni spor može se pokrenuti i kad nadležno tijelo nije o zahtjevu ili o žalbi donijelo odgovarajući upravni akt.

Ovršni postupak

Ovršni postupak je postupak u kojem jedna stranka – ovrhovoditelj, uz pomoć suda ili javnog bilježnika, prisilno ostvaruje svoju novčanu ili nenovčanu tražbinu.

Ovrhovoditelj je osoba koja podnosi prijedlog za ovrhu (vjerovnik). Ovršenik je osoba protiv koje se podnosi prijedlog za ovrhu (dužnik). Ovrha se može provesti na temelju vjerodostojnih i ovršnih isprava.

Vjerodostojne isprave su:

1. račun,
2. obračun kamata,
3. mjenica,
4. ček,
5. izvadak iz poslovnih knjiga,
6. ovjerovljena privatna isprava.

Vjerodostojne isprave se, radi provedbe ovrhe, podnose javnom bilježniku.

Ovršne isprave su:

1. ovršna sudska odluka i ovršna sudska nagodba,
2. ovršna nagodba iz čl. 186.a Zakona o parničnom postupku,
3. ovršna odluka arbitražnog suda,
4. ovršna odluka donesena u upravnome postupku i ovršna nagodba sklopljena u upravnom postupku ako glase na ispunjenje novčane obveze,
5. ovršna javnobilježnička odluka i ovršna javnobilježnička isprava,
6. nagodba sklopljena pred sudovima časti pri komorama u Republici Hrvatskoj te nagodba sklopljena u postupku mirenja u skladu s odredbama zakona kojim se uređuje postupak mirenja,
7. druga isprava koja je zakonom određena kao ovršna isprava.

Ovršne isprave se, radi provedbe ovrhe, podnose sudu.

Iznimka od ovog pravila postoji kada ovrhovoditelj podnosi Financijskoj agenciji (Fina) zahtjev za izravnu naplatu na temelju ovršne isprave (npr. pravomoćne sudske presude). Ovo je dopušteno samo

kada se radi o ovrsi na novčanoj tražbini ovršenika (izravna naplata novčane tražbine). Tada Fina ne donosi rješenje o ovrsi, već primjerak ovrhovoditeljeva (vjerovnikova) zahtjeva sa svim podacima dostavlja ovršeniku (dužniku).

U ovršnom postupku provodi se i dobrovoljno sudsko i javnobilježničko osiguranje tražbina (postupak osiguranja).

Za pokretanje sudskog postupka potrebno je stručno pravno znanje te, ovisno o složenosti spora, često i stručno znanje iz područja u kojem je spor nastao (npr. područje graditeljstva) radi čega se često provodi i sudsko vještačenje.

Osim troškova odvjetnika, pri vođenju sudskog postupka potrebno je podmiriti i druge moguće troškove. Trajanje, ishod i ukupni troškovi sudskog postupka teško su predvidivi i vrlo često znatno nadilaze početna očekivanja stranaka u sporu.

Iz tog razloga, kako ne bi opteretili svoje poslovanje vođenjem najčešće dugotrajnih i skupih sudskih sporova, prije njihova pokretanja, ali i nakon što je tužba već podnesena, tj. parnični postupak već traje, korisno je pokušati svoj spor riješiti u izvansudskom postupku pred ovlaštenim i stručnim institucijama, kao što su Sud časti Hrvatske obrtničke komore (prije pokretanja sudskog postupka) i Centar za mirenje pri Hrvatskoj obrtničkoj komori (prije i tijekom sudskog postupka). Više informacija dostupno je na: <https://www.hok.hr/usluge-rjesavanja-sporova>

XIII. TEHNIČKA PITANJA

Sigurnost proizvoda

Zakonom o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanje sukladnosti³⁵ uređuje se način propisivanja tehničkih zahtjeva za proizvode i postupaka ocjenjivanja sukladnosti. Pri tom propisuju se:

- tehnički zahtjevi koje moraju zadovoljiti proizvodi koji se stavljaju na tržište,
- prava i obveze gospodarskih subjekata koji stavljaju proizvode na tržište,
- postupci ocjenjivanja sukladnosti,
- prava i obveze tijela koja provode postupke ocjenjivanja sukladnosti proizvoda s tehničkim zahtjevima,
- dokumenti o sukladnosti: isprave o sukladnosti (izvještaj o ispitivanju, potvrda-certifikat o sukladnosti ili izvještaj ili potvrda o pregledu), izjava o sukladnosti i tehnička dokumentacija potrebna za dokazivanje,
- sukladnosti proizvoda koji moraju biti dostupni nadležnim tijelima,
- način označavanja proizvoda.

Zakonom se uređuje i nadzor nad tržištem (inspekcijski nadzor) te valjanost isprava o sukladnosti izdanih u inozemstvu, kao i provjera proizvoda pri uvozu radi stavljanja na tržište.

Sigurnost hrane

Sigurnost hrane javni je interes svih članica EU-a i jedna od najvažnijih zadaća Europske komisije. Samo zdrava i sigurna hrana temeljno je pravo potrošača. Sigurna namirnica je ona koja ne uzrokuje bolesti ili druge tegobe nakon konzumiranja. Zbog toga svi uključeni u lanac proizvodnje i prometa namirnicama moraju poštovati međunarodne standarde, preporuke i dogovore u okviru FAO-a (Food and Drug Organization) i WHO-a (World Health Organization).

Kao najučinkovitiji sustav za osiguranje sigurnosti namirnica pokazao se HACCP sustav. Pravilnik o higijeni hrane³⁶ uključuje načela higijene i prateće higijenske programe, koji su preduvjet da bi u preradi namirnica postavljen HACCP sustav bio učinkovit.

Načela higijene namirnica odnose se na:

- opće higijenske i tehničke uvjete, koje moraju zadovoljavati pogoni za proizvodnju i promet namirnica,
- opće higijenske i tehničke uvjete prostorija prehrambenih pogona, gdje se namirnice pripremaju, obrađuju, prerađuju, dorađuju i prodaju,
- opremu, predmete, pribor i pomoćna sredstva s kojima namirnice dolaze u dodir,
- osobnu higijenu osoba koje rade s namirnicama,

³⁵ Zakon o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanje sukladnosti, Narodne novine broj: 80/13, 14/14, 32/19

³⁶ Pravilnik o higijeni hrane, Narodne novine broj: 97/07

- osposobljavanje zaposlenih za rad s namirnicama,
- osiguranje sigurnosti namirnica,
- postupanje s otpadom,
- prijevoz (transport) namirnica,
- higijenske i tehničke uvjete, koje moraju ispuniti pokretni i nepokretni pogoni.

Zdravstveno ispravne namirnice su:

- one koje ne sadrže mikroorganizme ili parazite, odnosno njihove razvojne oblike ili izlučevine, koji mogu štetno utjecati na zdravlje ljudi,
- one koje ne sadrže koncentracije ostataka pesticida i veterinarskih lijekova koji prelaze najviše dozvoljene koncentracije, a koji su na osnovi dobre poljoprivredne prakse očekivana posljedica uporabe tih tvari u postupcima dobivanja poljoprivrednih proizvoda, odnosno sirovina životinjskog podrijetla,
- one koje ne sadrže toksične metale, nemetale, kemijske onečišćivače iz okoliša te druge otrovne tvari u koncentracijama koje mogu štetno utjecati na zdravlje ljudi,
- one koje ne sadrže aditive koji su zabranjeni za proizvodnju namirnica, odnosno ako njihove koncentracije ne dosežu najviše dozvoljene koncentracije,
- one koje ne sadrže koncentracije ostataka pomoćnih tehnoloških sredstava, odnosno druge tvari, koje se upotrebljavaju u proizvodnji namirnica, koje prelaze najviše dozvoljene koncentracije (ne utječu štetno na zdravlje ljudi),
- one koje ne sadrže radionuklide više od dozvoljene granice ili nisu ozračene iznad granice propisane zakonom, tj. nisu ozračene iznad granice učinkovitosti,
- one koje nisu mehaničko onečišćene primjesama ili stranim tvarima koje mogu biti štetne za zdravlje ljudi, uzrokuju otpor potrošača ili neposredno ugrožavaju zdravlje,
- one koje imaju sastojke koji mogu utjecati na biološku i energetska vrijednost namirnica u skladu s propisanim uvjetima,
- one čiji sastojci ili organoleptička svojstva (okus, miris, izgled) zbog fizikalnih, kemijskih, mikrobioloških ili drugih procesa nisu promijenjena, da postanu namjensko neupotrebljiva,
- one koje imaju čitljiv i valjan rok upotrebe,
- namirnice životinjskog podrijetla označene oznakom zdravstvene ispravnosti.

Namirnice ne smiju u promet ako sadrže onečišćivače ili druge tvari štetne za zdravlje, tj. ako su prisutne u količinama koje ugrožavaju zdravlje na osnovi analize i ocjene rizika, što ga onečišćivač odnosno druga tvar predstavlja za zdravlje ljudi.

Namirnice koje se puštaju u promet moraju biti opremljene oznakom koja sadrži podatke o svim sastojcima i drugim zahtjevima o označavanju prepakiranih namirnica.

Proizvodi i tvari koje dolaze u dodir s namirnicama ne smiju sadržavati tvari koje mogu štetno utjecati na zdravlje ljudi ili koje kvare organoleptička svojstva i sastav namirnica, ako dođu u namirnicu.

Za osiguranje zdravstvene ispravnosti namirnica, proizvoda i tvari koje dolaze u dodir s hranom izvode se sljedeće vrste nadzora:

- 1) unutarnji nadzor, kojeg izvode pravne i fizičke osobe, koje proizvode ili puštaju u promet namirnice, proizvode ili tvari koje dolaze u dodir s namirnicama,
- 2) službeni zdravstveni nadzor nad namirnicama, pitkom vodom, aditivima za namirnice, sastojcima koji mogu utjecati na biološku ili energetska vrijednost namirnice, hranjivim tvarima za poboljšanje namirnica, proizvoda i tvari koje dolaze u dodir s namirnicama,

3) službeni nadzor nad proizvodnjom namirnica životinjskog podrijetla. Stručnu potporu izvođenju službenog zdravstvenog nadzora, posebno na području kemije, kemije namirnica, medicine, veterinarske medicine, mikrobiologije namirnica, biotehnologije, higijene namirnica i tehnologije namirnica, osiguravaju imenovani javni zavodi.

Prema Zakonu o zdravstvenoj ispravnosti namirnica, proizvoda i tvari koje dolaze u dodir s namirnicama³⁷ i Zakonu o predmetima opće uporabe³⁸ službeni nadzor provode zdravstveni inspektori.

Nadzor obuhvaća sljedeće postupke:

- 1) inspekcijski pregled,
- 2) uzorkovanje i laboratorijsko ispitivanje,
- 3) provjeru osobne higijene zaposlenih,
- 4) provjeru opsega i učinkovitosti izvođenja unutarnjeg nadzora, koji se odnosi na izvođenje pratećih higijenskih programa i HACCP sistema,
- 5) pregled dokumentacije i drugih zapisa te dokaza o izvođenju unutarnjeg nadzora.

Deklaracija proizvoda

Deklaracija proizvoda mora biti napisana na hrvatskom jeziku i latiničnim pismom, što ne isključuje istodobno korištenje drugih jezika i znakova.

Prema Zakonu o zaštiti potrošača³⁹ proizvodi koji se na području Republike Hrvatske nude potrošačima moraju na ambalaži, privjesnici, naljepnici ili na samom proizvodu sadržavati najmanje:

- osnovna obilježja proizvoda u mjeri potrebnoj da bi potrošač donio odluku o kupnji proizvoda kao što su naziv proizvoda, tip i model proizvoda, naziv pod kojim se proizvod prodaje, sastav proizvoda, svojstva i tehnička obilježja proizvoda,
- tip i model proizvoda te oznaku mjere proizvoda, ako je to bitno obilježje proizvoda,
- datum proizvodnje i rok uporabe, ako je propisano,
- naziv i sjedište proizvođača (punu adresu – mjesto, ulicu i kućni broj), a za uvozne proizvode i naziv, sjedište uvoznika (punu adresu – mjesto, ulicu i kućni broj) i zemlju podrijetla, te adresu elektroničke pošte ako postoji,
- upozorenje o mogućoj opasnosti pri uporabi, ako takva opasnost postoji,
- izjavu proizvođača o postojanju preoblikovanih svojstava proizvoda i organizama, sastojaka dijelova i dodataka te o kakvim se preoblikovanjima radi, ako takva preoblikovana svojstva postoje, u skladu s posebnim propisima, izjavu proizvođača o sukladnosti proizvoda s propisanim uvjetima, ako ti uvjeti postoje.

Bar-kôd

Bar-kôd je broj pretvoren u smisleni niz tamnih linija i svijetlih međuprostora koje skener opet pretvara u broj, a on je ključ za bazu podataka s ostalim podacima o proizvodu, usluzi ili lokaciji.

³⁷ Zakon o zdravstvenoj ispravnosti namirnica, proizvoda i tvari koje dolaze u dodir s namirnicama, Narodne novine broj: 1/97

³⁸ Zakon o predmetima opće uporabe, Narodne novine broj: 39/13, 47/14, 114/18

³⁹ Zakon o zaštiti potrošača, Narodne novine broj: 41/14, 110/15, 14/19

Cilj mu je unaprijediti rukovanje opskrbnim lancem i poslovnim procesima tako da omogućava svakodnevne inventure, kontrolu zaliha, utvrđivanje poreznih obveza, itd.

U standardnoj varijanti crtični kôd građen je od 13 numeričkih znakova podijeljenih u četiri skupine. Umjesto zastarjelog načina ispisivanja podataka rukom ili jednostavnim pomoćnim strojem, EAN sustav koristi se računalnim jezikom i šifarskim pismom.

EAN sustav je jedinstven međunarodni sustav šifriranja, označavanja i identifikacije, a struktura EAN bar-kôda je standardna i sastoji se od grupe brojeva koji sadrže podatke o zemlji porijekla robe, proizvođaču i samom proizvodu.

Kod standardnog EAN 13 kôda, 13. broj je kontrolni broj koji provjerava ispravnu strukturu prethodnih znamenki bar-kôda.

CE oznaka

CE oznaka, nastala iz riječi Conformité Européenne, što znači europska usklađenost, pokazuje da proizvod udovoljava bitnim zahtjevima sigurnosti, zaštite zdravlja i života ljudi, zaštite imovine, zaštite okoliša te zaštite javnog interesa, propisanim EU smjernicama „novog pristupa“.

Stavljanjem oznake CE proizvođač izjavljuje da je proizvod prošao sve propisane postupke dokazivanja sukladnosti u za to ovlaštenim tijelima članica EU-a.

Oznaka CE stavlja se na proizvod nakon uspješnog testiranja ovlaštenog ureda članice EU-a. Time se postiže sukladnost sa zahtjevima sigurnosti, zdravlja, čistoće i zaštite okoliša.

Proizvodi koji zahtijevaju CE usklađenost jesu:

- igračke,
- neautomatske vage,
- niskonaponska oprema,
- elektromagnetska kompatibilnost,
- potencijalno eksplozivne atmosfere,
- strojevi,
- dizala,
- osobna zaštitna oprema,
- aktivni implantabilni medicinski uređaji,
- medicinski uređaji,
- invitrodijagnostički medicinski uređaji,
- plinski uređaji,
- jednostavne tlačne posude,
- tlačna oprema,
- građevni proizvodi,
- rekreacijska plovila,
- eksplozivi za civilnu uporabu,
- telekomunikacijska krajnja oprema,
- kotlovi za toplu vodu,
- rashladni uređaji,
- radijska oprema i telekomunikacijska krajnja oprema.

Zaštita na radu

Poslodavac ne smije dozvoliti samostalno obavljanje poslova zaposlenicima koji prethodno nisu osposobljeni da ih obavljaju bez ugrožavanja vlastitog života i zdravlja te života i zdravlja drugih radnika, osim ako iz procjene opasnosti proizlazi da ne postoje opasnosti za njihovu sigurnost i zdravlje.

Svi koji sudjeluju u radnom procesu trebaju biti osposobljeni:

- 1) za rad na siguran način,
- 2) iz područja zaštite od požara,
- 3) za pružanje prve pomoći,

Na svakom radilištu i u radnim prostorijama u kojima istovremeno radi do 20 radnika najmanje jedan od njih mora biti osposobljen i određen za pružanje prve pomoći te još po jedan na svakih daljnjih 50 radnika.

4) za vođenje poslova zaštite na radu.

Poslodavac koji će sam obavljati poslove zaštite na radu ili koji će te poslove povjeriti svom ovlašteniku dužan je osposobiti se, odnosno osigurati osposobljavanje svog ovlaštenika, za obavljanje tih poslova.

Subjekti ZNR ⁴⁰ -a	Tko	Svi poslodavci koji imaju zaposlene djelatnike i njihovi zaposlenici.
Prostor ZNR-a	Gdje	Sva mjesta i prostori pod neposrednim i posrednim nadzorom poslodavca na kojima se zaposlenici moraju nalaziti ili do kojih moraju dolaziti u tijeku rada.
Proces ZNR-a	Što	Zaštita na radu dio je organizacije rada i izvođenja radnog procesa, a ostvaruje se obavljanjem poslova zaštite na radu i primjenom propisanih, ugovorenih, kao i priznatih pravila zaštite na radu te nadređenih mjera i uputa poslodavaca.
Međusobni odnosi i pravila ZNR-a	Kako	<ul style="list-style-type: none">- pravila pri projektiranju i izradi sredstava rada,- pravila pri održavanju i ispitivanju sredstava rada,- pravila koja se odnose na sredstva rada i radnike,- osposobljavanje i obavješćivanje radnika i poslodavaca,- suradnju na svim razinama,- zaštita radnika, njihovih predstavnika i stručnjaka ZNR-a.

Procjena rizika je postupak kojim se utvrđuje razina rizika u vezi s nastankom i veličinom ozljede na radu, profesionalnom bolesti, bolesti povezane s radom te poremećajem u procesu rada koji bi mogao izazvati štetne posljedice po sigurnost i zdravlje zaposlenika.

Obvezu izrade procjene rizika imaju poslodavci za sve poslove koje za njega obavljaju radnici i osobe na radu. Pri procjenjivanju rizika moraju se uvažiti provedbeni propisi iz zaštite na radu, kao što su propisi za osobnu zaštitnu opremu, za ručno prenošenje tereta, za rad sa zaslonima, za radnu opremu, za fizikalna, kemijska i biološka štetna djelovanja te smjernice iz zaštite na radu, kao što su smjernice

⁴⁰ ZNR – Zaštita na radu.

o procjeni kemijskih, fizikalnih i bioloških štetnih djelovanja i industrijskih procesa opasnih ili štetnih za sigurnost i zdravlje trudnica, osoba koje su rodile ili doje.

Pri procjeni rizika obvezno sudjeluju radnici, odnosno njihovi predstavnici, ovlaštenici i stručnjaci zaštite na radu, a poslodavac po potrebi uključuje i stručnjake iz pojedinih područja. O procjeni, kao i izmjenama i dopunama procjene rizika, na svojim sjednicama raspravlja Odbor zaštite na radu koji prihvaća procjenu rizika ili predlaže ispravke te daje primjedbe i prijedloge.

Prema Pravilniku o procjeni opasnosti⁴¹ te Pravilniku o izradi procjene rizika⁴², poslodavac može poslove izrade procjene povjeriti ovlaštenoj ustanovi odnosno trgovačkom društvu za zaštitu na radu ili ako zapošljava manje od 20 (1 – 19) radnika (i ima položen opći dio ispita stručnjaka zaštite na radu), može samostalno izraditi procjenu uz prethodnu provjeru kod ovlaštene ustanove.

Kod poslodavca koji zapošljava od 20 do 50 radnika u izradi procjene sudjeluje povjerenik, a kod poslodavca koji zapošljava više od 50 radnika u izradi procjene sudjeluje Odbor zaštite na radu.

Zaštita od požara

Obveze poslodavca u zaštiti od požara opisane Zakonom o zaštiti od požara⁴³ su:

- osposobiti zaposlenike prema propisima i mjerama zaštite od požara,
- izraditi Pravilnik o zaštiti od požara,
- provoditi ispitivanje hidrantske mreže i drugih sustava za dojavu i gašenje požara,
- odabrati i provoditi ispitivanje vatrogasnih aparata i označiti mjesta za njihovo postavljanje,
- izraditi Plan evakuacije i spašavanja,
- provoditi pregled dimnjaka, električnih i plinskih instalacija,
- osigurati da građevine u kojima se koriste zapaljive tekućine ili plinovi udovoljavaju prostorima ugroženima eksplozivnim smjesama.

Zaštita okoliša

Zakonom o zaštiti okoliša⁴⁴ uređuju se načela zaštite okoliša u okviru koncepta održivog razvitka, zaštita sastavnica okoliša i zaštita okoliša od utjecaja opterećenja, subjekti zaštite okoliša, dokumenti održivog razvitka i zaštite okoliša, instrumenti zaštite okoliša, praćenje stanja u okolišu, informacijski sustav zaštite okoliša, osiguranje pristupa informacijama o okolišu, sudjelovanje javnosti u pitanjima okoliša, osiguranje prava na pristup pravosuđu, odgovornost za štetu u okolišu, financiranje i instrumenti opće politike zaštite okoliša, upravni i inspekcijski nadzor te druga pitanja u vezi s time.

⁴¹ Pravilnik o procjeni opasnosti, Narodne novine broj: 48/97, 114/112, 126/03, 144/09

⁴² Pravilnik o izradi procjene rizika, Narodne novine broj: 112/14, 129/19

⁴³ Zakon o zaštiti od požara, Narodne novine broj: 92/10

⁴⁴ Zakon o zaštiti okoliša, Narodne novine broj: 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18

Zaštitom okoliša osigurava se cjelovito očuvanje kakvoće okoliša, očuvanje bioraznolikosti i krajobrazne raznolikosti te georaznolikosti, racionalno korištenje prirodnim dobrima i energijom na najpovoljniji način za okoliš, kao osnovni uvjet zdravog života i temelj koncepta održivog razvitka.

Okoliš je dobro od interesa za Republiku Hrvatsku i ima njezinu osobitu zaštitu. Zahvatima u okoliš smije se utjecati na kakvoću življenja, zdravlje ljudi, biljni i životinjski svijet u okvirima održivog razvitka.

Cjelovito upravljanje zaštitom okoliša provodi se na način da se ostvari održivi razvitak prema ovom Zakonu i posebnim propisima.

Obveze proizvođača, odnosno osobe koja stavlja proizvod na tržište koje se odnose na označavanje proizvoda i ambalaže te zaštitu potrošača započinju prije stavljanja proizvoda na tržište. Na ambalažu proizvoda, odnosno na tehničku dokumentaciju koja prati proizvod, stavljaju se upute kojima se potrošač obavještava o utjecaju proizvoda i ambalaže na okoliš te upućuje ga se na adekvatan način postupanja s proizvodom i ambalažom nakon njegove uporabe.

Otpad se razvrstava prema katalogu otpada (Uredba o kategorijama, vrstama i klasifikaciji otpada s katalogom otpada i listom opasnog otpada, kao i Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o kategorijama, vrstama i klasifikaciji otpada) koji je usklađen s europskim popisom otpada (European List of Waste).

Pravilnikom o katalogu otpada⁴⁵ definiran je katalog otpada koji sadrži popis s više od 800 vrsta otpada sistematiziranih prema svojstvima i mjestu nastanka otpada u 20 grupa. Većina grupa odnosi se na one djelatnosti u kojima otpad nastaje, dok su neke grupe povezane s materijalima ili procesima.

Vrste otpada u katalogu otpada označene su šesteroznamenkastim ključnim brojevima. Dvoznamenkasti broj u katalogu otpada označava pojedinu grupu otpada, a četveroznamenkasti broj označava podgrupu.

Patent

Patentom se štiti izum koji predstavlja nova rješenja iz područja tehnike ili tehnologije. Patent je isključivo pravo vlasnika koje omogućava, a drugima zabranjuje izradu, korištenje ili prodaju izuma kroz određeni vremenski period (tipično 20 godina) na određenom teritoriju.

Radi se o ugovoru između nositelja patenta i države u kojem nositelj potpuno otkriva bit izuma, a zauzvrat od države dobiva monopol.

U Republici Hrvatskoj dobivanje patenta za izum pravno je definirano Zakonom o patentu⁴⁶.

Izum može postati patent, ako je zakonom dozvoljen i moralno prihvatljiv, nije u stanju tehnike i nije dostupan javnosti ni na koji način, prodavan ili korišten, izvodljiv i upotrebljiv, nije očit prosječnom stručnjaku u vrijeme podnošenja te ako su plaćene pristojbe i troškovi postupka.

⁴⁵ Pravilnik o katalogu otpada, Narodne novine broj: 39/09

⁴⁶ Zakon o patentu, Narodne novine broj: 16/20

Republika Hrvatska potpisnica je Ugovora o suradnji na području патената (PCT), putem kojeg je moguće podnijeti međunarodnu patentnu prijavu.

Iako spadaju u kategoriju izuma, iz zaštite patentom iz etičkih ili sličnih razloga izuzeti su:

- izumi životinjskih i biljnih vrsta kao takvi i bitno biološki postupci za dobivanje biljaka i životinja,
- ljudsko tijelo i samo otkriće nekog od njegovih elemenata (npr. odsječak gena),
- dijagnostički i kirurški postupci i postupci liječenja koji se primjenjuju neposredno na ljudskom ili životinjskom tijelu,
- izumi protivni javnom poretku ili moralu (kloniranje, genetske modifikacije, embriji).

Žig

Žig (engl. *trademark*) je isključivo pravo priznato za znak koji služi za razlikovanje proizvoda i/ili usluga jedne osobe od ostalih osoba u gospodarskom prometu.

Žig se u većini zemalja stječe registracijom na temelju ispitivanja koje obavlja odgovarajuće nadležno tijelo, a u Republici Hrvatskoj to je Državni zavod za intelektualno vlasništvo.

Osnovni uvjeti koje neki znak mora zadovoljiti da bi mogao postati žig jesu da je razlikovan te da nije sličan nekom ranijem žigu.

Zaštita žigom u Hrvatskoj, kao i u mnogim zemljama, vrijedi 10 godina, računajući od datuma prijave. Vrijeme zaštite može se produžavati neograničeno na razdoblja od 10 godina, uz pravovremeno podnošenje zahtjeva (u pravilu prije isteka važenja prethodnih 10 godina) i plaćanje odgovarajućih pristojbi i naknada troškova.

Zaštita žigom predstavlja učinkovito tržišno sredstvo kojim proizvođači i pružatelji usluga štite sredstva koja su uložili u promidžbu i marketing svojih proizvoda i/ili usluga.

Zaštita žiga u Republici Hrvatskoj regulirana je Zakonom o žigu⁴⁷ i Pravilnikom o žigu⁴⁸.

Prijava zaštite žiga podnosi se Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo koje provodi ispitivanje u smislu udovoljenja propisanih uvjeta.

Industrijski dizajn

Industrijskim dizajnom štiti se vanjski, estetski izgled proizvoda u cijelosti ili nekog njegova dijela. Temeljni uvjet zaštite industrijskog dizajna u Hrvatskoj su novosti i individualni karakter.

⁴⁷ Zakon o žigu, Narodne novine broj: 14/19

⁴⁸ Pravilnik o žigu, Narodne novine broj: 38/19

Zaštita industrijskog dizajna određena je Zakonom o industrijskom dizajnu⁴⁹ i Pravilnikom o industrijskom dizajnu⁵⁰.

Zaštitom oblika (po 5 godina, produženje do najviše 25 godina), koji doprinosi povećanoj vrijednosti proizvoda, omogućava se dostupnost i veća prodaja.

Republika Hrvatska potpisnica je međunarodnog Haškog sustava za registraciju industrijskog dizajna.

Oznaka zemljopisnog porijekla

Oznakom podrijetla proizvoda štiti se zemljopisni naziv proizvoda čija su posebna svojstva pretežno uvjetovana mjestom, odnosno područjem na kojem je proizveden, ako su ta svojstva nastala prirodnim putem, pod utjecajem podneblja ili tla, ili ustaljenim načinom i postupkom proizvodnje, odnosno obrade.

Oznakom podrijetla proizvoda može se zaštititi i naziv proizvoda koji je dugom upotrebom u gospodarskom prometu postao općepoznat kao oznaka da proizvod potječe iz određenog mjesta ili područja.

Zaštita oznake zemljopisnog podrijetla, odnosno oznake izvornosti, stječe se upisom u registar s neograničenim trajanjem.

Oznaka podrijetla proizvoda može se upotrijebiti za obilježavanje prirodnih, poljoprivrednih, industrijskih i zanatskih proizvoda te proizvoda narodnih rukotvorina.

Štićenje topografije poluvodičkih proizvoda

Topografijom poluvodičkog proizvoda štiti se trodimenzionalni uzorak slojeva od kojih je poluvodički proizvod sastavljen. Topografija mora biti rezultat vlastitog intelektualnog napora njezina stvaratelja i ne smije biti uobičajena u industriji poluvodiča.

Postupak za registraciju topografije pokreće se prijavom koja sadrži zahtjev za registraciju topografije i ostale sastojke propisane Zakonom o zaštiti topografija poluvodičkih proizvoda⁵¹. Postupak za registraciju topografije provodi Državni zavod za intelektualno vlasništvo, ako prijava topografije sadrži sve propisane elemente. Isključiva prava zaštićene topografije traju 10 godina.

Zaštita topografija poluvodičkih proizvoda regulirana je Zakonom o zaštiti topografija poluvodičkih proizvoda i pripadajućim Pravilnikom⁵².

⁴⁹ Zakon o industrijskom dizajnu, Narodne novine broj: 173/03, 54/05, 76/07, 30/09, 49/11, 46/18

⁵⁰ Pravilnik o industrijskom dizajnu, Narodne novine broj: 72/04, 117/07, 66/11, 125/13, 43/17

⁵¹ Zakon o zaštiti topografija poluvodičkih proizvoda, Narodne novine broj: 173/03, 76/07, 30/09, 49/11, 46/18

⁵² Pravilnik o zaštiti topografija poluvodičkih proizvoda, Narodne novine broj: 72/04, 117/07, 43/17

XIV. INSPEKCIJSKI NADZOR

Inspekcijski nadzor iz djelokruga Državnog inspektorata provode inspektori rangirano od glavnog državnog inspektora do inspektora i inspektora II. vrste.

U provedbi inspekcijskog nadzora, provodi se izravan uvid u opće i pojedinačne akte, uvjete i način rada nadziranih pravnih i fizičkih osoba te poduzimaju se zakonom i drugim propisima predviđene mjere da se ustanovljeno stanje i poslovanje uskladi sa zakonom i drugim propisima.

Donošenjem Zakona o državnom inspektoratu⁵³, koji je u primjeni od 1. travnja 2019. godine provedeno je objedinjavanje inspekcijskih poslova nad primjenom propisa kojima se uređuju obavljanje djelatnosti trgovine, ugostiteljske djelatnosti, pružanja usluga u turizmu, uslužnih djelatnosti kao i drugih djelatnosti.

Tako pod djelokrug Državnog inspektorata spadaju inspekcijski poslovi: trgovine, uslužnih djelatnosti, zaštite potrošača, prehrambenih i neprehrambenih proizvoda, hrane koja uključuje i genetski modificiranu hranu, veterinarstva, zaštite zdravlja i dobrobiti životinja, držanja i uzgoja kao i reprodukcije životinja, poljoprivrede, lova, šumarstva, sjemena i sadnog materijala, pružanja ugostiteljskih usluga i usluga u turizmu, rudarstva, opreme pod tlakom, energetike, energetske učinkovitosti, rada i zaštite na radu, građenja, provedbe stručnog nadzora građenja, održavanja i korištenja građevina, zaštite okoliša, održivog gospodarenja otpadom i drugih područja gospodarstva.

Inspekcije državnog inspektorata

Inspekcijske poslove iz djelokruga Državnog inspektorata, u skladu s člancima 5. – 28. Zakona o državnom inspektoratu⁵⁴, obavljaju tržišna inspekcija, sanitarna inspekcija, veterinarska inspekcija, poljoprivredna inspekcija, lovna inspekcija, šumarska inspekcija, fitosanitarna inspekcija, turistička inspekcija, rudarska inspekcija, inspekcija opreme pod tlakom, energetska inspekcija, inspekcija gospodarenja otrovnim kemikalijama, inspekcija rada, građevinska inspekcija, inspekcija zaštite okoliša, inspekcija zaštite prirode i vodopravna inspekcija.

Ovlasti inspektora

U provedbi inspekcijskog nadzora inspektor je ovlašten fotografirati ili snimiti osobe, pregledati, fotografirati ili snimiti zgrade, objekte, poslovne prostorije i druge prostorije i prostore, luke, privremena radilišta, izvođenje radova, objekte namijenjene za rad s pripadajućim prostorima, prostorijama i instalacijama; stambene prostorije i prostore u kućanstvima ili stambene zgrade u kojima se obavlja djelatnost odnosno rad, proizvode, uređaje, opremu, sredstva za rad, vozila, poslovne knjige, registre, evidencije, audiozapise i videozapise, mrežne stranice, računalne programe,

⁵³ Zakon o državnom inspektoratu, Narodne novine broj: 115/18

⁵⁴ Zakon o državnom inspektoratu, Narodne novine broj: 115/18

dokumente, ugovore, isprave i drugu poslovnu dokumentaciju koja omogućava uvid u poslovanje pravne i fizičke osobe te obavljati i druge radnje u skladu s posebnim propisom.

Poslovnim prostorom u smislu ovog Zakona smatra se stambeni i drugi prostor u građevini korišten kao poslovni, prijevozna sredstva i slično, u kojima nadzirana pravna i fizička osoba pruža uslugu, obavlja djelatnost odnosno rad.

Inspektor je ovlašten u postupku inspekcijskog nadzora zatražiti i pregledati javnu ispravu na temelju koje se može provjeriti i utvrditi identitet osobe (osobna iskaznica, putovnica i sl.), a osoba koja podliježe nadzoru i/ili sudionik zatečen u nadzoru i/ili druga osoba zatečena na mjestu nadzora, na njegov zahtjev, dužna mu je takvu ispravu predložiti.

Prilikom obavljanja inspekcijskog nadzora inspektor može uzimati izjave od predstavnika nadziranih pravnih, fizičkih osoba, kao i od sudionika zatečenih u nadzoru i/ili drugih osoba zatečenih na mjestu nadzora, svjedoka koji su na njegovo traženje dužni dati izjave s točnim pojedinostima važnima za utvrđenje činjenica u započetom inspekcijskom nadzoru.

Mjere koje poduzima inspektor

Inspektor provodi inspekcijski nadzor i pokreće postupak po službenoj dužnosti, a iznimno na zahtjev stranke, kada je to propisano posebnim zakonom.

Zaprimljene predstavke u kojima su navedeni podaci o prijavitelju (ime i prezime te adresa stanovanja), a kojima se ukazuje na postupanja protivna propisima mogu se koristiti kao povod za obavljanje inspekcijskog nadzora.

Ako inspektor povodom zaprimljene predstavke obavi inspekcijski nadzor, podnositelja će u pisanom obliku obavijestiti o utvrđenom činjeničnom stanju i poduzetim mjerama.

Ako prema sadržaju zaprimljene predstavke inspektor nije ovlašten obavljati inspekcijski nadzor, o tome će pisano obavijestiti podnositelja predstavke.

Ako podnositelj predstavke ponovno podnese predstavku koja u odnosu na prethodno podnesenu ne sadrži nove odlučne činjenice, okolnosti ili dokaze u odnosu na one koje su već utvrđivane, podnositelja će se obavijestiti da je postupljeno po predstavci.

O početku obavljanja inspekcijskog nadzora inspektor može obavijestiti odgovornu osobu nadzirane pravne osobe i fizičku osobu, osim ako smatra da bi obavještanje umanjilo učinkovitost provedbe inspekcijskog nadzora.

Nadzor objekata koji posluju hranom

Obveze vlasnika objekta prilikom inspekcijskog nadzora su:

Pravne i fizičke osobe koje podliježu inspekcijskom nadzoru dužne su inspektoru omogućiti obavljanje nadzora prema odredbi članka 61. stavaka 1. i 3. ovog Zakona i osigurati mu uvjete za neometan rad.

Smatra se da nadzirana pravna ili fizička osoba nije omogućila obavljanje inspekcijskog nadzora iz stavka 1. ovog članka i ako se ne odazove pozivu za saslušanje u zakazano vrijeme odnosno ako u roku određenom u zapisniku inspektora ili roku određenom u pozivu za saslušanje stranke ne osigura uvid u proizvode, traženu poslovnu dokumentaciju i druge isprave potrebne za utvrđivanje činjeničnog stanja u započetu nadzoru.

Smatra se da fizička ili pravna osoba nije omogućila obavljanje inspekcijskog nadzora iz stavka 1. ovog članka kada nije, u skladu s propisima zaštite na radu, obavijestila inspektora rada o ozljedi radnika ili osobe na radu odnosno kada nije sačuvala prostor, sredstva i okolnosti u stanju u kakvom su bili u trenutku događaja koji je uzrokovao ozljedu, osim promjena koje su bile nužne za sprječavanje daljnjih rizika i za spašavanje ozlijeđene osobe.

Pravne i fizičke osobe iz stavka 1. ovog članka dužne su na traženje inspektora privremeno obustaviti poslovanje nadziranog objekta za vrijeme inspekcijskog nadzora ako inspektor ne bi mogao na drugi način obaviti inspekcijski nadzor ili utvrditi činjenično stanje. Zahtjev za privremenu obustavu poslovanja inspektor je dužan unijeti u zapisnik o obavljenom inspekcijskom nadzoru.

Inspektor može od nadzirane pravne i fizičke osobe tražiti izvršenje pojedine radnje u postupku radi potpunog utvrđivanja činjeničnog stanja i odrediti rok izvršenja te radnje.

Prilikom provedbe nadzora, odnosno službene kontrole, ili pak prilikom naređivanja provođenja zakonom propisanih mjera u svrhu zaštite zdravlja potrošača, inspektor može učiniti sljedeće:

- uzeti uzorak hrane zbog laboratorijske analize;
- provesti pregled dokumentacije, objekta, opreme i zaposlenika;
- izdati pisani ili usmeni zahtjev za ispravak uočenih problema;
- izdati pisani ili usmeni nalog za provođenje određenih mjera koje je odgovorna osoba u objektu dužna provesti, uključujući i zabranu rada ili zabranu upotrebe pojedinih dijelova proizvodnog pogona ili opreme te primijeniti kaznene odredbe, odnosno izreći kaznu ili podnijeti tužbu.

Inspekcija naglašava važnost primjene Vodiča dobre higijenske prakse, koji je izradila Hrvatska obrtnička komora, a moguće ga je besplatno preuzeti na internetskoj stranici HOK-a: <https://www.hok.hr/cehovi-i-sekcije/haccp-vodic>

Inspekcijske poslove u području građenja, provedbe stručnog nadzora građenja, održavanja i uporabe građevina, stupanjem na snagu Zakona o državnom inspektoratu⁵⁵, odnosno od 1. travnja 2019. godine preuzeo je Državni inspektorat.

Aktualne zakonske odredbe:

- Zakon o državnom inspektoratu (NN 115/18)
- Zakon o poljoprivredi (NN 118/18, 42/20, 127/20, 52/21)
- Zakon o inspekciji cestovnog prometa i cesta (NN 22/14, 99/19)
- Zakon o sportskoj inspekciji (NN 86/12, 98/19, 24/21)
- Zakon o prosvjetnoj inspekciji (NN 61/11, 16/12, 98/19, 52/21)
- Zakon o upravnoj inspekciji (NN 15/18, 98/19)

⁵⁵ Zakon o državnom inspektoratu, Narodne novine broj: 115/18

KONTAKTI

HRVATSKA OBRTNIČKA KOMORA

Ilica 49/II, p. p. 166
10 000 Zagreb
Telefon: 01/4806 666
Telefaks: 01/4846 610
e-adresa: hok@hok.hr
Web: www.hok.hr

Odjel za gospodarstvo i savjetovanje

Telefon: 01/4806 633
Telefon: 072 000 026
e-adresa: savjetodavna-sluzba@hok.hr

Odjel za obrazovanje i razvoj ljudskih potencijala

Telefon: 01/4806 611
Telefaks: 01/4806 624
e-adresa: obrazovanje@hok.hr
Odjel za organizaciju rada cehova
Telefon: 01/4806 626
Telefaks: 01/4846 610
e-adresa: cehovi@hok.hr

Tajništvo Suda časti HOK-a, Arbitraže i Centra za mirenje

Telefon: 01/4806 618
Telefaks: 01/4846 610
e-adrese: sud-casti@hok.hr; mirenje@hok.hr

MINISTARSTVO GOSPODARSTVA I ODRŽIVOG RAZVOJA

Ulica grada Vukovara 78
Radnička cesta 80
10 000 Zagreb
e-adresa: javnost@mingor.hr
Centrala: 01/6106 111
Telefon 2: 01/3717 111

MINISTARSTVO RADA, MIROVINSKOG SUSTAVA, OBITELJI I SOCIJALNE POLITIKE

Ulica grada Vukovara 78
10 000 Zagreb
Uprava za rad i zaštitu na radu
Telefon: 01/6106 311

HRVATSKI ZAVOD ZA ZDRAVSTVENO OSIGURANJE

Margaretska 3
10 000 Zagreb
Obvezno osiguranje: 0800 7979
Dopunsko osiguranje: 0800 7989
e-adresa: info@hzzo.hr

HRVATSKI ZAVOD ZA MIROVINSKO OSIGURANJE

Središnja služba
A. Mihanovića 3
10 000 Zagreb
Tel. centrala: 01/4595 500
Telefaks: 01/4595 063

MINISTARSTVO FINACIJA

Katančičeva 5
10 000 Zagreb
Telefon: 01/4591 333
Telefaks: 01/4922 583

POREZNA UPRAVA – SREDIŠNJI URED

Boškovićeve 5
10 000 Zagreb
Telefon: 01/480 9000

CARINSKA UPRAVA – SREDIŠNJI URED

A. von Humboldta 4 a
10 000 Zagreb
Telefon: 0800 1222
Telefaks: 01/62 11 011, 01/62 11 012

FINANCIJSKA AGENCIJA

Vrtni put 3
10 000 Zagreb
besplatni telefon: 0800 0080
e-adresa: info@fina.hr

HRVATSKA BANKA ZA OBNOVU I RAZVOJ

Strossmayerov trg 9
10 000 Zagreb
Telefon: 01/4591 690
Telefaks: 01/4591 721
e-adresa: hbor@hbor.hr

HAMAG-BICRO

Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije

Ksaver 208
10 000 Zagreb
Telefon: 01/4881 043
Telefaks: 01/4881 009

HRVATSKE ŠUME d. o. o.

Direkcija Zagreb
Ulica kneza Branimira 1
10 000 Zagreb
Telefon: 01/4804 111
Telefaks: 01/4804 101
e-adresa: direkcija@hrsume.hr

HRVATSKA TURISTIČKA ZAJEDNICA

Iblerov trg 10/IV

10 000 Zagreb

Telefon: 01/4699 333

Telefaks: 01/4557 827

e-adresa: info@htz.hr